ORTAÖĞRETİM

OSMANLI TÜRKÇESİ DERS KİTABI

1

YAZARLAR

Caner AKYURT
Erkan TAŞDELEN
Fuat TURPCU
Murat DARICIK
Mustafa ÇALIŞKAN
Yunus COŞAR

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

Kitabın Basıldığı Matbaa Adı, 2025

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI .....: 10136
DERS KİTAPLARI DİZİSİ .....: 2169

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

EDİTÖR
Yusuf IRMAK

DİL UZMANI
Ahmet GEPREM
Nevzat SAĞCAN

GÖRSEL TASARIMCI
Dr. Erdem KÖYMEN

PROGRAM GELİŞTİRME UZMANI
Doç. Dr. Kasım KARATAŞ

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME UZMANI
İrfan ERGİN

REHBERLİK UZMANI
Ömer Coşkun Sevim

Baskı
Matbaa Adı ve Ticari Ünvanı
Tel: (000) 000 00 00
ISBN 978-975-11-8962-2

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 04.07.2025 tarih ve 136091315 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiştir.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

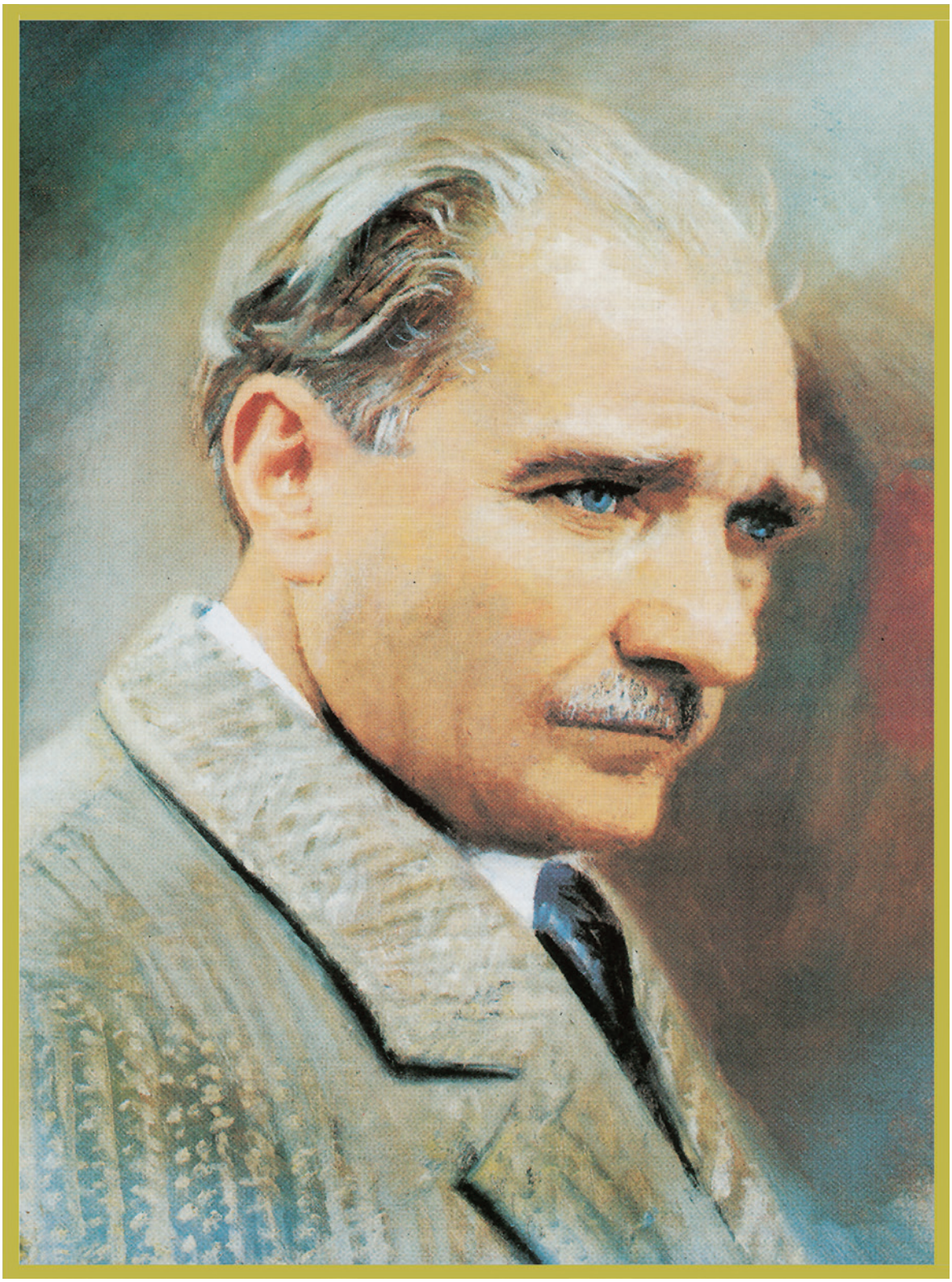

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

KİTABIN TANITIMI 9

1. ÜNİTE: OSMANLI TÜRKÇESİNİ TANIYALIM 13
1.1. OSMANLI TÜRKÇESİ VE TÜRKÇE 14
1.2. NİÇİN OSMANLI TÜRKÇESİ ÖĞRENİYORUZ? 18
1.3. OSMANLI TÜRKÇESİNİN GÜNÜMÜZDEKİ YERİ 21
1.4. OSMANLI TÜRKÇESİNİN TARİHÎ SEYRİ 26
1. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 29

2. ÜNİTE: OSMANLI TÜRKÇESİ ALFABESİ (MATBU) 31
2.1. OSMANLI TÜRKÇESİ ALFABESİ 32
2.2. HARFLERİN BİRLEŞME DURUMLARI 36
2.3. RAKAMLAR VE NOKTALAMA İŞARETLERİ 40
2. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 43

3. ÜNİTE: TÜRKÇE KELİMELERİN OKUNUŞU 45
3.1. OSMANLI TÜRKÇESİNDE OKUTUCU HARFLER 46
3.2. "ELİF OKUTUCUSU" VE "A" SESİ 47
3.3. "HE OKUTUCUSU" VE "E, A" SESLERİ 50
3.4. "VAV OKUTUCUSU" VE "O, Ö, U, Ü" SESLERİ 53
3.5. "YE OKUTUCUSU" VE "I, İ" SESLERİ 56
3. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 59

4. ÜNİTE: OKUMAYA YARDIMCI ESASLAR 61
4.1. OSMANLI TÜRKÇESİNDE KEF HARFİNİN OKUNUŞU 62
4.2. ÜNSÜZLERİN OKUNUŞUNDA KALINLIK VE İNCELİK 65
4.3. EKLERİN OKUNUŞU 67
4.4. ARAPÇA VE FARSÇA ASILLI TÜRKÇELEŞMİŞ KELİMELERİN OKUNUŞU 73
4. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 80

5. ÜNİTE: OSMANLI TÜRKÇESİYLE YAZILMIŞ KOLAY METİNLER 83
5.1. SEÇME OKUMA METİNLERİ 84
قومشومڭ نيننيسى [Komşumun Ninnisi] 84
چيوى [Çivi] 85
ضرب مثللريمز [Darbımesellerimiz] 87
ضروَبِ امثال [Durub-ı Emsal] 88
كيجه [Gece] 90
آنا بابا نصيحتلرى [Ana Baba Nasihatleri] 91
وطن [Vatan] 94
عثمانلى بايراغى [Osmanlı Bayrağı] 95

سچمه حدیثلر [Seçme Hadisler] ... 96
صابان و ماکینه [Saban ve Makine] ... 98
سلاملاشمق [Selamlaşmak] ... 100
بر مکتوب [Bir Mektup] ... 103
علاءالدّین پاشا-شهزاده سلیمان پاشا [Alâattin Paşa-Şehzade Süleyman Paşa] ... 105
الٰهی [İlahi] ... 107
صاغلغڭ تملی [Sağlığın Temeli] ... 108
آغاچ دیکه‌لم [Ağaç Dikelim] ... 110
اسلام عسکرینه [İslam Askerine] ... 114
ارضرومه دائر بر ایکی سطر [Erzurum'a Dair Bir İki Satır] ... 117
چوبان چشمه‌سی [Çoban Çeşmesi] ... 120
بدر محاربه‌سی [Bedir Muharebesi] ... 121
فاتح سلطان محمده نصیحتلر [Fatih Sultan Mehmet'e Nasihatler] ... 125
تفویض نامه [Tefvizname] ... 127
بز نه‌یز، نه‌یڭ نه‌سی‌یز؟ [Biz Neyiz, Neyin Nesiyiz?] ... 129
قرآندن آیتلر [Kur'an'dan Ayetler] ... 131
کوچوك تاریخِ اسلام آدلی اثردن [Küçük Tarih-i İslam Adlı Eserden] ... 135
ربّم، نهایت سڭا [Rabbim, Nihayet Sana] ... 138
ظلمی آلقیشلایامام [Zulmü Alkışlayamam] ... 139
آقینجی تورکیلری [Akıncı Türküleri] ... 140
اوق [Ok] ... 142
آننه‌لر و قُدسلر [Anneler ve Kudüsler] ... 143
5. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ... 144

6. ÜNİTE: HARF, KELİME VE CÜMLE YAZMA (MATBU) ... 149
6.1. OSMANLI TÜRKÇESİ ALFABESİNDEKİ MATBU HARFLERİ YAZMA ... 150
6.2. MATBU HARFLERLE KELİME VE CÜMLE YAZMA ... 156
6. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ... 167

SÖZLÜK ... 169
KAYNAKÇA ... 171

Cevap Anahtarı Karekodu ... 172
Görsel ve Genel Ağ Kaynakçaları Karekodu ... 172
Türkiye'nin Mülki İdare Bölümleri ile Kara ve Deniz Komşuları Haritası ... 173
Türk Dünyası Haritası ... 174

KİTABIN TANITIMI

- Ünite numarasını gösterir.
- Ünite kapağının görseli burada yer alır.
- Ünite ismini belirtir.
- Ünitede yer alan konu başlıklarıdır.
- Ünite kazanımlarını özetler.
- Ünite içeriğinde geçen öğrenilecek temel kavramlar yer alır.
- Elektronik içeriklere yönlendiren karekodlardır.

- Konunun ve metnin anlaşılmasına, kazanımların edinilmesine yönelik sözlü veya yazılı olarak yapılması gereken çalışmalar yer alır.

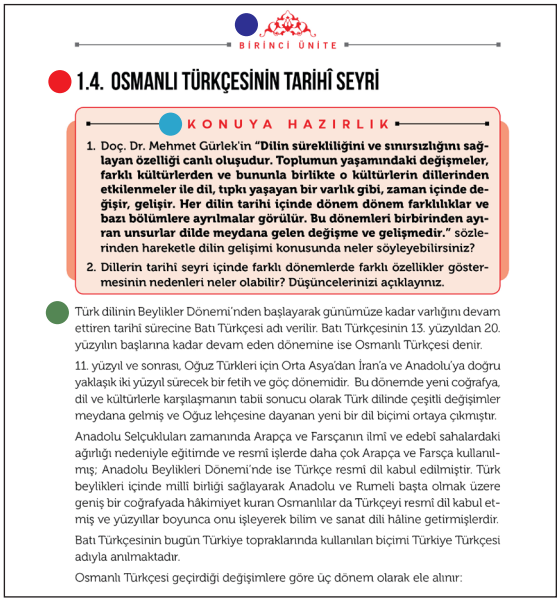

- Ünite rengi ve ismini belirtir.
- Ünitede yer alan konu başlıklarını gösterir.
- Öğrencilerin derse motive olmalarını, işlenecek konuyu sezmelerini ve hazır bulunuşluklarını değerlendirmeyi sağlayacak soru ve çalışmalar yer alır.
- Konuyla ilgili bilgilendirmelerin, okuma ve incelemenin yapılacağı metinler bulunur.

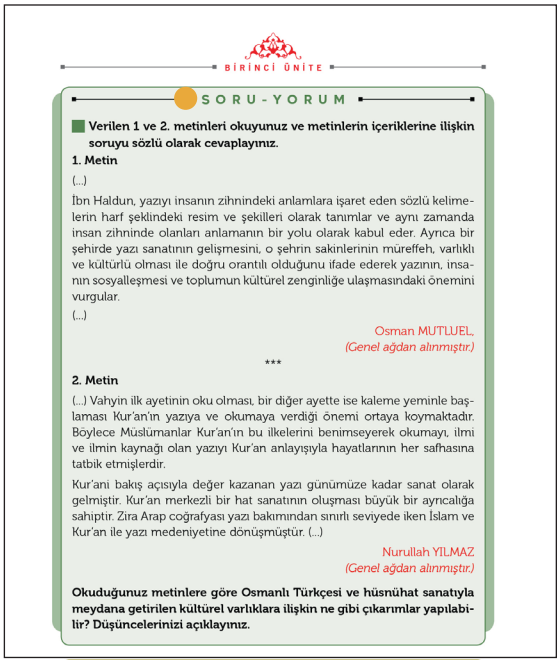

- Konunun pekiştirilmesine, kazanımların edinilmesine yönelik, verilen metinler üzerinden cevaplanması istenilen soruları içerir.

İNCELEME

Aşağıda Yusuf Has Hacib'in bir özdeyişi, Türklerin tarih boyunca yaygın kullandığı alfabelerle yazılarak verilmiştir. Özdeyişin farklı alfabelerle yazılışlarını inceleyiniz.

Aklın süsü dildir, dilin süsü söz.	Latin alfabesiyle
عقلڭ سوسى ديلدر، ديلڭ سوسى سوز	Kur'an alfabesiyle
Акылын сусу диллдир, дилин сусу сөз	Kiril alfabesiyle
ئەقلنىڭ ئۈسۈنى تىلدۇر، تىلنىڭ ئۈسۈنى سۆز	Uygur alfabesiyle
𐌰𐌺𐌹𐌻𐌴𐌽 𐌹𐌽𐌴𐌽𐌹𐌽 𐌹𐌽𐌴𐌽𐌹𐌽 𐌹𐌽𐌴𐌽𐌹𐌽	Göktürk Alfabesiyle

BİLGİ KUTUSU

(...) Dil canlı bir varlıktır. Zaman zaman birtakım değişiklikler, kendi bünyesinden doğan çeşitli sebeplerle bazı gelişmeler gösterir. Bu değişiklikler ve gelişmeler ona, uzun tarihi boyunca daima serpilen ve zaman içinde akıp gelen bir manzara verirler. Bu yüzden dilin tarihinde birtakım merhaleler, birtakım gelişme safhaları göze çarpar. (...)

Muharrem ERGİN, Türk Dil Bilgisi

NOT DEFTERİ

Osmanlı Türkçesi, günümüzde üniversitelerin Türk dili ve edebiyatı, Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği, Türkçe öğretmenliği, tarih, tarih öğretmenliği, sanat tarihi, bilgi ve belge yönetimi, kütüphanecilik bölümleri, ilahiyat ve İslami ilimler fakülteleri vb. eğitim birimlerinde zorunlu veya seçmeli ders olarak okutulmaktadır.

BİLİYOR MUSUNUZ?

(...)
Çağımızda her geçen gün Osmanlı dönemi ile ilgili yapılan çalışmalar önem kazanmaktadır. Arap harfli Osmanlı Türkçesinin yaklaşık altı yüzyıl boyunca kullanılmış olması, günümüzde akademik birçok neden ve kaygıdan dolayı sık sık dikkatlerin Osmanlı Türkçesine çevrilmesine sebep olmaktadır. Tarihî metinlerden edebî metinlere, çeviri metinlerden telif eserlere kadar farklı alan ve türde Osmanlı Türkçesi ile yazılmış birçok metnin varlığı; Osmanlı'nın tarihî, edebî ve kültürel varlığının günümüze taşınmasının önemine işaret etmektedir. Bu vesileyle Osmanlı Türkçesi, günümüzde özellikle sosyal bilimlerle ilgili birçok akademik çalışmanın temelinde yer almaktadır.
(...)

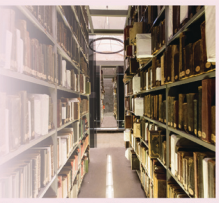

(Genel ağdan alınmıştır.)

Konu ile ilgili çeşitli bilgilerin verildiği, farklı açıklamaların yapıldığı alanlardır.

YAZIYA DAİR

Arap yazısının en önemli özelliği sağdan sola doğru yazılmasıdır. Harfler yazıda sağdan sola doğru dizilirken kimi harfler kendisinden sonraki harfle bitişmez, yalın durumunu korur. Kimi harfler ise önden ve sondan bitişir ve bunların yalın biçimi değişir; başta, ortada ve sondaki yazılış biçimleri küçük farklarla da olsa birbirinden ayrılır.

Mertol TULUM, Osmanlı Türkçesine Giriş

Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazma veya genel olarak yazma eylemiyle ilgili açıklamalar yer alır.

SERGİ

Çevrenizden Osmanlı Türkçesiyle yazılmış eserler bularak bunları okulunuzda sergileyiniz.

25

Osmanlı Türkçesiyle yazılmış eserleri sergilemek amacıyla düzenlenmesi istenilen etkinlikleri içerir.

OSMANLI TÜRKÇESİ

Osmanlı Türkçesi alfabesinin özellikleri şunlardır:
- Alfabede 34 harf vardır.
- Sağdan sola doğru yazılır ve okunur.
- Bazı harfler birden fazla sesle okunur.
- Kur'an alfabesine birkaç harf ilave edilerek oluşturulmuştur.

Aşağıdaki tabloda Osmanlı Türkçesi alfabesinin harfleri, harflerin okunuşu ve ses karşılıkları verilmiştir. Verilen harflerin şekillerini, adlarını ve Türkçede karşıladığı harfleri öğreninceye kadar tekrar çalışması yapınız. Tabloda kırmızı renkle yazılan harfler Kur'an alfabesine Türkçedeki sesleri karşılamak için ilave edilen harflerdir.

ج cim c	ث se s	ت te t	پ pe p	ب be b	ا elif a, e
ر ra r	ذ zel z	د dal d	خ hı h	ح ha h	چ çim ç
ض dad d, z	ص sad s	ش şın ş	س sin s	ژ je j	ز ze z
ق kaf k	ف fe f	غ gayın g, ğ	ع ayın '	ظ zı z	ط tı d, t
ن nun n	م mim m	ل lam l	ڭ nef n	گ gef g, ğ	ك kef k
	ى ye y	لا lamelif la	ه he h	و vav v	

33

Osmanlı Türkçesi okuma kurallarının açıklandığı bölümdür.

İŞ BİRLİĞİ

Aranızda Kur'an alfabesini bilen arkadaşlarınız olabilir. Alfabeyi öğrenirken bu arkadaşlarınızdan yardım alabilirsiniz.

Birlikte çalışmayı ve öğrenmeyi gerektiren etkinlikleri gösterir.

BEŞİNCİ ÜNİTE

5.1. SEÇME OKUMA METİNLERİ

KONUYA HAZIRLIK

1. **Osmanlı Türkçesiyle yazılmış eserleri aslından okuyabilmenin ne gibi faydaları olabilir?**
2. **Yeterli seviyede Osmanlı Türkçesi bilseydiniz hangi alanlarda okuma yapmak isterdiniz?**

OKUMA METNİ-1

"Komşumun Ninnisi" başlıklı aşağıdaki metni okuyunuz.

قومشومڭ نيننيسى

بابالڭ آرتق گله‌جك نيننى،
حسرت چوق سورمه‌يه‌جك.
اوغلم ديه اوپه‌جك اويو!
اوغلم ديه اوپه‌جك اويو!
گوز ياشڭز دينه‌جك نيننى.

بابالڭ باق نه يازيور نيننى،
مظفّر نه يايور نيننى،
اوغلم باق آقشام اولدى نيننى،
صولر قاراردى صولدى نيننى،
گوزلرم ياشله طولدى نيننى،

اوڭ بن هيچ گورمدم نيننى،
يوره‌جگم يانيور نيننى،
بابا‌جغڭ گله‌جك اويو!

Okuma metninin başlığı yer alır.
Okunup incelenecek metinlere yönlendirme yapılır.
Okuma ve incelemenin yapılacağı metinlerdir.

DİKKAT!

"Kur'an'dan Ayetler" başlıklı metinde geçen Arapça ve Farsça asıllı kelimelerden bazıları aşağıda verilmiştir. Metinde geçtiği sıraya göre verilen bu kelimeleri metni okurken yazılış ve söylenişlerine dikkat ederek örnekteki gibi işaretleyiniz

misil belagat, kudret, itimat, musahhar, izan, vahdaniyet, hazım, mevat, hatîs, ittihaz, vahiy, ilham, ihraç, nebat, ihya, muhtelif, kamer, devir, seyir, menzil, takdir, tayin, felek, giriftar, mahrum, basiret, bais, menfaat, arz, bast, temhit, hüküm, ebeveyn, baliğ, hatırnevaz, nas, tekebbür, müte-kebbirane, teslim, nefis, taat, tevazu, iffet, af, mağfiret, mükâfat.

Okuma metinleriyle igili ön çalışma veya ön bilgilendirme yer alır.

BEŞINCI ÜNITE

توحید صدالری ایله ایکلەسین، ایشته وطن محبّتی انسانه بویله شان ویرر، شرف ویرر. غازی ایدر، شهید ایدر. الله سزی وطنه، وطنی ده جملەمزه باغیشلاسین. ان شاءالله سلامتله گیدرسکز، سعادتله دونرسکز.

مجید أوزی-محمد امین پاشازاده

عارف حکمت

(سبیل الرّشاد درگیسندن)

LÜGATÇE

ایفا ایتمك **(ifa etmek):** Bir işi yapma, yerine getirme.
بارقه **(barika):** Yıldırımın parıltısı, şimşek.
پروا **(perva):** Çekinme, sakınma, korku.
خون **(hun):** Kan.
سطوت **(satvet):** Karşı konulmaz derecede zorlu, sindirici, boyun eğdirici güç.
فدای جان **(feda-yı can):** Bir amaç uğrunda canından vazgeçme.
گزرگاه **(güzergâh):** Yolüstü uğranılacak, geçilecek yer.
لامع **(lami):** Parlayan, parıldayan.
مبین **(mübin):** İyiyi kötüyü, doğruyu yanlışı birbirinden ayırt eden, açıkça ortaya koyan.
محزون **(mahzun):** üzgün.
مقدّس **(mukaddes):** Her türlü ayıp ve noksanlıktan arındırılmış, yüce ve kutsal.
مقدّم **(mukaddem):** Önde olan, önden giden, ileride bulunan.
مهابتلی **(mehabetli):** Büyük, ulu, yüce, gösterişli.
نام **(nam):** İsim, ün.
نائل اولمق **(nail olmak):** Erişmek, ulaşmak, kavuşmak.
هیبت **(heybet):** Korku ve saygı uyandıran görünüş.
وقایه **(vikaye):** Koruma.
یاد اولونمق **(yâd olunmak):** Anılmak, hatırlanmak.

Okunup incelenecek metin veya diğer ürünlerin anlaşılmasını kolaylaştırmak amacıyla oluşturulan küçük sözlüktür.

HIZLI OKUMA ÇALIŞMASI

"Saban ve Makine" başlıklı metni 3-4 dakikada okuyabilecek kadar çalışınız. Bu çalışmayı seçeceğiniz başka metinler üzerinde de yaparak okuma hızınızı arttırabilirsiniz.

Okumayı geliştirme ve hızlandırma çalışmaları yer alır.

Özkan, M. (2007). Osmanlı türkçesi. *TDV İslam Ansiklopedisi*.

Pakdil, N. (2014). *Anneler ve Kudüsler*. Edebiyat Dergisi.

Pakize, N. (1928). *Kız ve erkek çocuklara kıraat kitabı*. Marifet.

Saba, Z. O. (1947). *Geçen zaman*. Varlık.

Salih Saim. (1307). *Ana baba nasihatleri*. Kasbar.

Selanikli Ethem İsmail. (1305). *Çocuklara mektup numunelerim*. Şirket-i Mürettibiye.

Tımurtaş, F. K. (2021). *Osmanlı türkçesine giriş*. Alfa.

Tulum, M. (2009). *Osmanlı türkçesine giriş*. Anadolu Üniversitesi.

Yanık, N. H. (2013). *Kendi kendine osmanlı türkçesi*. Fenomen.

Yazır, M. H. (1972). *Kalem güzeli 1*. Ayyıldız.

Yelten, M. ve Uluçay, M. (2017). *Osmanlı türkçesi*. Der.

Yılmaz, N. (2023). Kur'ân'ın içeriksel açıdan islam hat sanatına etkisi. *BAİD*. 17, 117-137.

Kaynakça yazımında APA 7 yazım kuralları esas alınmıştır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI CEVAP ANAHTARI

GÖRSEL KAYNAKÇASI VE GENEL AĞ KAYNAKÇASI

172

Karekodun yanında açıklaması verilen elektronik ortamdaki dokümanlara ulaştırır.

BEŞINCI ÜNITE

۲.

قرق یاشنده ایکن کندیلرینه پیغمبرلك گلدی. یعنی جبرائیل علیه السّلام وسائطیله جنابِ حقدن جمله‌یِ اسلامه دعوت ایچون امر آلدی.

آك اوّل اسلام اولان حضرتِ خدیجه رضی الله عنهادر. ابو بکر الصدّیق، حضرتِ علی دخی او آنده اسلام اولدیلر. حضرتِ پیغمبر، أوچ سنه گیزلیدن گیزلی‌یه اهالی‌یِ دینه دعوت أیله‌دی. بعده آچیقدن آچیغه دعوت ایچون کندیلرینه امرِ الٰهی گلدی. لکن مکّه اهالیسی کندیلرینی استهزا ایدرلردی. حضرتِ حمزه، حضرتِ عمر گبی بویوك بهادرلر ایمانه گلنجه مشرکلرك حدّق، کینی زیاده‌لشدی. بو جهتله اسلام اولان اصحابدن بر قسمی حبش مُلکنه، بر قسمی ده مدینه‌یه گیتدیلر.

۳.

مکّه‌ده ابو جهل نامنده بر خائن، مشرکلری باشنه طوپلادی. حضرتِ پیغمبری تُولدیرمه‌یه تشویق ایتدی. آداقلر آدادی. پیغمبرمزك أوینی قوشاتدیلر. پیغمبرمز، حضرتِ علی‌یِ بر گیجه کندی دوشگنده بیراقارق مشرکلرك یوزینه بر آووچ طوپراق سرپه‌رك قاپودن چیقدیلر. حضرتِ ابوبکرك خانه‌سنه گیدوب اول حضرت ایله برابر مدینه‌یه طوغری یورودیلر. ابو جهل و آداملری تعقیب ایتدیلر ایسه ده بولامدیلر. ایشته پیغمبرمزك مکّه‌دن مدینه‌یه گیتمه‌سنه هجرت نامی ویریلدی.

Görsel 5.4: Kuba Mescidi

پیغمبرمز قُبا نام محلده بر مسجد بنا ایتدی (Görsel, 5.4). ایلك یاپیلان جامع بودر. بوندن صوکره مدینه‌یه گیردیلر. ابو ایوب خالد حضرتلرینك خانه‌سنه مسافر اولدیلر. اوراده ده بر مسجدِ شریف بنا ایدرك مدینه‌یِ اهلِ اسلامك مرکزی ایتدیلر. ایشته بو زماندن صوکره اسلامیت توسّع ایتمه‌یه باشلادی.

136

Konu içinde atıf yapılan görselleri tanıtır.

ÜÇÜNCÜ ÜNITE

3. Aşağıdaki cümleleri okuyunuz.

موم دیینه ایشیق ویرمز.

ایشله‌ین دمیر ایشیلدار.

چیوی چیوی‌یِ سوکر.

چوق بیلن، چوق یاڭیلر.

بز کیمسه‌یه کین طوتمایز.

لافله پینیر گمیسی یورومز.

دردی ویرن، درمانی ویرر.

کیشی، کندیندن بیلیر ایشی.

آت ایزی، ایت ایزینه قاریشیر.

آجی پاطلیجانی قیراغی چالماز.

بیك بیلسه‌ك ده بر بیلنه طانیش.

آزله یتینمه‌ین چوغی هیچ بولاماز.

گل دیمك قولای، گیت دیمك زور.

اوجاق قیویلجیملاندی، قاپی غیجیردادی.

دیزی دیزی اوطه‌لر، بربرینی قووالار (ترن).

بیلگیلی بری، بیلگی یِ چیندە ده بولسه آلیر.

آت تُولور، میدان قالیر؛ بیگیت تُولور، شان قالیر.

بر سینیده ایکی طاووق، بری صیجاق بری صوغوق (گونش-آی).

58

Işlenen konunun veya okunan metnin içeriğini destekleyici görseldir.

ALTINCI ÜNİTE

HAT SANATI ÖRNEKLERİ

Aşağıda verilen hat sanatı örneklerini inceleyerek soruları cevaplayınız.

a) Eserlerin estetik yönüyle ilgili (çekicilik, derinlik, harflerin dizilişi ve uyumu, renk uyumu, sadelik, zarafet vb.) neler söyleyebilirsiniz?

b) Eserlerde yer verilen sözlerin güzelliğine (derin anlamlılık, düşündürücülük, etkileyicilik, geçerlilik, özlülük vb.) ilişkin görüşlerinizi sözlü olarak belirtiniz.

1

Mehmet Özçay, "Cihan-ârâ cihan içindedir ârâyı bilmezler / Ol mahâler ki derya içredirler deryayı bilmezler", nesih hattı

LUGATÇE

cihan-ârâ: Dünyayı bezeyen.
derya: Deniz.
mahi: Balık.

2

Yusuf Bilen, "Ahirette seni kurtaracak bir eserin yoksa fâni dünyaya bıraktığın eserlere de kıymet verme", sülüs hattı

LUGATÇE

ahiret: Öteki dünya, öbür dünya.
fâni: Ölümlü.

164

Osmanlı Türkçesi alfabesinin estetik ürünlerinin incelendiği bölümdür.

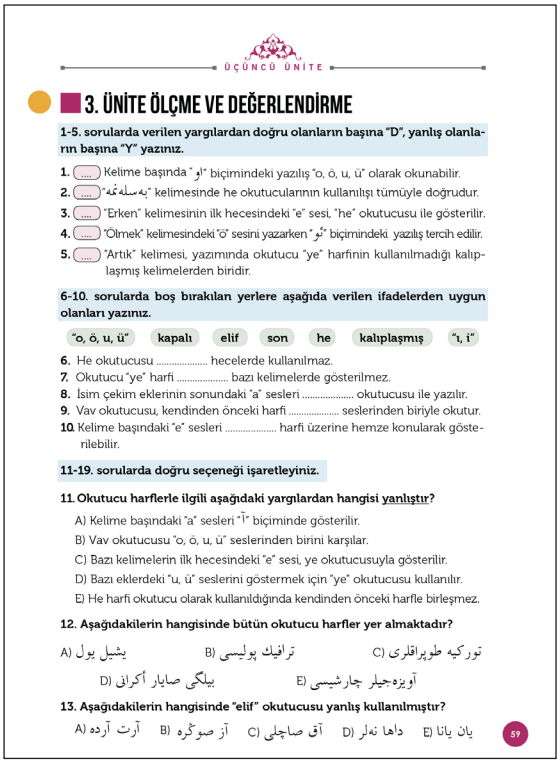

ÜÇÜNCÜ ÜNİTE

3. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1-5. sorularda verilen yargılardan doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız.

1. (....) Kelime başında "او" biçimindeki yazılış "o, ö, u, ü" olarak okunabilir.
2. (....) "به سله نمه" kelimesinde he okutucularının kullanılışı tümüyle doğrudur.
3. (....) "Erken" kelimesinin ilk hecesindeki "e" sesi, "he" okutucusu ile gösterilir.
4. (....) "Ölmek" kelimesindeki "ö" sesini yazarken "ئو" biçimindeki yazılış tercih edilir.
5. (....) "Artık" kelimesi, yazımında okutucu "ye" harfinin kullanılmadığı kalıplaşmış kelimelerden biridir.

6-10. sorularda boş bırakılan yerlere aşağıda verilen ifadelerden uygun olanları yazınız.

"o, ö, u, ü" | kapalı | elif | son | he | kalıplaşmış | "ı, i"

6. He okutucusu ..... hecelerde kullanılmaz.
7. Okutucu "ye" harfi ..... bazı kelimelerde gösterilmez.
8. İsim çekim eklerinin sonundaki "a" sesleri ..... okutucusu ile yazılır.
9. Vav okutucusu, kendinden önceki harfi ..... seslerinden biriyle okutur.
10. Kelime başındaki "e" sesleri ..... harfi üzerine hemze konularak gösterilebilir.

11-19. sorularda doğru seçeneği işaretleyiniz.

11. Okutucu harflerle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

A) Kelime başındaki "a" sesleri "آ" biçiminde gösterilir.
B) Vav okutucusu "o, ö, u, ü" seslerinden birini karşılar.
C) Bazı kelimelerin ilk hecesindeki "e" sesi, ye okutucusuyla gösterilir.
D) Bazı eklerdeki "u, ü" seslerini göstermek için "ye" okutucusu kullanılır.
E) He harfi okutucu olarak kullanıldığında kendinden önceki harfle birleşmez.

12. Aşağıdakilerin hangisinde bütün okutucu harfler yer almaktadır?

A) يشيل يول B) ترافيك پوليسى C) تورکيه طوپراقلرى
D) بيلگى صايار أكرانى E) آويزه جيلر چارشيسى

13. Aşağıdakilerin hangisinde "elif" okutucusu yanlış kullanılmıştır?

A) آرت آرده B) آز صوڭره C) آق صاچلى D) داها نه‌لر E) يان يانا

59

Ünite kazanımlarının edinilip edinilmediğini denetleyici farklı soru tiplerini içeren alandır.

SÖZLÜK

SÖZLÜK

A

akademik: 1. Akademi ile ilgili olan. 2. Bilimsel niteliği olan.
alamet: Bir olayın veya durumun anlaşılmasına yardım eden şey, belirti.
aşina: Bildik, tanıdık olan; daha önceden bilinen (şey).
atfen: Mal ederek, yükleyerek.
ati: Gelecek.
azami: En çok, en üst, en büyük, en yüksek (derece, nicelik).

B

bâtın: 1. İçyüz. 2. Gizli, görünmeyen.
Battalname: Battal Gazi'ye ait kahramanlık hikâyelerini ihtiva eden menkıbeler mecmuasına Türkler arasında verilen genel ad.
bedia: Yeni ve görülmedik güzel şey.
Beytullah: Allah'ın evi, Kâbe.

C-Ç

camia: Ortak eğilimleri nedeniyle bir araya gelerek birlik oluşturan insan topluluğu.
celîs: Birlikte oturan; sohbet arkadaşı, hemdem, refik.
cenkname: Savaş hikâyeleri anlatan kitaplara verilen isim.
cönk: Saz şairlerinin, kendilerinin veya başkalarının şiirlerini derledikleri, uzunlamasına açılan, deri kaplı defter.
cümle: 1. Bütün. 2. Herkes.
çöğür: İri gövdeli, kısa saplı bir tür halk sazı.

D-E

dairevî: 1. Daire ile ilgili. 2. Daire biçiminde olan.
delailü'l-hayrat: Meşhur salavat-ı şerîfelerin toplandığı kitap.
divan: Divan edebiyatı şairlerinin şiirlerini topladıkları eser.
ebeveyn: Anne ve baba.
ecdat: Geçmişteki büyükler, atalar.
edip: Edebiyatla uğraşan, edebî eser veren kimse; yazar.
enam: İçinde Enam suresi ile çok okunan bazı Kur'an surelerinin ve duaların bulunduğu kitapçık.
enis: Dost, arkadaş, yâr, hemdem.
evrat: Müslümanlarca belirli zamanlarda okunması âdet olan dualar ve Kur'an ayetleri.

F

fermente etmek: Mayalamak.
figüratif: Dış gerçeği somut biçimde yansıtan, içinde insan, hayvan ve doğa ögeleri bulunan (resim veya heykel).
form: Sanat eserlerinde dış görünüş.

H

Hamzaname: Hz. Hamza'nın menkıbevî hayatı etrafında oluşan halk hikâyelerinin genel adı.
hattat: Hat sanatını kendisine meslek olarak edinen kimse.
hüküm sürmek: Etki, hız vb. sürmek, devam etmek.

İ

ihtiva etmek: İçine almak, içinde bulundurmak, içermek, kapsamak.
indallah: Allah katında.
inşa: Yapı kurma, yapı yapma, kurma.
izah etmek: Açıklamak, ayrıntılı bilgi vermek.

K-L

kaim olmak: Varlığı sürüp gitmek, yerine geçmek.
kat: Kesme, bitirme.
kebair: Büyük şeyler, büyük günahlar.
kemal: Olgunluk.
keyfiyet: Bir şeyin nasıl olduğunu belirten, onu başka şeylerden ayıran özellik; vasıf, nitelik.
koleksiyon: Öğrenme, yarar sağlama veya zevk amacıyla bir araya getirilmiş ve özelliklerine göre sınıflara ayrılmış nesnelerin bütünü.
külliye: Belli bir idarî, ekonomik, kültürel ve sosyal amaca yönelik çeşitli kuruluşların toplu bir biçimde bulunduğu yer.
kütüb-i semaviye: İndirilmiş mukaddes kitaplar.
lehçe: 1. Bir dilin tarihsel, bölgesel ve siyasal sebeplerden dolayı ses, yapı ve söz dizimi özellikleriyle ayrılan kolu. 2. Konuşma tarzı.

169

Öğrenenlerce anlamının bilinmediği varsayılan kelime ve kelime gruplarının karşılıkları yer alır.

KAYNAKÇA

KAYNAKÇA

Abasıyanık, S. F. (1956). *Son kuşlar*. Varlık.
Ahmet Rasim (1306). *Küçük tarih-i islam*. Âlem Matbaası.
Ahmet Tevfik ve Ali Rıza. (1339). *Ağaç dikelim*. Matbaa-i Amire.
Aksoyak, İ. H. (2018). *Osmanlı türkçesi okuma kitabı*. Grafiker.
Ali Nazimâ. (1308). *Talim-i benat 2*. Kasbar.
Ali Vahit. (1927). *Asker ilmihali*. Türk Matbaası.
Ali Vahit. (1928). *Terbiye dersleri*. Hakimiyet-i Milliye.
Atlı, H. H. (2015). *Örnek çözümlemelerle osmanlıca edebî metinler ve arşiv belgeleri*. Hayrat.
Bakiler, Y. B. (2001). *Harman*. Türk Edebiyatı Vakfı.
Banarlı, N. S. (2007). *Türkçenin sırları*. Kubbealtı.
Baş, M. Ş. (2021). *Osmanlı türkçesi okuma-yazma kılavuzu*. Okurakademi.
Boşnakların Durûb-ı Emsâli (1956). *Mecmua-i ebuzziya*. Ebuzziya.
Çağbayır, Y. (2017). Ötüken osmanlı türkçesi sözlüğü. Ötüken.
Çamlıbel, F. N. (1928). *Yeni güzel yazılar*. Şevket, S. (Haz.). Hilal.
Derman, U. (1997). Hat. *TDV İslâm Ansiklopedisi*.
Develi, H. (2022). Osmanlı Türkçesi Kılavuzu 1-2. Kesit.
Ergin, M. (1986). *Türk dil bilgisi*. Boğaziçi.
Erkurt, T. (2022). Yavuz kartallıoğlu ile osmanlı türkçesi ve yabancılara türkçe öğretimi üzerine. *Türk Dili*. 849, 16-27.
Ersoy, M. A. (2005). *Safahat*. Düzdağ, E. (Haz.). İz.
Eryüksel, A. ve Beyhan, M. A. (2016). *Osmanlı türkçesi dilbilgisi, metinler ve belgeler*. Demavend.
Fatih sultan mehmed'e nasihatler. (1976). Uçman, A. (Haz.). Kervan.
Günalan, R. Ve Candemir, M. (2014). *Yeni metod osmanlı türkçesi*. Kayıhan.
Güneş, F. (2017). Bitişik Eğik ve Dik Temel Yazı Savaşları. *Sınırsız eğitim ve araştırma dergisi*, 2 (3) 1-20.
Heyet. (2012). *Kur'an-ı kerim ve muhtasar meali*. Hayrat.
Hıfzi. (1275). *Durûb-ı Emsâl*. Basmacı.
İbrahim, H. E. (1997). *Divan*. Külekçi, N. ve Karabey, T. (Haz.). Atatürk Üniversitesi.
İhsan Şerif. (1334). *Çocuklara tarih dersleri*. Kanaat.
İlhan, A. (1998). *Arapça yetmez-ulusal kültür savaşı*. Bilgi.
İzmirli İsmail Hakkı. (1927). *Meâni-i kur'an*. Millî Matbaa.
Kalfa, M. (2000). *Noktalama işaretlerinin türkçenin öğretimindeki yeri ve önemi*. [Yayınlanmamış Doktora tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
Kanar, M. (2016). *Osmanlı türkçesine giriş*. Say.
Kaplan, M. (1983). *Kültür ve dil*. Dergâh.
Kısakürek, N. F. (2004). *Çile*. Büyük Doğu.
Köprülüzade M. F. (1928). *Yeni güzel yazılar 1*. Şevket, S. (Haz.). Hilal.
Külekci, N. (2015). *Osmanlı türkçesi*. Sahhaflar.

171

Ders kitabının hazırlanmasında yararlanılan eserlere ait kaynakça bilgileri yer alır.

SUNU KAREKODU

1. ÜNİTE

ÜNİTE KAREKODU

OSMANLI TÜRKÇESİNİ TANIYALIM

Ünite Konuları

1.1. OSMANLI TÜRKÇESİ VE TÜRKÇE

1.2. NİÇİN OSMANLI TÜRKÇESİ ÖĞRENİYORUZ?

1.3. OSMANLI TÜRKÇESİNİN GÜNÜMÜZDEKİ YERİ

1.4. OSMANLI TÜRKÇESİNİN TARİHÎ SEYRİ

Bu ünitede

- Türkçe-Osmanlı Türkçesi ilişkisini,
- Osmanlı Türkçesi öğrenmenin gerekliliğini,
- Osmanlı Türkçesiyle ortaya konulmuş kültürel varlıkların neler olduğunu,
- Osmanlı Türkçesinin günümüzdeki kullanım alanlarını,
- Osmanlı Türkçesinin tarihî gelişimini

öğreneceksiniz.

Anahtar Kavramlar: Osmanlı Türkçesi, Osmanlıca, Kur'an alfabesi, hat sanatı.

1.1. OSMANLI TÜRKÇESİ VE TÜRKÇE

KONUYA HAZIRLIK

1. **Aşağıda Türk dilinin önemli eserleri arasında yer alan *Orhun Kitabeleri*, Uygur metinleri ve *Dede Korkut Hikâyeleri*'nden örnekler verilmiştir (Görsel 1.1-2-3). Görselleri inceleyerek Türkçenin farklı alfabelerle yazımı hakkındaki düşüncelerinizi sözlü olarak belirtiniz.**

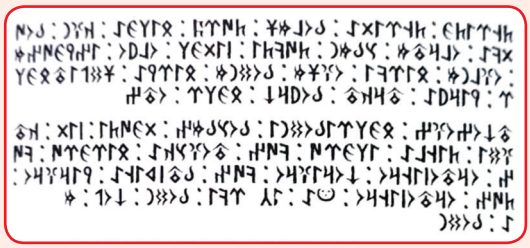

Görsel 1.1: Orhun Kitabeleri'nden

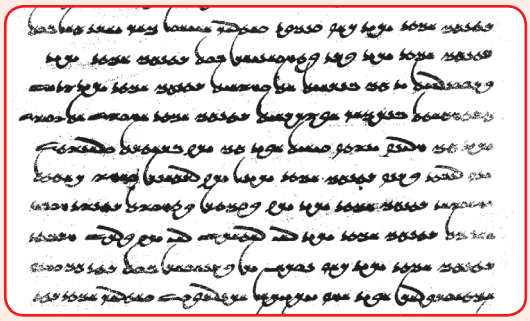

Görsel 1.2: Uygur metinlerinden

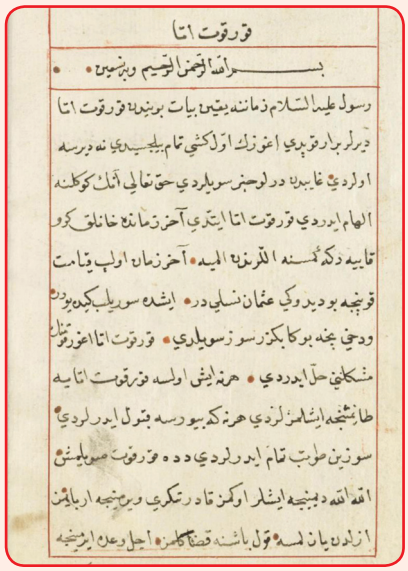

Görsel 1.3: Kitab-ı Dedem Korkut adlı eserden

2. **Türkler İslamiyet'i kabul ettikten sonra kullandıkları alfabeyi değiştirmişlerdir. Böyle bir değişikliğe gitmenin sebepleriyle ilgili düşünceleriniz nelerdir?**

Osmanlı Türkçesi veya yaygın olarak kullanılan diğer adıyla Osmanlıca, ismini Türkçenin tarihî bir döneminden alır. Osmanlı Türkçesi ve Osmanlıca kavramları İslam Ansiklopedisi'nde "Osmanlı Devleti sınırları içinde yaşayan Türklerin konuşup yazdığı dil yahut aynı dönemde yazılan, içinde Arapça, Farsça kelimelerin yoğun biçimde yer aldığı dil veya daha genel olarak Arap harfleriyle yazılmış Türkçe" şeklinde tanımlanmıştır.

Osmanlı Türkçesi Dönemi, daha çok Osmanlı Devleti'nin hüküm sürdüğü zamanlara rastladığı için Osmanlılara atfen Lisan-ı Osmani, Osmanlıca, Osmanlı Türkçesi vb. ifadelerle isimlendirilmiştir. Osmanlıca nihayetinde Türkçeden başka bir dil değildir. Anadolu topraklarında ve bugünkü sınırlara göre otuzu

aşkın devletin topraklarında hüküm sürmüş ve tarihin en büyük devletlerinden biri olan Osmanlı Türk Devleti'nin kullandığı Türkçedir.

Osmanlı Türkçesinin "Osmanlıca" diye adlandırılması, Arapça ve Farsçanın dil ögelerinden oluşmuş bir yabancı dil gibi algılanmasına sebep olmuştur. Her dil gibi Türkçe de tarihî gelişimi içinde farklı özellikler göstermiştir. Dildeki asırdan asıra ortaya çıkan bu değişiklikler ayrı bir dilden söz etmeyi gerektirmez. Kısacası Osmanlıca; İngilizce, Fransızca veya Rusça gibi bir yabancı dil değildir; Türkçenin Arap kökenli bir alfabeyle yazıldığı döneminin adıdır.

Osmanlı Türkçesi pek çok Arapça ve Farsça unsur barındırmaktadır. Bu nedenle Osmanlı Türkçesinin "zor, anlaşılmaz" bir dil olduğu görüşünü savunanlar da vardır. Kimi dönem eserlerinin yabancı dillerin etkisinde ve konuşma dilinden uzak olduğu, kimi belgelerde ağır ve ağdalı bir dil kullanıldığı herkesçe kabul edilen bir gerçektir. Osmanlı Türkçesinin böyle bir yönü olsa da Osmanlılar sade bir dille yazışmayı tercih etmiş, nihayet bugün bile rahatça anlaşılabilecek bir Türkçe ile konuşmuştur.

Türkler, Müslüman olduktan sonra İslam kültür ve medeniyetinin etkisinde kalmış; bu etkinin sonucunda temeli Kur'an harflerine dayanan bir alfabeyi kullanagelmişlerdir. Bu alfabeye Türkçenin seslerini karşılamak için yeni harfler ilave etmişler ve böylece Osmanlı Türkçesi alfabesini kullanarak yüzyıllarca her sahada aslı ve özü Türkçe olan birçok eser vermişlerdir.

Kur'an harflerini temel alan Osmanlı Türkçesine yüzyıllar içerisinde yalnızca Arapça ve Farsçadan değil; Yunanca, Rumca, Ermenice ve Fransızca gibi birçok dilden kelimeler geçmiştir. Ancak Türk dili, yabancı dillerden aldığı bu ögeleri zaman içerisinde millîleştirmiş, kendine mal etmiş, Türkçeleştirmiştir. Böylece Osmanlı Türkçesi adı verilen zengin bir Türkçe söz varlığı ortaya çıkmıştır.

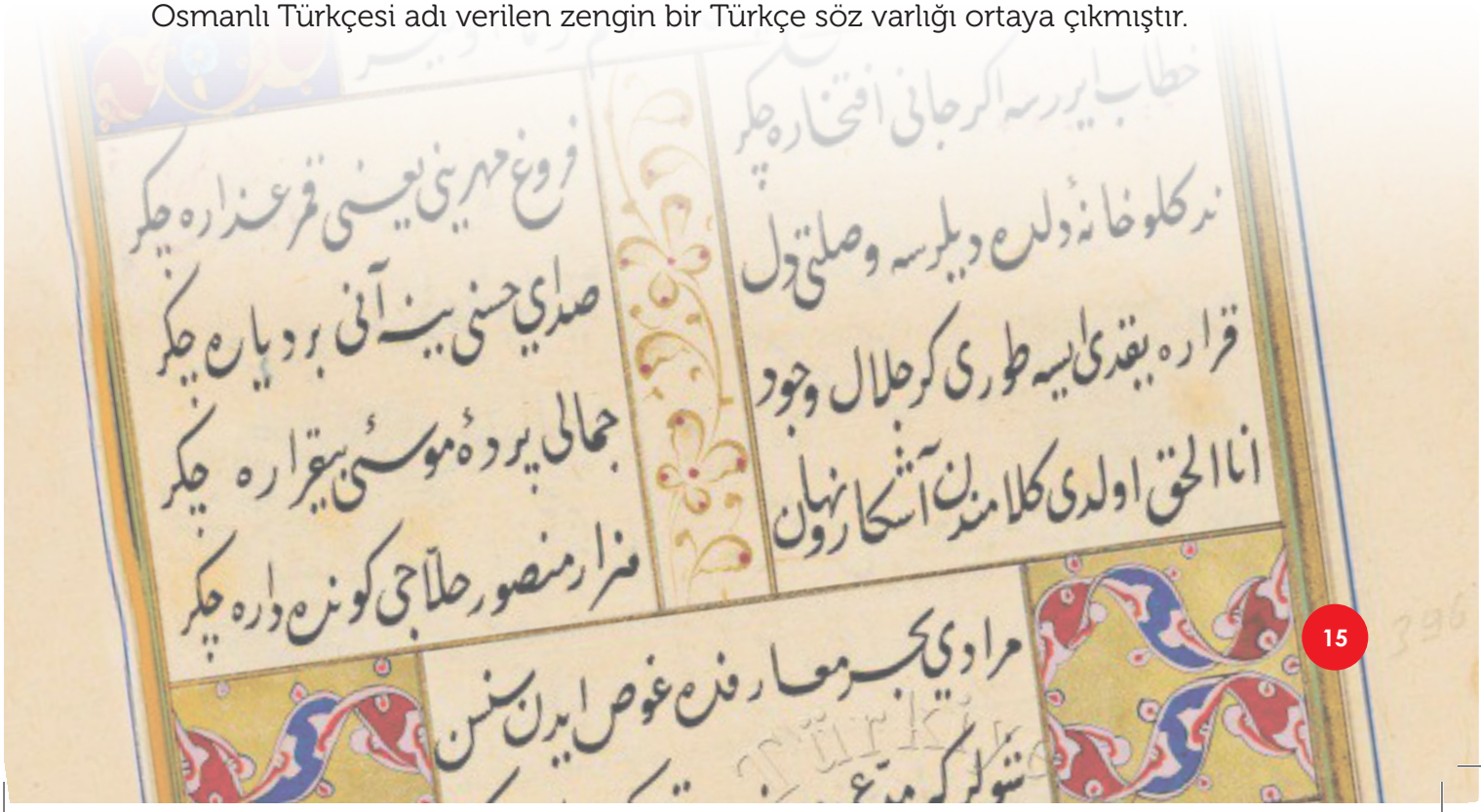

İNCELEME

Aşağıda Yusuf Has Hacib'in bir özdeyişi, Türklerin tarih boyunca yaygın kullandığı alfabelerle yazılarak verilmiştir. Özdeyişin farklı alfabelerle yazılışlarını inceleyiniz.

Aklın süsü dildir, dilin süsü söz. → Latin alfabesiyle

عقلڭ سوسی دیلدر، دیلڭ سوسی سوز → Osmanlı Türkçesi alfabesiyle

Аклын сусу дилдир, дилин сусу сөз → Kiril alfabesiyle

ئاقلىڭ ئىسىلىدۇر، تىلىڭ ئىسىلىدۇر ئىسىز → Uygur alfabesiyle

𐰇𐰋𐰚:𐱃𐱅𐱃:𐰴𐱅𐱃𐱅:𐱃𐱅𐱃:𐱃𐱅𐱃 → Göktürk alfabesiyle

SORU-YORUM

Osmanlı Türkçesiyle ilgili 1, 2 ve 3. metinleri okuyunuz ve metinlerin içeriklerine ilişkin soruları sözlü olarak cevaplayınız.

1. Metin

(...)

Türkçenin tarihî dönemlerinin sınıflandırılıp adlandırılmasının çeşitli yolları vardır. Bunlardan en çok tercih edileni "Göktürkçe, Karahanlıca, Osmanlıca" gibi devlet adları ile dönemin dilini adlandırmaktır. Osmanlıca terimi Osmanlı Devleti zamanında yazılan ve konuşulan Türkçeyi karşılar. O dönemin diline akademik olarak vâkıf olanlar, Osmanlı Türkçesi teriminin yanında pratik olarak Osmanlıca terimini de kullanmakta bir sakınca görmezler. Ne zaman başlayıp ne zaman bittiği kesin olarak izah edilememiş olsa da Türk dili tarihinde Osmanlı Türkçesi, Selçuklu Türkçesi ile Türkiye Türkçesi arasındaki dönemin adıdır. Dünya dilleriyle ilgili yapılan akademik araştırmalarda "Osmanlıca" diye Türkçeden ayrı bir dil yoktur. Dönemin dilinin Türkçeden başka bir dil olarak görülmesinin sebepleri, Arap kökenli bir alfabenin kullanılmış olması, alıntı kelimelerin ve bazı dönemlerde tamlamalardan kaynaklı söz dizimi yapılarının yoğunluğudur.

(...)

Yavuz KARTALLIOĞLU
(Genel ağdan alınmıştır.)

Okuduğunuz metinde "Osmanlıca" kavramıyla ilgili ne gibi tespitler yapılmaktadır?

2. Metin

(...)

İmparatorluk dönemi kastedilerek Osmanlı Türkçesi denildiğinde zihinlerde oluşan, sadece saray ve çevresinin dili algısıdır. Oysaki bu yazı ile yazılmış saz şairlerine, halk şairlerine, çöğür şairlerine ait nice sığırdili cönkler, şiir defterleri; halk diliyle yazılmış nice Hamzanameler, cenknameler mevcuttur. Gezgin derviş ve şeyhlerine ait nice nice velayetnameler... Halkın ideal kahramanlarına ait destanlar... Battalnameler... Bütün bunlar imparatorluk dönemi Türkçesinin ürünüdür, Türk'ün dilidir.

Sözün özü, Osmanlı Türkçesi ayrı bir dil değil; imparatorluk sınırları dâhilinde kullanılan Türkçenin tarihsel gelişme sürecindeki bir döneminin adıdır (Görsel 1.4).

(...)

Yaşar ÇAĞBAYIR, *Ötüken Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*

a. Madenî para (Bir Kuruş)

b. Resimli Gazete

c. Bir mektup zarfı

Görsel 1.4: Osmanlı Türkçesi kültürel varlıklarından birkaç örnek

Bu metinde Osmanlı Türkçesinin özellikle hangi yönü üzerinde durulduğunu verilen görsellerden de yararlanarak belirtiniz.

3. Metin

(...)

İslam dinini kabul eden hemen hemen bütün kavimlerin dinî bir gayretle benimsediği Arap yazısı, hicretten birkaç asır sonra İslam ümmetinin ortak değeri hâline gelmiş, aslı ve başlangıcı için doğru olan "Arap hattı" sözü zamanla "İslam hattı" vasfını kazanmıştır.

(...)

M. Uğur DERMAN, *TDV İslam Ansiklopedisi'nden*

Metinde geçen "Arap hattı sözü zamanla İslam hattı vasfını kazanmıştır." ifadesiyle anlatılmak istenen nedir? Yorumlayınız.

1.2. NİÇİN OSMANLI TÜRKÇESİ ÖĞRENİYORUZ?

KONUYA HAZIRLIK

1. **İnsan, geçmişini niçin merak eder? Geçmiş hakkında bilgi edinme yolları nelerdir?**
2. **İlhan Ayverdi'nin "Dil taşıyıcıdır; bir milletin kültürünü, sanatını, imanını, düşünüş sistemini, yaşayış özelliklerini, sahip olduğu değerleri dünden bugüne taşıyan kutsal bir nehir gibidir." sözünden yola çıkarak Osmanlı Türkçesi öğrenmenin gerekliliği konusunda neler söylenebilir?**
3. **Kendi alanıyla ilgili Osmanlılar zamanında yapılan çalışmalara ulaşmak isteyen bir araştırmacı hangi donanımlara sahip olmalıdır?**

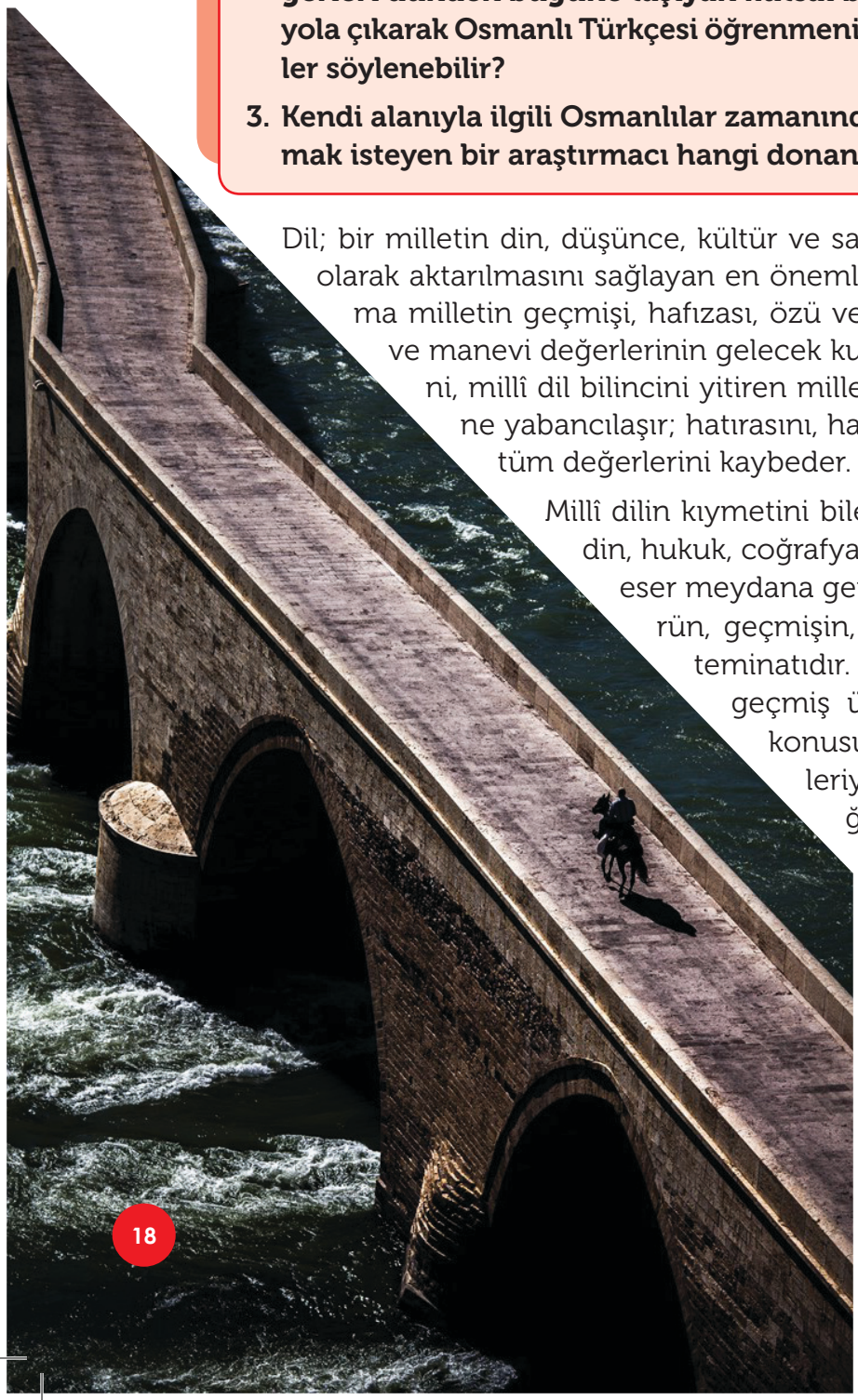

Dil; bir milletin din, düşünce, kültür ve sanat dünyasının sözlü ve yazılı olarak aktarılmasını sağlayan en önemli iletişim aracıdır. Dil bir bakıma milletin geçmişi, hafızası, özü ve mayasıdır. Bir milletin maddi ve manevi değerlerinin gelecek kuşaklara taşıyıcısı da dildir. Dilini, millî dil bilincini yitiren milletler kendi kültürüne ve tarihine yabancılaşır; hatırasını, hafızasını, millî kimliğini açıkçası tüm değerlerini kaybeder.

Millî dilin kıymetini bilen ecdat, Osmanlı Türkçesiyle din, hukuk, coğrafya, tıp vb. birçok alanda binlerce eser meydana getirmiştir. Bu eserler millî kültürün, geçmişin, sanatın kısacası millî varlığın teminatıdır. Sağlam bir gelecek, köklü bir geçmiş üzerine kurulabildiğinden söz konusu kültür varlığını bütün yönleriyle araştırıp incelemek, değerlendirmek kaçınılmaz bir zorunluluktur. Attila İlhan, Türklerin Osmanlı Türkçesini yüzyıllar boyunca kullanarak ona özgün bir dil kimliği kazandırdıklarını belirtir ve bu konudaki görüşlerini şöyle açıklar: "Yeni Türk kuşakları Osmanlı Türkçesini anlayabilmelidir ki gelecekle geçmiş arasındaki köprüyü sağlam kurabilsinler."

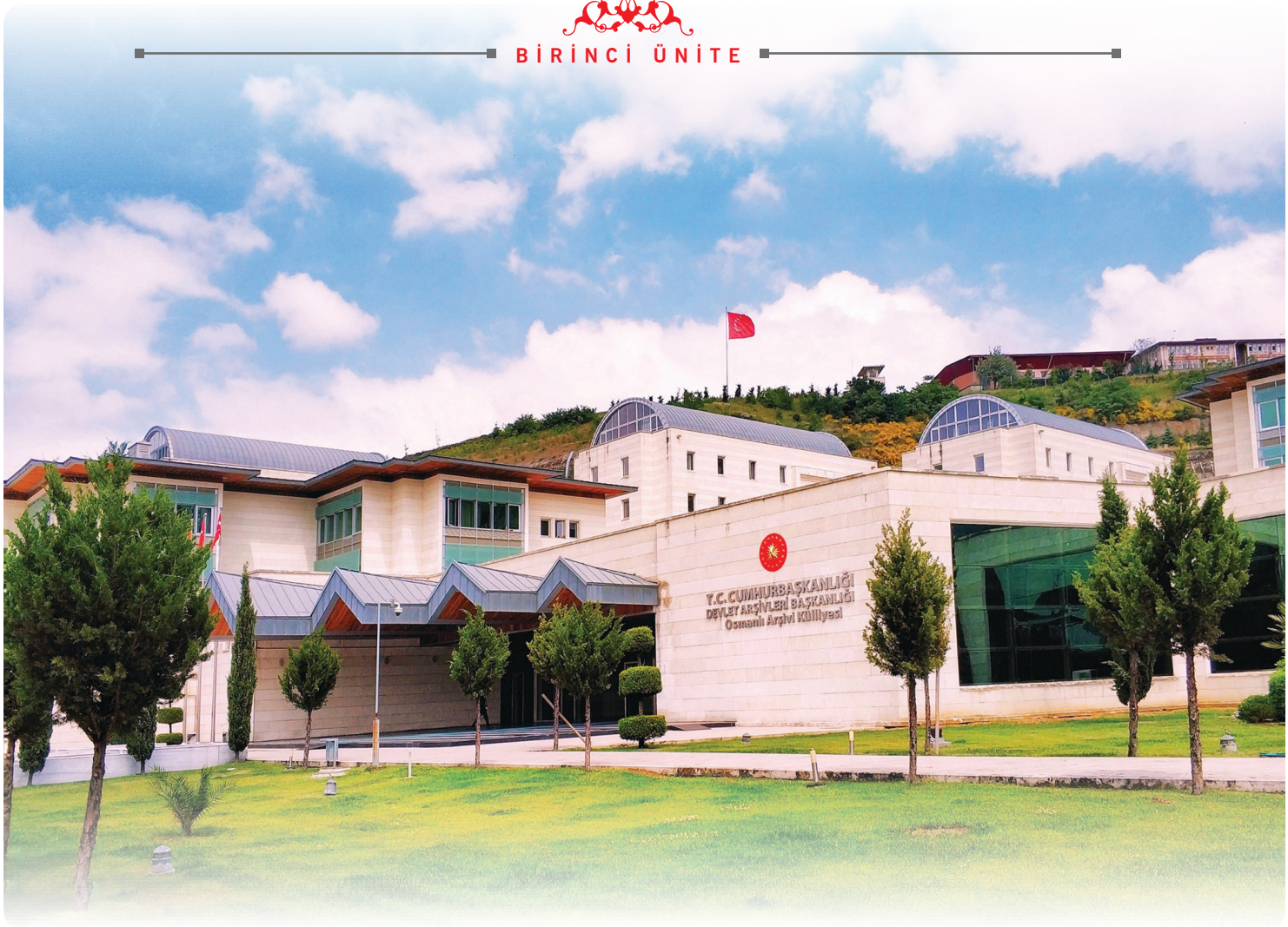

Kültür ve medeniyet mirasının, maddi ve manevi değerlerin kaydedilmesi, korunması ve gelecek kuşaklara taşınması dil ile mümkündür. Osmanlı Türkçesinin arkasında da bin yıl yaşamış bir kültür ve medeniyet vardır. Bin yıllık geçmişini öğrenmek, atalarının nasıl yaşadığını, neler düşündüğünü bilmek ve Osmanlı Türkçesiyle günümüze taşınan büyük bir medeniyet birikiminden yararlanmak isteyen herkes Osmanlı Türkçesini öğrenmek zorundadır.

Türkiye'deki arşiv ve kütüphanelerde Osmanlı Türkçesiyle yazılmış binlerce kitap, el yazması eser ve belge bulunmaktadır. Hâlen bu eserlerin çoğu okunamamış ve bunlardan istifade edilememiştir. Kimilerinin içeriğinden hatta varlığından bile habersiz olduğu bu büyük kültür hazinesine doğrudan ulaşmanın yolu Osmanlı Türkçesini öğrenmekten geçer.

İnsan kelimelerle düşünür ve konuşur. Düşünceler dil sayesinde hayat bulur. Bu nedenle zengin bir söz varlığı, yeni düşüncelere kapı aralamayı sağlar. Ecdadın bin yılda ortaya koydukları kıymetli eserlerin anahtarı hükmünde olan Osmanlı Türkçesi, asırların birikimi ve geniş kelime hazinesiyle zihnî üretkenliğin dolayısıyla çok yönlü gelişimin temel taşlarından biridir.

SORU - YORUM

Verilen metni okuyunuz ve metnin içeriğine ilişkin soruyu sözlü olarak cevaplayınız.

(...)

Yeni nesiller, sürekli yenilenen ve değişen bir teknoloji, yeni bir dil, yeni iletişim tarzlarıyla yetişiyor. Nesiller arası mesafe giderek hızla açılıyor. Böyle bir çağda yeni nesillerin kendi kültür temellerimizle temas ve iletişimini sağlayacak mekanizmalar çok önemli. Yeni nesiller, kültür ve medeniyet birikimimizin ürünlerine bizim ve bizden öncekilerin baktığından daha farklı gözlerle bakabilir ve yeni çağda dünyaya, evrensel ölçekte yeni bir medeniyet tasavvuru sunmada bugün hiç düşünemediğimiz ölçek ve muhtevada katkılar yapabilir. O bakımdan Osmanlı dönemi Türkçesi (...) Türk tarihinin devamlılığını temel alan bir anlayışla değerlendirilmelidir. Kısacası mesele Yahya Kemal'in veciz bir şekilde ifade ettiği gibi "kökü mâzîde âtî" olmak geleceğimizi inşada medeniyet birikimimizden istifade etmektir.

(...)

Mehmet ÖZ

(Genel ağdan alınmıştır.)

Bu parçada Osmanlı Türkçesini öğrenmenin gerekliliği konusunda neler söylenmektedir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

SIRA SİZDE

Buraya kadar öğrendiklerinizden yola çıkarak Osmanlı Türkçesi öğrenmenin gerekçelerini aşağıdaki boş bırakılan alanlara yazınız.

Osmanlı Türkçesi öğreniyorum çünkü...

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.3. OSMANLI TÜRKÇESİNİN GÜNÜMÜZDEKİ YERİ

KONUYA HAZIRLIK

1. **Görsel 1.5'i inceleyiniz ve çevrenizde, gezip gördüğünüz yerlerde veya tarihî mekânlarda rastladığınız Osmanlı Türkçesiyle yazılmış eserler varsa bu eserlere ilişkin deneyimlerinizi sözlü olarak belirtiniz.**

a. Hilal-i Ahmer Cemiyetinin (Kızılay) logosu

b. İstanbul Üniversitesi giriş kapısındaki kitabe

c. Birinci Millet Meclisi kürsüsü

Görsel 1.5: Osmanlı Türkçesiyle yazılmış bazı eserler

2. **Prof. Dr. Mehmet Kaplan'ın "Kültürlü olmak demek, tarihin ve eski eserlerin terbiyesini almak, olgunlaşmak, ondan sonra yeni eserler vücuda getirmek veya ruhunu onlara açmaktır." sözünden hareketle Osmanlı Türkçesiyle ilgili neler söyleyebilirsiniz?**

Bugün Osmanlı Türkçesiyle ortaya konulmuş büyük bir miras mevcuttur. Hem Türkiye'de hem de Türkiye sınırları dışında bulunan Osmanlı Türkçesi eserleri, Türk kültür ve medeniyetini bugüne taşıyan çok kıymetli değerlerdir. Bu büyük mirası koruyup gözetmek, bundan azami ölçüde yararlanmak herkesin üzerine düşen önemli bir sorumluluktur.

Dünyada en fazla yazma esere sahip ülkelerden birisi Türkiye'dir. Bu yazma eserlerin önemli bir bölümünü de Osmanlı Türkçesiyle yazılmış eserler oluşturur. Örneğin Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi genel ağ sayfasında *(suleymaniye.yek.gov.tr)* Osmanlı Türkçesiyle yazılmış eserler hakkında şu bilgi verilmektedir:

> *"Yaklaşık bir asırdır Süleymaniye Külliyesi'ndeki Evvel ve Sani Medreselerinde hizmet veren Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi'nde eserler, medresede bulunan 32 ayrı odada depolanmıştır. Toplam 140 koleksiyonu, yaklaşık 80 bin el yazması ve 70 bin nadir basma eseri bünyesinde barındıran kütüphane, dünyanın sayılı yazma eser kütüphaneleri arasında yer almaktadır." (Görsel 1.6).*

Görsel 1.6: Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi

Kültür ve Turizm Bakanlığının kendi genel ağdaki sitesinde *(ktb.gov.tr)* el yazması eserlerin sayısıyla ilgili verdiği bilgi ise şu şekildedir:

> *"Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğüne bağlı 28 kütüphanede toplam 170.028 cilt yazma eser bulunmaktadır. Kütüphanelerden başka, Millî Kütüphane Başkanlığında 25.000 ve Bakanlığımıza bağlı müzelerde de 30.000 kadar yazma eser vardır. Diğer kurumlar ve şahıslarda bulunan yazma eserlerle beraber Türkiye genelinde 300.000 cildin üzerinde yazma eser bulunduğu tahmin edilmektedir. Bu sayının, ciltlerin birden fazla eseri ihtiva ettiği düşünüldüğünde 600.000 civarında olabileceği düşünülmektedir."*

Türkiye dışında pek çok ülkede de Osmanlı Türkçesiyle kaleme alınmış ata yadigârı eserler bulunmaktadır. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı sitesinde *(yazmalar.gov.tr)* "Yurt Dışındaki Türkçe Yazmalar" başlığı altında konu ile ilgili şu açıklamaya yer verilmiştir:

> *"İslam tarihinin ilk asırlarından itibaren pek çok Türk asıllı âlim önce Arapça daha sonra Farsça ve Türkçe sayısız eser yazmıştır. Mısır Kahire'de Daru'l-Kutubi'l-Kavmiye'de 5.000, Kahire Üniversitesinde 4.000 civarında ayrıca sayıları kesin olarak bilinmemekle birlikte Fransa'da Paris Millî Kütüphanesi'nde, İngiltere'de British Museum [Biritiş Müziyum] ve Chester Beatty'de [Çestır Biitiy], İtalya Vatikan'da, Almanya Berlin'de ve Rusya Leningrad'da, Macaristan'ın Budapeşte İlimler Akademisi ve Millî Kütüphanesi'nde çok sayıda yazma eser bulunmaktadır.*

Bunlardan başka bazı yazma eser koleksiyonlarına az da olsa Nijerya, Filistin, Ürdün, Bangladeş, Kuveyt, Katar, Umman, Birleşik Arap Emirlikleri, Arnavutluk, Bosna-Hersek, Sudan, Çin Halk Cumhuriyeti, Rusya ve Endonezya gibi ülkelerde de rastlanmaktadır."

Yurt içi ve yurt dışını kuşatmış, sayıca büyük bir yekûn teşkil eden Osmanlı Türkçesi kültürel varlığı aynı zamanda geniş bir inceleme ve araştırma sahası oluşturmaktadır. Bu sahada yapılacak inceleme ve araştırmalar yüzyılların tecrübe ve birikiminin ortaya konulmasını sağlayacaktır. Ayrıca bu zengin dil varlığının sadece geçmişin kayıtları olmadığı ve yeni nesillere dil, din, sanat, bilim gibi her alanda ufuk açacak değerlere sahip olduğu göz ardı edilemeyecek bir hakikattir.

BİLGİ KUTUSU

Görsel 1.7: Bir tezkire örneği (*Meşâ'ir'üş-Şuara,* Âşık Çelebi)

Görsel 1.8: Osmanlı Türkçesiyle yayımlanmış bir gazete

Osmanlı Türkçesiyle yazılmış eserlerin önemli bir kısmını **el yazması ve matbu kitaplar** oluşturur. Kutadgu Bilig, Türk edebiyatının Kur'an alfabesiyle yazılmış ilk eseridir. Dünden bugüne Kur'an alfabesi veya Osmanlı Türkçesiyle pek çok dinî (Kur'an ve hadis kitapları; enam-ı şerif, evrad-ı şerif, delailü'l-hayratlar) tarihî, ilmî eser; şair divanları, tezkireler (Görsel 1.7), cönkler vb. yazılmıştır. Tanzimatla başlayan süreçte pek çok **dergi ve gazete** de Osmanlı Türkçesiyle yayımlanmıştır (Görsel 1.8). Yine daha çok Hz. Muhammed'in (sav) fiziki ve ahlaki özelliklerini anlatan **hilyeler**, Osmanlı Türkçesiyle yazılmış eserlerin önde gelenlerindendir. Binaların dış cephesinde bulunan, çoğunlukla bina veya binayı yaptıran kişiyle ilgili bilgilerin yer aldığı **kitabeler** de Osmanlı Türkçesiyle yazılmış en güvenilir tarihî belgelerdir. Usta hat sanatçılarına yazdırılan ayet ve hadislerin yer aldığı **levhalar** ve diğer hat eserleri görsel sanatların zirve eserlerindendir. Eski harflerle yazılmış **arşiv belgeleri** ise **(ferman, berat, buyruldu, tapu senedi, arzuhâl, vakfiye, fetva vd.)** Türk-İslam kültür mirasının ölümsüz kayıtlarıdır.

BİLİYOR MUSUNUZ?

(...)

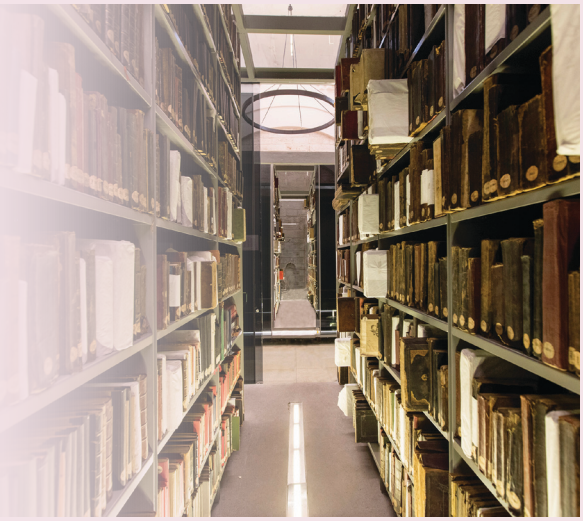

Çağımızda her geçen gün Osmanlı dönemi ile ilgili yapılan çalışmalar önem kazanmaktadır. Arap harfli Osmanlı Türkçesinin yaklaşık altı yüzyıl boyunca kullanılmış olması, günümüzde akademik birçok neden ve kaygıdan dolayı sık sık dikkatlerin Osmanlı Türkçesine çevrilmesine sebep olmaktadır. Tarihî metinlerden edebî metinlere, çeviri metinlerden telif eserlere kadar farklı alan ve türde Osmanlı Türkçesi ile yazılmış birçok metnin varlığı; Osmanlı'nın tarihî, edebî ve kültürel varlığının günümüze taşınmasının önemine işaret etmektedir. Bu vesileyle Osmanlı Türkçesi, günümüzde özellikle sosyal bilimlerle ilgili birçok akademik çalışmanın temelinde yer almaktadır.

(...)

(Genel ağdan alınmıştır.)

NOT DEFTERİ

Osmanlı Türkçesi, günümüzde üniversitelerin Türk dili ve edebiyatı, Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği, Türkçe öğretmenliği, tarih, tarih öğretmenliği, sanat tarihi, bilgi ve belge yönetimi, kütüphanecilik bölümleri, ilahiyat ve İslami ilimler fakülteleri vb. eğitim birimlerinde zorunlu veya seçmeli ders olarak okutulmaktadır.

SORU-YORUM

Verilen 1 ve 2. metinleri okuyunuz ve metinlerin içeriklerine ilişkin soruyu sözlü olarak cevaplayınız.

1. Metin

(...)

İbn Haldun, yazıyı insanın zihnindeki anlamlara işaret eden sözlü kelimelerin harf şeklindeki resim ve şekilleri olarak tanımlar ve aynı zamanda insan zihninde olanları anlamanın bir yolu olarak kabul eder. Ayrıca bir şehirde yazı sanatının gelişmesini, o şehrin sakinlerinin müreffeh, varlıklı ve kültürlü olması ile doğru orantılı olduğunu ifade ederek yazının, insanın sosyalleşmesi ve toplumun kültürel zenginliğe ulaşmasındaki önemini vurgular.

(...)

Osman MUTLUEL,
(Genel ağdan alınmıştır.)

***

2. Metin

(...) Vahyin ilk ayetinin oku olması, bir diğer ayette ise kaleme yeminle başlaması Kur'an'ın yazıya ve okumaya verdiği önemi ortaya koymaktadır. Böylece Müslümanlar Kur'an'ın bu ilkelerini benimseyerek okumayı, ilmi ve ilmin kaynağı olan yazıyı Kur'an anlayışıyla hayatlarının her safhasına tatbik etmişlerdir.

Kur'ani bakış açısıyla değer kazanan yazı günümüze kadar sanat olarak gelmiştir. Kur'an merkezli bir hat sanatının oluşması büyük bir ayrıcalığa sahiptir. Zira Arap coğrafyası yazı bakımından sınırlı seviyede iken İslam ve Kur'an ile yazı medeniyetine dönüşmüştür. (...)

Nurullah YILMAZ
(Genel ağdan alınmıştır.)

Okuduğunuz metinlere göre Osmanlı Türkçesi ve hüsnühat sanatıyla meydana getirilen kültürel varlıklara ilişkin ne gibi çıkarımlar yapılabilir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

SERGİ

Çevrenizden Osmanlı Türkçesiyle yazılmış eserler bularak bunları okulunuzda sergileyiniz.

1.4. OSMANLI TÜRKÇESİNİN TARİHÎ SEYRİ

KONUYA HAZIRLIK

1. Doç. Dr. Mehmet Gürlek'in **"Dilin sürekliliğini ve sınırsızlığını sağlayan özelliği canlı oluşudur. Toplumun yaşamındaki değişmeler, farklı kültürlerden ve bununla birlikte o kültürlerin dillerinden etkilenmeler ile dil, tıpkı yaşayan bir varlık gibi, zaman içinde değişir, gelişir. Her dilin tarihi içinde dönem dönem farklılıklar ve bazı bölümlere ayrılmalar görülür. Bu dönemleri birbirinden ayıran unsurlar dilde meydana gelen değişme ve gelişmedir."** sözlerinden hareketle dilin gelişimi konusunda neler söyleyebilirsiniz?
2. **Dillerin tarihî seyri içinde farklı dönemlerde farklı özellikler göstermesinin nedenleri neler olabilir? Düşüncelerinizi açıklayınız.**

Türk dilinin Beylikler Dönemi'nden başlayarak günümüze kadar varlığını devam ettiren tarihî sürecine Batı Türkçesi adı verilir. Batı Türkçesinin 13. yüzyıldan 20. yüzyılın başlarına kadar devam eden dönemine ise Osmanlı Türkçesi denir.

11. yüzyıl ve sonrası, Oğuz Türkleri için Orta Asya'dan İran'a ve Anadolu'ya doğru yaklaşık iki yüzyıl sürecek bir fetih ve göç dönemidir. Bu dönemde yeni coğrafya, dil ve kültürlerle karşılaşmanın tabii sonucu olarak Türk dilinde çeşitli değişimler meydana gelmiş ve Oğuz lehçesine dayanan yeni bir dil biçimi ortaya çıkmıştır.

Anadolu Selçukluları zamanında Arapça ve Farsçanın ilmî ve edebî sahalardaki ağırlığı nedeniyle eğitimde ve resmî işlerde daha çok Arapça ve Farsça kullanılmış; Anadolu Beylikleri Dönemi'nde ise Türkçe resmî dil kabul edilmiştir. Türk beylikleri içinde millî birliği sağlayarak Anadolu ve Rumeli başta olmak üzere geniş bir coğrafyada hâkimiyet kuran Osmanlılar da Türkçeyi resmî dil kabul etmiş ve yüzyıllar boyunca onu işleyerek bilim ve sanat dili hâline getirmişlerdir.

Batı Türkçesinin bugün Türkiye topraklarında kullanılan biçimi Türkiye Türkçesi adıyla anılmaktadır.

Osmanlı Türkçesi geçirdiği değişimlere göre üç dönem olarak ele alınır:

1. Eski Anadolu Türkçesi Dönemi (12-15. yüzyıllar)

Anadolu Selçukluları, Beylikler Devri ve Osmanlı'nın kuruluş yıllarını içine alan bu dönemde Türkçe oldukça sadedir. Yunus Emre ilahileri bu dönemin seçkin eserlerindendir. 15. yüzyıldan itibaren bilim ve sanat dili hâline gelen Türkçe olgun örneklerini vermeye başlar. Bu süreçte Arapça ve Farsçanın dil özellikleri de alınır. 15. yüzyılın ilk çeyreğinde Süleyman Çelebi'nin yazdığı *Vesiletü'n-Necat (Mevlit)* adlı mesnevi, bu dönemin önemli edebî eserlerinden biridir.

2. Klasik Osmanlı Türkçesi Dönemi (15-19. yüzyıllar)

İstanbul'un fethi sonrası başladığı kabul edilen bu dönemde Türkçe bilim, sanat ve edebiyat alanlarında yetkin eserler vermeye devam etmiştir. Arapça ve Farsça unsurların yoğunluğu artmış ancak Türkçe kendine has yapısını koruyarak gelişmesini sürdürmüştür.

a. *Fuzulî Divanı*'ndan **b.** *Seyahatname*'den **c.** *Nedim Divanı*'ndan

Görsel 1.9: Klasik Osmanlı Türkçesi Dönemi eserlerinden bazıları

Zatî (*Şem ü Pervane*), Fuzulî (*Leyla vü Mecnun, Şikâyetname*), Baki (*Kanuni Mersiyesi*), Evliya Çelebi (*Seyahatname*), Kâtip Çelebi (*Keşfü'z-Zünun, Cihannüma*), Nabi (*Hayriye*), Nefi, Nedim, Şeyh Galip (*Hüsn ü Aşk*) gibi şair ve yazarlar, bu dönemin dil anlayışıyla önemli eserler vermişlerdir (Görsel 1.9).

3. Yenileşme Dönemi (19-20. yüzyıllar)

19. yüzyılın ortalarında Tanzimat'la başladığı kabul edilen bu dönem, Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar devam etmiştir. Bu dönemde dil ve kültürde daha çok Batı uygarlığının etkileri görülür. Tanzimat'tan sonraki süreçte gazete çıkarılması, yeni edebî türlerle eserler verilmesi, ortaya çıkan edebî toplulukların dil ve sanat anlayışıyla diğer yenileşme hareketleri Türkçenin yeni bir kimlik kazanmasını sağlamıştır. Osmanlı Türkçesinin bu devresinde özellikle 1911'de ortaya çıkan Yeni Lisan Hareketi ile sadeleşme yoluna gidilmiştir. Dilde millîlik ve sadeleşmenin aydınlar tarafından kabul görmesiyle de Osmanlı Türkçesi yerini Türkiye Türkçesine bırakmıştır.

BİLGİ KUTUSU

(...) Dil canlı bir varlıktır. Zaman zaman birtakım değişiklikler, kendi bünyesinden doğan çeşitli sebeplerle bazı gelişmeler gösterir. Bu değişiklikler ve gelişmeler ona, uzun tarihi boyunca daima serpilen ve zaman içinde akıp gelen bir manzara verirler. Bu yüzden dilin tarihinde birtakım merhaleler, birtakım gelişme safhaları göze çarpar. (...)

Muharrem ERGİN, *Türk Dil Bilgisi*

SIRA SİZDE

1. Aşağıda Osmanlı Türkçesi dönemleriyle söz konusu dönemlerin zaman aralıkları verilmiştir. Osmanlı Türkçesi dönemlerini uygun zaman aralıklarıyla eşleştiriniz.

Dönemler	Zaman Aralığı
Eski Anadolu Türkçesi Dönemi (1)	◯ 12-15. yy.
Klasik Osmanlı Türkçesi Dönemi (2)	◯ 19-20. yy.
Yenileşme Dönemi (3)	◯ 15-19. yy.
	◯ 8-11. yy.

2. Eski kullanım şekilleri verilen kelimelerin günümüz Türkçesindeki söylenişlerini görsellerden yararlanarak bulup ilgili görselin altına yazınız.

kangı | matbah | destgâh | karındaş | nerdüban | göğercin

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ÜNİTE KONULARIYLA İLİLİ DAHA FAZLA ÇALIŞMAYA BU KAREKODLA ULAŞABİLİRSİNİZ.

1. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1-5. sorularda verilen yargılardan doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız.

1. (....) Dil, milletlerin maddi ve manevi değerlerini dünden bugüne taşıyan araçtır.
2. (....) Klasik Osmanlı Türkçesi, Türkçenin tarihî dönemlerinden biridir.
3. (....) Osmanlı Türkçesi Dönemi 8. yüzyılda başlar.
4. (....) Hüsnühat, Osmanlı Türkçesi alfabesinin kullanıldığı güzel sanat dalıdır.
5. (....) Osmanlı Türkçesi, Doğu Türkçesinin bir koludur.

6-10. sorularda boş bırakılan yerlere aşağıda verilen kelimelerden uygun olanları yazınız.

tarih **tezhip** **Arapça** **Kur'an** **uygur** **alfabe** **hilyeler** **coğrafya**

6. Osmanlı Türkçesi ..... ve Farsçadan kelimeler almıştır.
7. Türkler tarih boyunca birden fazla ..... kullanmıştır.
8. Osmanlı Türkçesi, ... alfabesini temel alan bir yazı dilidir.
9. Günümüzde üniversitelerin ....., kütüphanecilik gibi bölümlerinde Osmanlı Türkçesi eğitimi verilmektedir.
10. Hz. Peygamber'in özelliklerini anlatan ..... Osmanlı Türkçesiyle yazılmış önemli eserlerdendir.

11-15. sorularda doğru seçeneği işaretleyiniz.

11. Osmanlı Türkçesiyle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi doğrudur?

A) Osmanlı Türkçesi, dünyadaki ölü dillerden biridir.
B) Anadolu'da belli bir dönem kullanılmış bir yabancı dildir.
C) Osmanlı Türkçesinin devamı ve mirasçısı bugünkü Türkiye Türkçesidir.
D) Yalnızca Osmanoğulları'nın kullandığı bir yazı dili olarak karşımıza çıkmaktadır.
E) Türkiye Türkçesinin 8. yüzyıldan başlayıp günümüze kadar devam eden süreçteki adıdır.

12. Aşağıdaki Türk devletlerinin hangisinde Kur'an harflerini temel alan bir alfabe kullanılmıştır?

A) Uygur Devleti B) Göktürk Devleti C) Karahanlı Devleti
D) Avar İmparatorluğu E) Hazar İmparatorluğu

13. Aşağıdakilerden hangisi Klasik Osmanlı Türkçesi Dönemi'ne ait eserlerden biridir?

A) Atabetü'l-Hakayık B) Dîvânu Lugâti't-Türk C) Kutadgu Bilig
D) Orhun Kitabeleri E) Hüsn ü Aşk

14. Türkçenin değişik adlarla anılması, Türk milletinin dilinin uzun bir tarih içerisinde geniş bir coğrafyaya yayılarak çeşitli lehçelere ayrılması dolayısıyladır. Osmanlı Türkçesinin diğer dillerden, özellikle Arapça ve Farsçadan çok sayıda kelime alması, ihtiyaç duyduğu kavramları kendi kültüründe bulamayınca başka dillerden temin etmesi sonucudur. Bu yazı dilinde ortak İslam medeniyetine ait birtakım kelime ve terkipler kullanılmış, bunların birçoğu Türkçeleştirilmiş ve bunlara yeni anlamlar kazandırılmıştır. Osmanlı Türkçesiyle yalnız edebî eserler değil, beş yüzyıllık tarih boyunca sosyal hayatın her alanına ait binlerce eser meydana getirilmiştir.

Paragrafta verilen bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Türkçe, uzun tarihî dönemleri içinde birçok kola ayrılmıştır.

B) Osmanlı Türkçesi en fazla Arapça ve Farsçadan etkilenmiştir.

C) Osmanlı Türkçesiyle bilim ve sanat alanında birçok eser verilmiştir.

D) Başka dillerden alınan kelimeler herhangi bir değişikliğe uğramadan kullanılmıştır.

E) Türkçe yeni kavramlara ihtiyaç duyduğu zaman başka dillerden kelimeler almıştır.

15. Osmanlı Türkçesinin tarihî seyriyle ilgili verilen aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Osmanlı Türkçesi, Türk yazı dilinin ilk dönemidir.

B) Osmanlı Türkçesi başlangıç döneminde oldukça sadedir.

C) Yenileşme Dönemi'nde Batı uygarlığının etkileri görülür.

D) Özellikle Klasik Dönem'de ilim ve sanat dili olarak karşımıza çıkar.

E) Osmanlılar zamanında resmî dil olarak kabul edilmiş ve bir yazı dili hâline gelmiştir.

16 ve 17. soruları yazılı olarak cevaplayınız.

16. "Osmanlıca" kavramıyla ilgili neler biliyorsunuz?

.....

.....

.....

17. Osmanlı Türkçesi öğrenmenin gerekliliği konusunu nasıl açıklarsınız?

.....

.....

.....

.....

DAHA FAZLA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASINA BU KAREKODLA ULAŞABİLİRSİNİZ.

SUNU KAREKODU

2. ÜNİTE

ÜNİTE KAREKODU

OSMANLI TÜRKÇESİ ALFABESİ (MATBU)

Ünite Konuları

2.1. OSMANLI TÜRKÇESİ ALFABESİ

2.2. HARFLERİN BİRLEŞME DURUMLARI

2.3. RAKAMLAR VE NOKTALAMA İŞARETLERİ

Bu ünitede

- Osmanlı Türkçesi alfabesindeki matbu harfleri,
- Matbu harflerin kelimenin başında, ortasında ve sonunda aldıkları şekilleri,
- Kendinden sonraki harflere birleşmeyen harfleri,
- Osmanlı Türkçesinde kullanılan rakamları ve noktalama işaretlerini,
- Osmanlı Türkçesi alfabesiyle Kur'an alfabesinin benzer ve farklı yönlerini

öğreneceksiniz.

Anahtar Kavramlar: Osmanlı Türkçesi alfabesi, matbu harfler, kendinden sonraki harflere birleşmeyen harfler.

2.1. OSMANLI TÜRKÇESİ ALFABESİ

KONUYA HAZIRLIK

1. Türklerin kullandığı alfabeler dışında dünyada konuşulan dillere ait hangi alfabeler kullanılmaktadır? Bildiklerinizi söyleyiniz.
2. Prof. Dr. Talat Tekin'in **"Tarih boyunca Türk dilinin yazımı için kullanılmış türlü alfabeler arasında en uzun sürelisi ve en yaygını, hiç şüphesiz ki Arap alfabesidir. Gerçekten bu alfabe, Türklerin İslam dinini kabul etmeye başladıkları 10. yüzyıl ortalarından 20. yüzyıl ortalarına kadar yani bin yıl gibi çok uzun bir süre tarihî ve modern Türk dil ve lehçelerinin yazımı için kullanılan tek alfabe olmuştur."** cümlelerinde değindiği gibi Osmanlı Türkçesi alfabesinin asırlarca kullanılmasının sebepleri neler olabilir? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

BİLİYOR MUSUNUZ?

Geçmişimizin kültürüne vâkıf olmak, o döneme ait bilgi ve kültürel birikimi tanımak isteyen için Arap asıllı Türk alfabesi ile yazılmış eserleri okumak -sıkça söz edilenin aksine- çok zor değildir. Nihayeti değişik bir yazıyı sökmek ve çözmekten ibarettir. Burada sözlüklere de büyük iş düşmektedir. Ayrıca Türkçenin on asırlık bir geçmişte hangi evrelerden geçtiğini gözlemlemek de herhâlde sözlüklerin yardımıyla olacaktır. Çünkü bu dönem Türkçesinin en önemli özelliği söz varlığında görülen etkileşim ve değişimdir.

Yaşar ÇAĞBAYIR,
Ötüken Osmanlı Türkçesi Sözlüğü

OSMANLI TÜRKÇESİ

Osmanlı Türkçesi alfabesinin özellikleri şunlardır:

- Alfabede 34 harf vardır.
- Sağdan sola doğru yazılır ve okunur.
- Bazı harfler birden fazla sesle okunur.
- Kur'an alfabesine birkaç harf ilave edilerek oluşturulmuştur.

Aşağıdaki tabloda Osmanlı Türkçesi alfabesinin harfleri, harflerin okunuşu ve ses karşılıkları verilmiştir. Verilen harflerin şekillerini, adlarını ve Türkçede karşıladığı harfleri öğreninceye kadar tekrar çalışması yapınız. Tabloda kırmızı renkle yazılan harfler Kur'an alfabesine Türkçedeki sesleri karşılamak için ilave edilen harflerdir.

ج cim c	ث se s	ت te t	پ pe p	ب be b	ا elif a, e
ر ra r	ذ zel z	د dal d	خ hı h	ح ha h	چ çim ç
ض dad d, z	ص sad s	ش şın ş	س sin s	ژ je j	ز ze z
ق kaf k	ف fe f	غ gayın g, ğ	ع ayın '	ظ zı z	ط tı d, t
ن nun n	م mim m	ل lam l	ڭ nef n	گ gef g, ğ	ك kef k
	ى ye y	لا lamelif la	ه he h	و vav v	

İŞ BİRLİĞİ

Aranızda Kur'an alfabesini bilen arkadaşlarınız olabilir. Alfabeyi öğrenirken bu arkadaşlarınızdan yardım alabilirsiniz.

BİLGİ KUTUSU

Aslında Arap alfabesinde 28 harf vardır. Buna elif ve lam harflerinin birleşimiyle oluşan lamelif (لا) dâhil edilirse 29 harf olur. Pe (پ), çim (چ), je (ژ) harfleri Türkçedeki sesleri karşılamak için Farsçadan alınmıştır. Türkçe ve Farsça kelimelerdeki "g" sesini göstermek için de gef (گ) harfi kullanılmıştır. "Nazal n" de denilen Nef (ڭ) harfi ise Türk dilinin kendi seslerinden olan ve genizden söylenen "n" (ng) sesini karşılamak için Türkler tarafından eklenmiştir. Böylece Osmanlı Türkçesi alfabesi 34 harfli bir alfabe olmuştur.

SORU-YORUM

Aşağıdaki metni okuyunuz ve metnin içeriğine ilişkin soruyu sözlü olarak cevaplayınız.

"Ona ancak tertemiz olanlar dokunabilir." (Vakıa suresi, 79)

Kur'an'ın Allah Taala tarafından böylesine yüceltici ifadelerle anılması ve ayette temiz olarak dokunmanın ona saygıyı belirten bir niteleme olarak yer alması sebebiyle ilk zamanlardan itibaren Müslümanlar Kur'an ayetlerinin yazılı olduğu malzemeye ve Mushaf'a ibadet temizliği olmadan yani abdestsiz olarak dokunmamaya özen göstermişlerdir. İslam âlimlerinin çoğunluğu da Hz. Peygamber'den nakledilen bazı söz ve uygulamaları bu yöndeki çıkarımı destekleyici bulmuşlar ve Mushaf'a el sürmek için abdest almak gerektiğine hükmetmişlerdir.

(Genel ağdan alınmıştır.)

Metinden hareketle "mukaddesata hürmet (kutsal inanç ve davranışlara saygı)" konusuyla ilgili duygu ve düşüncelerinizi Osmanlı Türkçesinin de Kur'an harfleriyle yazıldığını dikkate alarak belirtiniz.

SIRA SİZDE

1. Aşağıdaki tabloda Osmanlı Türkçesi alfabesinin harfleri karışık olarak sıralanmıştır. Harflerin adlarını boş bırakılan yerlere örnekteki gibi yazınız.

د	ح	خ	ز	ژ	ذ	ب be
ا	چ	پ	ت	ث	ج	ر .....
ق	ك	غ	ف	ڭ	ل	گ .....
ض	ط	ظ	ع	ش	ص	س .....
	لا	م	ى	ه	و	ن .....

2. Verilen örneği inceleyerek aşağıdaki seslerin Osmanlı Türkçesi alfabesinde hangi harflerle gösterildiğini boş bırakılan kutucuklara yazınız.

ث-س-ص	← S	.....	← D
.....	← H	.....	← N
.....	← Z	.....	← K
.....	← Ğ	.....	← G

2.2. HARFLERİN BİRLEŞME DURUMLARI

KONUYA HAZIRLIK

1. Günlük hayatta yazı yazarken bitişik el yazısı kullanıp kullanmadığınıza dair deneyimlerinizi anlatınız.
2. Prof. Dr. Firdevs Güneş'in **"Bitişik eğik yazı zihinsel gelişimi destekleyerek düşünmeyi geliştirmektedir. Bitişik eğik yazıda kullanılan süreklilik, akıcılık ve dikkat, okuma becerilerine de yansımaktadır. Okuma ve yazmadaki bu süreklilik, akıcılık ve hız giderek bir bütün oluşturmakta; öğrencinin düşünme, anlama, sorgulama, ilişkilendirme gibi becerilerinin hızla gelişmesini sağlamaktadır."** sözleri size neler düşündürmektedir?

BİLGİ KUTUSU

(...) Habeşçe dışındaki bütün Sami dilleri gibi Arapça da sağdan sola yazılır. Bazı harfler kendilerinden sonra gelen harflere bitişmez. Bunlar; elif, dal, zel, ra, ze, ve vav harfleridir. Bunlara Osmanlıcada huruf-ı munfasıla (ayrı harfler, bitişmez harfler) denirdi. Diğer harfler ise kendilerinden sonra gelen harflere bitişir. Bunların Osmanlıca adı da huruf-ı muttasıla (bitişen veya bitişir harfler) idi. Bitişen harflerin müstakil yani tek başına şekillerinden başka kelimenin başında, ortasında ve sonunda olduklarına göre farklı şekilleri vardır. Ayrıca bitişen harfler birbirleri ile türlü birleşik şekiller (...) meydana getirir. (...)

Talat TEKİN, *Tarih Boyunca Türkçenin Yazımı*

OSMANLI TÜRKÇESİ

Aşağıdaki kutucuklarda kendinden sonra gelen harflerle birleşmeyen harfler verilmiştir. Bunları inceleyiniz.

لا	و	ژ	ز	ر	ذ	د	ا

Aşağıda Osmanlı Türkçesi alfabesindeki harflerin kendinden önceki ve sonraki birleşme durumları gösterilmiştir. Harflerin başta, ortada ve sondaki yazılışlarını öğreninceye kadar tekrar ediniz.

ر	ذ	د	خ	ح	چ	ج	ث	ت	پ	ب	ا، ئ	BAŞTA
ق	ف	غ	ع	ظ	ط	ض	ص	ش	س	ژ	ز	
		ی	لا	ه	و	ن	م	ل	ڭ	گ	ک	

ر	ذ	د	خ	ح	چ	ج	ث	ت	پ	ب	ا، ئ	ORTADA
ق	ف	غ	ع	ظ	ط	ض	ص	ش	س	ژ	ز	
		ی	لا	ه	و	ن	م	ل	ڭ	گ	ک	

ر	ذ	د	خ	ح	چ	ج	ث	ت	پ	ب	ا، ء	SONDA
ق	ف	غ	ع	ظ	ط	ض	ص	ش	س	ژ	ز	
		ی	لا	ه	و	ن	م	ل	ڭ	گ	ك	

Aşağıda aynı harfin başta, ortada ve sondaki yazılışı yan yana gösterilmiştir. Bu harflerin yazılışlarını inceleyiniz.

ررر	ذذذ	ددد	خخخ	ححح	چچچ	ججج	ثثث	تتت	پپپ	ببب	ااا، ء
ققق	ففف	غغغ	ععع	ظظظ	ططط	ضضض	صصص	ششش	سسس	ژژژ	ززز
		ییی	لالالا	ههه	ووو	ننن	ممم	للل	ڭڭڭ	گگگ	ككك

SIRA SİZDE

1. Kelime başındaki yazılışları verilen aşağıdaki harflerin adlarını boş bırakılan yerlere örnekteki gibi yazınız.

گ	ط	ق	غ	ه	ک	ا *elif* .....
ص	س	ل	ف	ج	ت	م .....

2. Kelime ortasındaki yazılışları verilen harflerin adlarını boş bırakılan yerlere yazınız.

و	ق	ـه	ـع	ـذ	ـز	ـج .....
ـچ	ـذ	ـک	ـل	ـر	ـط	ـضـ .....
ـھ	ـصـ	ـسـ	ـبـ	ـخـ	ـغـ	ـلـ .....

3. Kelime sonundaki yazılışları verilen harflerin adlarını boş bırakılan yerlere yazınız.

خ	س	د	ق	ل	ع	ه .....
ث	ژ	ح	ی	ف	م	ص .....

4. Aşağıda kendinden sonra gelen harflerle birleşmeyen harfler kelime içinde gösterilmiştir. Bunları bularak örnekteki gibi çember içine alınız.

اسنك	ارن	وطن	داها	كومور
رسول	گوزل	اورمان	مژده	لذت
ذكى	ژتون	زمزم	چوبان	قدر

5. Aşağıda ayrı yazılışlarıyla bitişik yazılışları verilen harfleri örnekteki gibi eşleştiriniz.

Harflerin Bitişik Yazılışları	Harflerin Ayrı Yazılışları
بوغداى ◯	1 گ وگ رج ى ن
ايمپاراطور ◯	2 خ س ت ه ل ق
خسته‌لق ◯	3 م ن ك ش ه
صوڭوچ ◯	4 ژ ا ن د ا ر م ه
منكشه ◯	5 ف ى رچ ه
عظمت ◯	6 ب و غ د ا ى
فيرچه ◯	7 ص وڭ وچ
گوگرجين (1)	8 اى م پ ا ر ا ط و ر
عزملى ◯	9 ع ظ م ت
ژاندارمه ◯	

2.4. RAKAMLAR VE NOKTALAMA İŞARETLERİ

KONUYA HAZIRLIK

1. **Rakamların yazılışında, bugünkü şekillerin dışında kullanıldığını bildiğiniz işaretler var mı? Konuyla ilgili bilgilerinizi gözden geçiriniz.**
2. **Bir metinde gerekli noktalama işaretlerinin kullanılmaması veya yanlış kullanılması ne gibi durumlar doğurabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.**

OSMANLI TÜRKÇESİ

Osmanlı Türkçesinde sayılar rakamlarla yazıldığında soldan sağa doğru yazılır ve okunur.

Osmanlı Türkçesinde kullanılan rakamlar ve sayılar aşağıda tanıtılmıştır. Bunları inceleyerek yazılışlarını öğreniniz.

RAKAMLAR VE SAYILAR

On bir	11	١١
On iki	12	١٢
On üç	13	١٣
On dört	14	١٤
On beş	15	١٥
On altı	16	١٦
On yedi	17	١٧
On sekiz	18	١٨
On dokuz	19	١٩
Yirmi	20	٢٠
Yüz	100	١٠٠

Sıfır	0	٠
Bir	1	١
İki	2	٢
Üç	3	٣
Dört	4	٤
Beş	5	٥
Altı	6	٦
Yedi	7	٧
Sekiz	8	٨
Dokuz	9	٩
On	10	١٠

Tarihlerin yazımında sağdan sola doğru önce gün, sonra ay, sonra da yıl yazılır:

04/06/2024	٢٠٢٤/٠٦/٠٤	15/07/2016	٢٠١٦/٠٧/١٥

SIRA SİZDE

1. Aşağıda Osmanlı Türkçesiyle yazılmış sayıların okunuşlarını boş bırakılan yerlere örnekteki gibi yazınız.

٩٠	٧٨	١٢	٤٠	٢٣	١٩
.....	.....	.....	.....	.....	19
١٢٩٩	٩٣٢	٧٥١	٦٣٢	١٨٧٨	١٩٠٠
.....	.....	.....	.....	.....	.....

2. Rakamların yazılışıyla ilgili aşağıdaki eşleştirmeyi uygun şekilde yapınız.

Bugünkü Alfabeyle Rakamlar	Osmanlı Türkçesiyle Rakamlar
10/C ◯	1 ٠٥٥٥٤٥٦٣٧٢٨
90 ◯	2 ٦٢٢
15/09/2024 ◯	3 ١٠.٣٥
05554563728 ◯	4 .٩
10.35 ◯	5 ٢٠٢٤/٠٩/١٥
9. (4)	6 ج/١٠
622 ◯	7 ١٠٧١
1071 ◯	

3. Aşağıdaki toplama, çıkarma ve çarpma işlemlerini Osmanlı Türkçesindeki rakamları kullanarak yapınız.

٩٥ ٢ ×	٤٥ ٨ ×	٨٦١ ١٨ −	٢٠٢٣ ١٠٠ −	١٤٥٣ ٥٧٠ +	٨١ ١٨ +

OSMANLI TÜRKÇESİ

Osmanlı Türkçesinde bugünkü anlamda noktalama işaretleri ilk olarak Tanzimat Dönemi'nde İbrahim Şinasi'nin *Şair Evlenmesi* adlı eserinde karşımıza çıkar. Şinasi, bu eserinde üç noktalama işaretinin görevlerini şu şekilde açıklar:

Mutarıza [yay ayraç] içinde bulunan kelam, hâli tarif eder.

Şöyle bir hatt-ı ufki [uzun çizgi, konuşma çizgisi] söz başına delalet eder.

Nokta, sözün nihayetine alamet olur.

Dede Korkut Hikâyeleri'nin Dresden nüshasında cümle sonunda büyükçe bir nokta işareti **(•)**, eserin son bölümünde ise Uygur yazmalarında süsleme amaçlı ❖ işareti vardır. Nokta süsleme için değil de cümle sonunu ifade etmek amacıyla kullanılmıştır. Ayrıca 14. yüzyılda Şeyyad Hamza'nın yazdığı *Yusuf ve Züleyha* mesnevisinde de virgüle benzeyen bir işaret **(ٖ)** mevcuttur.

Mahir KALFA, *Noktalama İşaretlerinin Türkçenin Öğretimindeki Yeri ve Önemi*

Osmanlı Türkçesi imlasında kullanılan başlıca noktalama işaretleri aşağıda verilmiştir. Bunları inceleyerek bugünkü şekilleriyle karşılaştırınız.

NOKTALAMA İŞARETLERİ				
Ünlem	Noktalı Virgül	Soru İşareti	Virgül	Nokta
!	؛	؟	،	.

SIRA SİZDE

Aşağıda Osmanlı Türkçesiyle yazılmış bir metin yer almaktadır. Verilen metni inceleyip noktalama işaretlerini bulunuz ve örnekteki gibi çember içine alınız.

ئولومڭ ایلك طوراغی قبره چیقار. قبر، ظاهرده بر توكنیش و بر صوڭ؛ باطنده ایسه بر دیریلیش و باشلانغیچدر. بدنلر، بر طاش یاصدیغه باش قویوب یاتمقدەدر؛ كمیكلر و أتلر صیزلامەیه باشلامشدر. صورولر و جوابلر ایله بر امتحاندر باشلار: ربّڭ كیم؟ كتابڭ هانگیسی؟ زمانیڭی ناصل خرجادڭ؟ اولادلرڭ، مالرڭ وس. وس... "صورو حساب اولماییسار، دنیا آخرت قویانه/ منكر نكیر نه صورار، تك اولیجق جمله مراد".

İskender PALA, *Aşka Dair*

ÜNİTE KONULARIYLA İLİLİ DAHA FAZLA ÇALIŞMAYA BU KAREKODLA ULAŞABİLİRSİNİZ.

2. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1-5. sorularda verilen yargılardan doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız.

1. (....) "د-ذ-ر-ز-ژ" harfleri kendilerinden sonra gelen harflerle birleşir.

2. (....) "ظ" harfi, "z" sesiyle okunur.

3. (....) "پ" harfi, Osmanlı Türkçesi alfabesinde olup Kur'an alfabesinde olmayan bir harftir.

4. (....) ٢٠٢٣ sayısının günümüz rakamlarıyla karşılığı 3202'dir.

5. (....) "آننه" (anne) kelimesindeki harf birleşmeleri doğru yapılmıştır.

6-10. sorularda boş bırakılan yerlere aşağıda verilen ifadelerden uygun olanları yazınız.

2023/01/29 **29/10/2023** **"ş"** **nun** **ف** **"s"** **sağdan sola**

6. Osmanlı Türkçesi alfabesinde "f" sesi ..... harfiyle gösterilir.

7. Osmanlı Türkçesi alfabesi ..... doğru yazılır.

8. "ـنـ" işareti, ... harfinin kelime ortasındaki yazılışını gösterir.

9. "ث-س-ص" harfleri ..... sesini karşılar.

10. ٢٠٢٣/١٠/٢٩ tarihinin günümüzdeki yazılışı ..... şeklindedir.

11-19. sorularda doğru seçeneği işaretleyiniz.

11. Osmanlı Türkçesi alfabesiyle ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Bazı harflerin birden fazla ses karşılığı vardır.

B) Türkler tarafından asırlarca kullanılmış bir alfabedir.

C) Osmanlı Türkçesi alfabesinde toplam 34 harf vardır.

D) Bazı harfler kendinden sonra gelen harflerle birleşmez.

E) Osmanlı Türkçesinde rakamlar sağdan sola doğru okunur.

12. Aşağıdakilerin hangisinde Kur'an alfabesinde olmayan harfler bir arada verilmiştir?

A) ش-چ-ث-ژ-ڤ B) پ-چ-ز-گ-ڭ C) ح-ع-ذ-ض-ژ

D) ث-خ-پ-ڭ-گ E) چ-گ-ژ-ڭ-پ

13. Aşağıdaki harflerden hangisi kendisinden sonra gelen harfle bitişik yazılır?

A) ا B) د C) ر D) ل E) و

14. Aşağıdakilerin hangisinde "harf şekli-harfin ses karşılığı" eşleştirmesi doğrudur?

A) ت-t, d B) ص-d, s C) ض-d, z D) ق-g, k E) گ-g, n

15. Aşağıdakilerin hangisinde "ayın-se-mim-elif-nun" harflerinin bitişik yazılışı doğrudur?

A) عثمان B) عسمان C) عسماڭ D) عصمان E) عثماڭ

16. Aşağıdakilerin hangisinde "1950" sayısının Osmanlı Türkçesindeki yazılışı doğru verilmiştir?

A) ٠٥٩١ B) ١٩٠٥ C) ٥٠٩١ D) ١٩٥٠ E) ١٩٥٥

17. Aşağıdakilerin hangisinde "٢٠٤٢" sayısının yazılışı doğru verilmiştir?

A) 4202 B) 2024 C) 2042 D) 2240 E) 2204

18. Aşağıdakilerin hangisinde harfin yazılış yönü yanlış verilmiştir?

A) د B) لا C) س D) ڭ E) ق

19. Aşağıdaki seçeneklerin hangisinde harflerin birleşimlerinde hata vardır?

A) داها B) آسلان C) رچل D) بیلیم E) چانطه

20. soruyu yazılı olarak cevaplayınız.

20. Osmanlı Türkçesi alfabesinin belli başlı özelliklerini anlatan bir paragraf yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

DAHA FAZLA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASINA BU KAREKODLA ULAŞABİLİRSİNİZ.

SUNU KAREKODU

3. ÜNİTE

ÜNİTE KAREKODU

TÜRKÇE KELİMELERİN OKUNUŞU

Ünite Konuları

3.1. OSMANLI TÜRKÇESİNDE OKUTUCU HARFLER

3.2. "ELİF OKUTUCUSU" VE "A" SESİ

3.3. "HE OKUTUCUSU" VE "E, A" SESLERİ

3.4. "VAV OKUTUCUSU" VE "O, Ö, U, Ü" SESLERİ

3.5. "YE OKUTUCUSU" VE "I, İ" SESLERİ

Bu ünitede

- elif, he, vav ve ye okutucularıyla ilgili okuma kurallarını,
- okutucu harflerin karşıladıkları seslerle okumayı

öğreneceksiniz.

Anahtar Kavramlar: okutucu harf, elif okutucusu, he okutucusu, vav okutucusu, ye okutucusu.

3.1. OSMANLI TÜRKÇESİNDE OKUTUCU HARFLER

KONUYA HAZIRLIK

1. **Dilde ünlü-ünsüz ayrımı nasıl yapılmaktadır? Konuyla ilgili bildiklerinizi söyleyiniz.**
2. **Dilimizdeki ünlülerin özellikleriyle ilgili neler biliyorsunuz? Belirtiniz.**

OSMANLI TÜRKÇESİ

Osmanlı Türkçesinde ünlüler; elif (ا), he (ه), vav (و) ve ye (ى) harfleriyle gösterilir. Ünlüleri gösteren bu harflere "okutucu harfler" adı verilir.

Okutucu harflerin karşıladığı ünlüler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Tablodan yararlanarak bunları öğreniniz.

باشاق	پاشا	ماصا	بابا	A	ا
başak	paşa	masa	baba		
تپه	دره	ننه	دده	E	ه
tepe	dere	nene	dede		
بويوك	بو	كومور	نوط	O-Ö-U-Ü	و
büyük	bu	kömür	not		
قيليچ	بيليم	قيش	ديش	I-İ	ى
kılıç	bilim	kış	diş		

Okutucu harflerin kendi sesleriyle de okunabileceğini unutmayınız.

ييل	وار	هر	أل
yıl	var	her	el

NOT DEFTERİ

Osmanlı Türkçesinde -tek heceli kelimeler hariç- kelimenin ilk hecesinde "e" sesleri gösterilmez.

تنه كه	بره	تره
teneke	bere	tere

3.2. "ELİF OKUTUCUSU" VE "A" SESİ

KONUYA HAZIRLIK

Yunus Emre'nin "Dört kitabın manası / Bellidir bir elifte / Sen elifi bilmezsin / Bu nice okumaktır" mısralarında geçen "elif" sözüyle neler anlatılmaktadır? Düşüncelerinizi açıklayınız.

OSMANLI TÜRKÇESİ

a) Elif (ا) okutucusu kendinden önceki harfi "a" sesiyle okutur.

چای	بال
çay	bal
باصاماق	باردا‌ق
basamak	bardak

b) Elif harfi üzerindeki med işareti (آ), elif harfini "a" sesiyle okutur.

آت	آق
at	ak
آفاجان	آیران
afacan	ayran

c) Fiil kök veya gövdelerinin sonundaki "a" sesi elif okutucusu ile gösterilir.

پارلا	آرا
parla	ara
آلما	آتلا
alma	atla

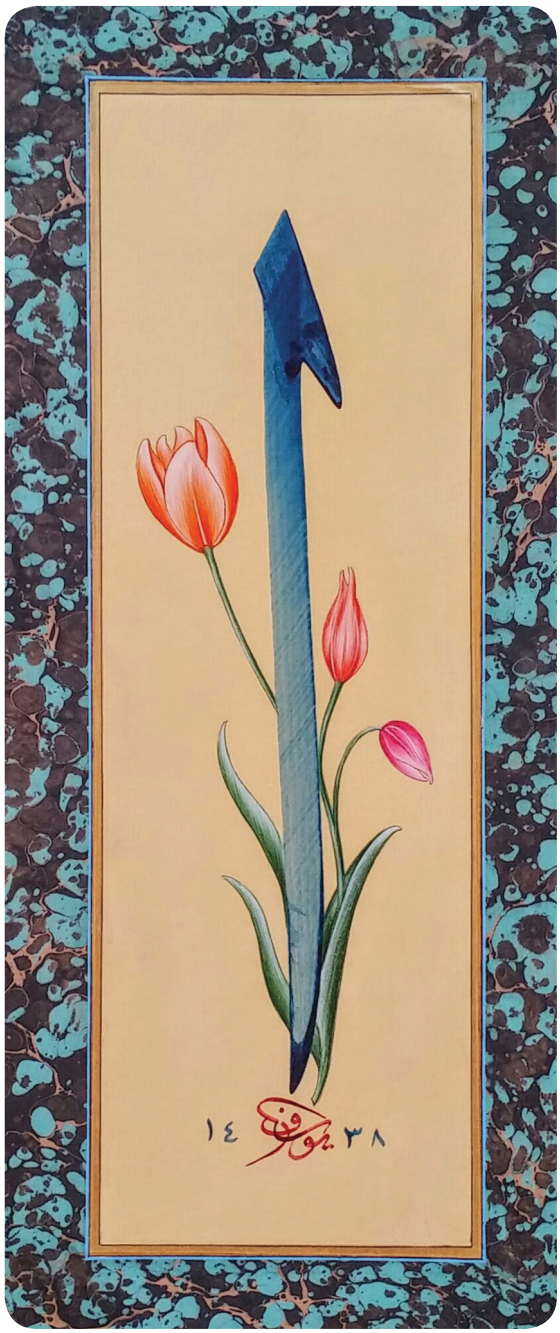

SIRA SİZDE

1. Aşağıda verilen cümlelerin bazı kelimeleri bugünkü alfabeyle bazı kelimeleri ise Osmanlı Türkçesiyle yazılmıştır. Bu cümlelerin Osmanlı Türkçesiyle verilen kısımlarının okunuşlarını boş bırakılan yerlere bugünkü alfabeyle yazınız.

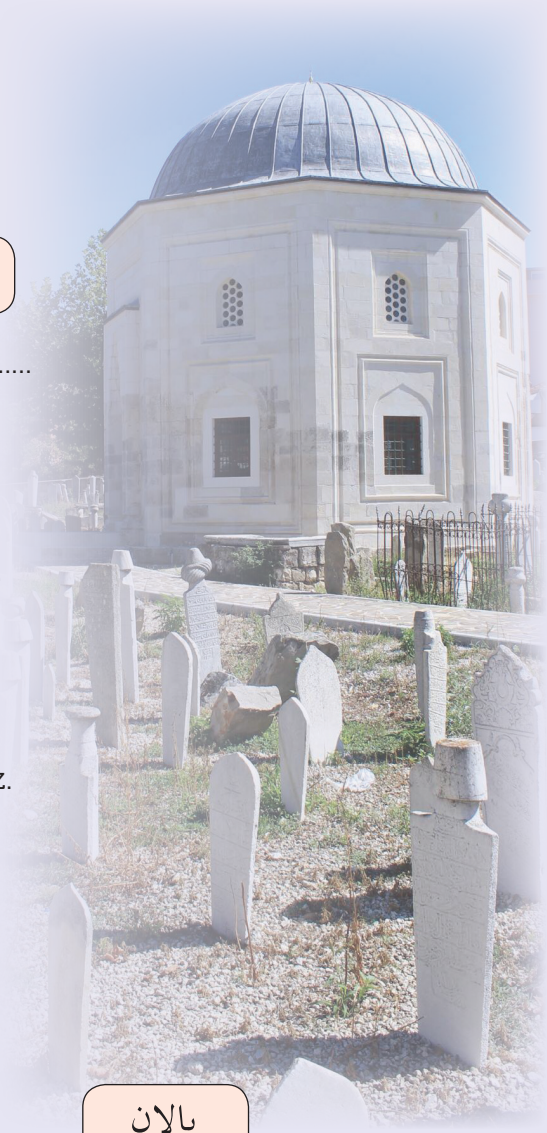

یاقلاشما

Ateşle .....

قازان قاینار

Ağır ..... geç .....

آلچاق طاوان

Dikkat! ....

آه آلان

.... onmaz.

آه قالماز

..... yerde .....

مال یالان یالان

..... da ..... mülk de .....

باغ طاغ

Bakarsan ..... bakmazsan ..... olur.

2. Aşağıdaki kelimelerin okunuşlarını boş bırakılan yerlere örnekteki gibi yazınız.

آی	آد	آش	مارت	چام	یاز *Yaz*
آنا	آتا	آغا	یاپراق	چاقال	صامان .....
یایوان	یاواش	صارقاچ	قاصناق	پارماق	چاتال .....
پاراغراف	چاغلایان	آناختار	آپارتمان	آوانتاژ	آلان .....
باباجان	آتار طامار	آق آغاچ	صاپاصاغلام	آنا قارت	باش یازار .....

3. Aşağıdaki cümleleri okuyunuz.

آیخان جام بارداق آرار.

آی، آقشام داها پارلاق.

چای یاواش یاواش قاینار.

آبلا! پانجار آلما، مانطار آل.

آفاجان آرماغان، پاپاغان باقار.

آسلان بابام، صاپاصاغلام ماصا یاپار.

باش یازار، یاواش یاواش پاراغراف یازار.

یاغ یاپار، یاغ صاتار؛ بال یاپار، بال صاتار.

دال صارقار، قارتال قالقار؛ قارتال قالقار، دال صارقار.

3.3. "HE OKUTUCUSU" VE "E, A" SESLERİ

KONUYA HAZIRLIK

Kısa mesaj veya diğer haberleşme uygulamalarında bazı sesler, özellikle ünlüler terk edilerek iletişim sağlanabilmektedir. Bunun okuma ve anlamaya etkisi hakkında neler söyleyebilirsiniz?

OSMANLI TÜRKÇESİ

a) He (ه -ه) okutucusu, kendinden önceki harfi "e" veya "a" sesiyle okutur.

چانطه	قارغه	سله	نه
çanta	karga	sele	ne

b) He harfi, okutucu olarak kullanıldığında kendinden sonraki harfe birleşmez.

سنه یه	بلگه ده	سچه نك	گله جك
seneye	belgede	seçenek	gelecek

c) İsimlerin ve isim eklerinin sonunda bulunan "a" sesleri genellikle he okutucusu ile gösterilir.

آرابه یه	ماصامده	یاقه	شاقه
arabaya	masamda	yaka	şaka

ç) Osmanlı Türkçesinde -tek heceli kelimeler hariç- kelimenin ilk hecesinde ve kapalı hecelerde "e" sesleri gösterilmez.

تكرلك	سپت	دنه مه	كسر
tekerlek	sepet	deneme	keser

d) Kelime başlarındaki "e" sesi, elif üzerine hemze konularak (أ) veya sadece elif (ا) harfiyle gösterilir.

اردم	اركك	أفه	أش
erdem	erkek	efe	eş

NOT DEFTERİ

Ünlü ile biten veya tek ünlüden oluşan hecelere **açık hece**, ünsüzle biten hecelere ise **kapalı hece** adı verilir.

Aşağıdaki örnekleri inceleyiniz.

Kork-ma sön-mez bu şa-fak-lar-da yü-zen al san-cak

SIRA SİZDE

1. Aşağıdaki kutucuklarda bazı hayvan, sebze ve meyve adlarının Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazılışları verilmiştir. Bu adların okunuşlarını boş bırakılan uygun alanlara yazınız.

أشك | ینگچ | کستانه | کرتنکه له | نانه | تره | نار | سرچه

بادم | آناناس | بزلیه | آیوه | ألما | بامیه | باقله | کنه | دوه | فسله گن

میوه	سبزه	حیوان
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

2. Aşağıdaki kelimelerin okunuşlarını boş bırakılan yerlere yazınız.

بره	قازمه	چوره	بالطه	آرابه	صیره
.....	.....	.....	.....	.....	.....
کپچه	تکنه	کپه نك	جکت	بللك	سسلنمك
.....	.....	.....	.....	.....	.....
أسنك	أوت	أتوت	أله مان	چکمه جه	بکله مك
.....	.....	.....	.....	.....	.....
لکه	پارقده	تنه که یه	گرچکده	آژانده	قاره جه
.....	.....	.....	.....	.....	.....
سدیه	دژه نه ره	متره قاره	گنل سکره تر	گچر آقچه	ألدن أله
.....	.....	.....	.....	.....	.....

3. Aşağıdaki cümleleri okuyunuz.

آننه‌م رچل یاپار.

أمل، کپچه نره ده؟

دده‌م دره‌دن گچه‌مز.

أمره پنجره‌ده بکله‌مه.

مَلك، تنجره ده نه وار؟

یاش کسن، باش کسر.

بش پتك بال، بش تنه که یاغ یتر.

تَیزه‌م مَیوه، ینگه‌م سبزه سَور.

بنك بنك کله‌بکلر، تپه‌دن گچه‌جکلر.

گنچلر، هرکس بش گچه درسه گله‌جك!

أوده سپت سپت أکمك، تنه که تنه که پکمز وار.

3.4. "VAV OKUTUCUSU" VE "O, Ö, U, Ü" SESLERİ

KONUYA HAZIRLIK

1. **Günlük hayatta "vav" harfinin tablolarda veya görsellerde kullanıldığı yerlere rastladınız mı? Tecrübelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.**
2. **Osmanlı Türkçesinde "o, ö, u, ü" seslerini göstermek için "vav" harfi tercih edilmiştir. Bu tercihin sebepleri neler olabilir? Düşüncelerinizi söyleyiniz.**

OSMANLI TÜRKÇESİ

a) Vav (و) okutucusu, kendinden önceki harfi "o, ö, u, ü" seslerinden biriyle okutur.

بويوك	بولوط	دونوم	صوغوق
büyük	bulut	dönüm	soğuk

b) Kelimelerdeki "o, u" sesleri ile "ö, ü" seslerini birbirinden ayırt etmede ünsüzlerin kalınlık ve incelik özellikleri dikkate alınır. Ünsüzlerin okunuşu ile ilgili bu özellikler 4. ünitede "Ünsüzlerin Okunuşunda Kalınlık ve İncelik" başlığı altında verilecektir.

سور	صور	كوى	قوى
sür	sor	köy	koy

c) Kelime başındaki "o, ö, u, ü" sesleri, elif ve vav harfleriyle (او) gösterilir.

اوتو	اوموت	اوزلم	اوموز
ütü	umut	özlem	omuz

d) Kelime başında (أو) biçimindeki yazım, sadece "ö, ü" seslerini okutur. Ayrıca "ö, ü" sesleri bazı kelimelerin yazımında (ئو) şeklinde gösterilir.

ئولگون	ئولوم	أولكه	أوردك
ölgün	ölüm	ülke	ördek

SIRA SİZDE

1. Aşağıda bazı kelimeleri Osmanlı Türkçesiyle, bazı kelimeleri de bugünkü alfabeyle yazılan deyimler verilmiştir. Bugünkü alfabeyle verilen bölümleri, örnekteki gibi uygun noktalı alanlara yazarak deyimleri tamamlayınız.

قورت ..... *gibi acıkmak*

اولو اورته .....

چوراپ أورمك .....

سوت .....

صولوق صولوغه .....

اوموزه ويرمك .....

هوپ اوتوروب .....

دونمك يوق .....

چولوق چوجوغه .....

أوزوم أوزوم .....

قوش اوچماز .....

2. Aşağıdaki kelimelerin okunuşlarını boş bırakılan yerlere yazınız.

دوقتور	قولتوق	صو	او	شو	بو .....
طوپراق	يوغورت	أوست	اوچاق	أولچو	اوجاق .....
اورته‌لامه	دوشونجه	يووارلاق	وولتاژ	آنونس	بودروم .....
شوفور	آووقات	موتور	قورتولوش	أوكسوروك	أوركوتمك .....
قوجه اوغلان	لوپ يومورطه	شويله بويله	اوتوماسيون	بوزوق پاره	بورنووه .....

3. Aşağıdaki cümleleri okuyunuz.

پازارده قاوون قارپوز وار.

صو اویور، دوشمان اویوماز.

صورا صورا بوردور بولونور.

گوزل گورن گوزل دوشونور.

قورو صوغان نه‌دن گوز یاقار؟

یووارلانان طاش یوصون طوتماز.

اورتانجه اوغلان اوطه ده اوتورویور.

تازه سوت، تازه یومورطه بولونور.

اورخان کویده اوچورتمه اوچورویور.

بوگون بوتون أوگرنجیلر اویون اوینویور.

کوچوك گولده بش بوز أوردك یوزویور.

صالون چوق صوغوق، کوچوکلر أوشویور.

بوشه قویسه‌م طولماز، طولو یه قویسه‌م آلماز.

نایلون پوشت طوغه‌ده قاچ سنه‌ده یوق اولور؟

شو اوزون یول، شویله بویله اوچ دورت گون سورر.

طورغون صویه طاش آتان چوبان، یورغون یورغون قویون گودر.

اوغوز؛ طوقوز قارپوز، اون طوماتس آلسه طوپلام قاچ پاره أودر؟

3.5. "YE OKUTUCUSU" VE "I, İ" SESLERİ

KONUYA HAZIRLIK

1. **"Y" harfi ve "ı, i" ünlülerini çıkış yerleri bakımından karşılaştırarak tespitlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.**
2. **Türkçede "dedi, yemek, verdi" kelimeleri yurdun bazı bölgelerinde niçin "didi, yimek, virdi" şeklinde söylenmektedir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.**

OSMANLI TÜRKÇESİ

a) Ye (ى ـيـ يـ) okutucusu kendinden önceki harfi "ı, i" seslerinden biriyle okutur.

قيليف	ييلديز	چيزگى	مينيك
kılıf	yıldız	çizgi	minik

b) Kelime başındaki "ı, i" sesleri, elif ve ye harfleriyle (ايـ) gösterilir.

ايصيريق	ايكى	ايشيق	ايپ
ısırık	iki	ışık	ip

c) Kimi kelimelerin ilk hecesindeki "e" sesi, ye okutucusuyla gösterilir.

ايركن	ييمك	ديمك	ايتمك
erken	yemek	demek	etmek

ç) Eklerdeki "u, ü" sesleri genellikle ye okutucusuyla gösterilir.

اوتورديغى	صوردى	صولى	اونى
oturduğu	sordu	sulu	onu

d) Kalıplaşmış bazı kelimelerin yazımında ye okutucusu kullanılmaz.

آرتق	سز	بز	بر
artık	siz	biz	bir

SIRA SİZDE

1. Aşağıda ünlüleri "ye" okutucusuyla yazılan ikilemeler ve bu ikilemelerle nitelendirilen kavramlar (isimler) verilmiştir. Günlük hayattaki kullanımlarına dikkat ederek ikilemelerle kavramları örnekteki gibi eşleştiriniz.

İkilemeler	Kavramlar (İsimler)
( ) ایچلی طیشلی	(1) آدام
( ) ایری قییم	(2) قوش
(4) بیجیر بیجیر	(3) تر
( ) شیپیر شیپیر	(4) چوجوق
( ) جیویل جیویل	(5) دوست
( ) قیوریم قیوریم	(6) صاچ
( ) گیرینتیلی چیقینتیلی	(7) قییی
( ) ییرتیق ییرتیق	

2. Aşağıdaki kelimelerin okunuşlarını boş bırakılan yerlere yazınız.

ایکیز	ایصلاق	ایش	شیفره	طیرتیل	دیری .....
یالڭز	پیکنیك	لیمیت	گیریش	فیزیك	اینجیر .....
ایندیریم	بیلدیری	آریتیجی	قالیتیم	گبی	ناصل .....
زیپلاییش	أوگلنجی	اولیمپییات	مینیبوس	ایصیتیجی	هیچقیریق .....
نیجه ییللره	قییمه‌لی پیده	ألی آچیق	جیرجیر بوجگی	ژیمناستیك	ییلدیریم .....

3. Aşağıdaki cümleleri okuyunuz.

موم دیبنه ایشیق ویرمز.

ایشله‌ین دمیر ایشیلدار.

چیوی چیوی‌یی سوکر.

چوق بیلن، چوق یاڭیلیر.

بز کیمسه‌یه کین طوتمایيز.

لافله پینیر گمیسی یورومز.

دردی ویرن، درمانی ویرر.

کیشی، کندیندن بیلیر ایشی.

آت ایزی، ایت ایزینه قاریشیر.

آجی پاطلیجانی قیراغی چالماز.

بیڭ بیلسه‌ڭ ده بر بیلنه طانیش.

آزله یتینمه‌ین چوغی هیچ بولاماز.

گل دیمك قولای، گیت دیمك زور.

اوجاق قیویلجیملاندی، قاپي غیجیردادی.

دیزی دیزی اوطه‌لر، بربرینی قووالار (ترن).

بیلگیلی بری، بیلگی یي چینده ده بولسه آلیر.

آت ئولور، میدان قالیر؛ ییگیت ئولور، شان قالیر.

بر سینیده ایکی طاووق، بری صیجاق بری صوغوق (گونش-آی).

ÜNİTE KONULARIYLA İGİLİ DAHA FAZLA ÇALIŞMAYA BU KAREKODLA ULAŞABİLİRSİNİZ.

3. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1-5. sorularda verilen yargılardan doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız.

1. (....) Kelime başında "او" biçimindeki yazılış "o, ö, u, ü" olarak okunabilir.

2. (....) "به سله نمه" kelimesinde he okutucularının kullanılışı tümüyle doğrudur.

3. (....) "Erken" kelimesinin ilk hecesindeki "e" sesi, "he" okutucusu ile gösterilir.

4. (....) "Ölmek" kelimesindeki "ö" sesini yazarken "ئو" biçimindeki yazılış tercih edilir.

5. (....) "Artık" kelimesi, yazımında okutucu "ye" harfinin kullanılmadığı kalıplaşmış kelimelerden biridir.

6-10. sorularda boş bırakılan yerlere aşağıda verilen ifadelerden uygun olanları yazınız.

"o, ö, u, ü" **kapalı** **elif** **son** **he** **kalıplaşmış** **"ı, i"**

6. He okutucusu ..... hecelerde kullanılmaz.

7. Okutucu "ye" harfi ..... bazı kelimelerde gösterilmez.

8. İsim çekim eklerinin sonundaki "a" sesleri ..... okutucusu ile yazılır.

9. Vav okutucusu, kendinden önceki harfi ..... seslerinden biriyle okutur.

10. Kelime başındaki "e" sesleri ..... harfi üzerine hemze konularak gösterilebilir.

11-19. sorularda doğru seçeneği işaretleyiniz.

11. Okutucu harflerle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi <u>yanlıştır</u>?

A) Kelime başındaki "a" sesleri "آ" biçiminde gösterilir.

B) Vav okutucusu "o, ö, u, ü" seslerinden birini karşılar.

C) Bazı kelimelerin ilk hecesindeki "e" sesi, ye okutucusuyla gösterilir.

D) Bazı eklerdeki "u, ü" seslerini göstermek için "ye" okutucusu kullanılır.

E) He harfi okutucu olarak kullanıldığında kendinden önceki harfle birleşmez.

12. Aşağıdakilerin hangisinde bütün okutucu harfler yer almaktadır?

A) يشيل يول B) ترافيك پوليسى C) توركيه طوپراقلرى

D) بيلگى صايار أكرانى E) آويزه‌جيلر چارشيسى

13. Aşağıdakilerin hangisinde "elif" okutucusu yanlış kullanılmıştır?

A) آرت آرده B) آز صوڭره C) آق صاچلى D) داها نه‌لر E) يان يانا

14. "Eklerdeki "u, ü" sesleri, çoğu zaman "ye" okutucusu ile gösterilir."
Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kurala uygun bir kelime vardır?

A) زور، اویونی بوزار.
B) ألی طورسه آیاغی طورماز.
C) آجی پاتلیجانی قیراغی چالماز.
D) چام صاقیزی، چوبان آرماغانی.
E) أل یاره‌سی گچر، دیل یاره‌سی گچمز.

15. "أل-آل-أله-ایل-ایله-أیله"
Bu kelimelerin okunuşları aşağıdakilerin hangisinde -sağdan sola- doğru olarak verilmiştir?

A) El-al-ala-eyle-ile-ayla
B) Al-ala-ele-ile-il-ele
C) El-al-ele-il-ile-eyle
D) Eyle-ile-il-al-el-ele
E) Al-ala-ela-ile-eyle-ayla

16. Aşağıdaki kelimelerden hangisinin birden fazla okunuşu vardır?

A) اوجاق
B) چالیشقان
C) صالی
D) کورك
E) گوزل

17. Bazı kelimelerin ilk hecesindeki "e" sesi, okutucu "ye" ile gösterilir.
Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kurala uygun bir kelime vardır?

A) چیتیر چیتیر بر سیمیت.
B) بو آقشام أوه ایرکن گل.
C) ییگیتجه ایلری‌یه آتیلدی.
D) ایکی گون صوکره گیدر.
E) ایری یاری، اوزون بویلی بری.

18. Aşağıdakilerden hangisinde "Ağılda oğlak doğsa derede otu biter." atasözünün okutucuları tümüyle doğru verilmiştir?

A) آغیلده اوغلاق طوغسه دره‌ده اوتی بیتر.
B) آغیلده اغلاق طوغسا ده‌ره‌ده اوتی بیتر.
C) آغیلده اوغلاق طوغسه دره ده اوتی بتر.
D) آغلده اوغلاق طوغسا دره‌ده اوتی بیتر.
E) آغیلده اوغلاق طوغسه درده اتی بیتر.

19. Kalıplaşmış bazı kelimelerin yazımında "ye" okutucusu kullanılmaz.
Aşağıdakilerin hangisinde bu kurala uygun bir kelime vardır?

A) ایریلی اوفاقلی
B) ایش گوچ
C) ایلری گری
D) بز بزه
E) سنلی بنلی

DAHA FAZLA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASINA BU KAREKODLA ULAŞABİLİRSİNİZ.

SUNU KAREKODU

4. ÜNİTE

ÜNİTE KAREKODU

OKUMAYA YARDIMCI ESASLAR

Ünite Konuları

4.1. OSMANLI TÜRKÇESİNDE KEF HARFİNİN OKUNUŞU

4.2. ÜNSÜZLERİN OKUNUŞUNDA KALINLIK VE İNCELİK

4.3. EKLERİN OKUNUŞU

4.4. ARAPÇA VE FARSÇA ASILLI TÜRKÇELEŞMİŞ KELİMELERİN OKUNUŞU

Bu ünitede

- kef harfinin karşıladığı sesleri,
- Osmanlı Türkçesinde kalın ve ince karşılığı olan ünsüzleri,
- Osmanlı Türkçesi alfabesinde yazımı klişeleşmiş olan ve yazımında okutucu harf kullanılmayan ekleri,
- Arapça ve Farsça asıllı Türkçeleşmiş kelimeleri okumayı,
- Türkçe asıllı kelimelerde kullanılmayan harfleri

öğreneceksiniz.

Anahtar Kavramlar: kef harfi, gef harfi, nef harfi (nazal n), kalın karşılığı olan ünsüz, ince karşılığı olan ünsüz, yazımı klişeleşmiş ek, Arapça asıllı kelime, Farsça asıllı kelime, Arapça yapılı tamlama, Farsça yapılı tamlama.

4.1. OSMANLI TÜRKÇESİNDE KEF HARFİNİN OKUNUŞU

KONUYA HAZIRLIK

Neşet Ertaş'ın seslendirdiği *Gönül Dağı* adlı türküyü sınıfta dinleyiniz. Türküde geçen "gönül" kelimesindeki "n" sesinin söylenişini günlük hayattaki söylenişi ile karşılaştırınız. Deneyimlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

OSMANLI TÜRKÇESİ

Osmanlı Türkçesinde kef, gef ve nef (nazal n) harfleri harfleri esas olarak aynı şekilde gösterilir. Yazıda bu harflerin ayırt edici işaretleri çoğu zaman kullanılmaz.

Kef, gef ve nef harflerinin okunuşu ile ilgili kurallar şunlardır:

a) Kef (ك) harfi, "k" sesini gösterir.

کورفز	کیمیا	کنار	کدی
körfez	kimya	kenar	kedi

b) Gef (گ) harfi, "g" veya "ğ" seslerini gösterir.

گیره سون	پرگل	گنه تیك	گزه گن
Giresun	pergel	genetik	gezegen
مگر	دوگوم	أوگله	أوگرنجی
meğer	düğüm	öğle	öğrenci

c) Gef (گ) harfi, bazı kelimelerdeki "v" veya "y" seslerini göstermek için kullanılır. Bu tür kelimeler oldukça azdır.

سیگیلجه	گوگنمك	گوگده	گوگرجین
sivilce	güvenmek	gövde	güvercin
هگبه	سگرك	لگلك	بگ
heybe	seyrek	leylek	bey

ç) Nef (ڭ) harfi, Türkçeye has genizden söylenen "n" sesini göstermek için kullanılır. Nef harfinin kullanıldığı yerler şunlardır:

- Bazı kelimelerin kök ve gövdelerindeki "n" sesi, nef harfiyle gösterilir. Bu tür kelimeler sınırlı sayıdadır.

آڭلاشمه	بڭزتمه	بڭا-سڭا-اوڭا	یاڭلیش
anlaşma	benzetme	bana-sana-ona	yanlış

- İsimlere gelen tamlayan eklerindeki "n" sesi nef harfiyle gösterilir.

صورونڭ جوابی	درسڭ سوره سی	اونڭ-اونلرڭ	سنڭ-سزڭ
sorunun cevabı	dersin süresi	onun-onların	senin-sizin

- Kelimelerde 2. teklik ve çokluk kişi tamlanan ekleri ile 2. teklik ve çokluk kişi fiil çekim eklerindeki "n" sesleri nef harfiyle gösterilir.

سزڭ اوقولڭز	سزڭ چوربه ڭز	سنڭ قارداشڭ	سنڭ قومشوڭ
sizin okulunuz	sizin çorbanız	senin kardeşin	senin komşun
دوشونورسڭز	بویورڭ-بویوریڭز	خوش گلدڭ	نه یاپییورسڭ
düşünürsünüz	buyurun - buyurunuz	hoş geldin	ne yapıyorsun

SIRA SİZDE

Verilen metni okuyunuz ve metinle ilgili soruyu cevaplayınız.

سینك بال ایله طوتولور.
گرگین ایپ چابوق قوپار.
ایکی قوچ بر آغیلده اولماز.
کیمکله گزرسهك اونکله آکیلیرسك.
بر دلیگی اولان فاره چابوق طوتولور.
گوك چوق گورلرسه یاغمور آز یاغار.

Boşnakların Durub-ı Emsali,
Mecmua-i Ebuzziya

آلت ایشلر، أل اوگونور.
ألده بولونان بگده بولونماز.
سنکّکی جان ده ایلکّکی پاطلیجانمی؟

(Genel ağdan alınmıştır.)

Aşağıdaki tabloyu kullanarak okuduğunuz metindeki kef, gef ve nef harflerini karşıladığı sesler açısından örnekteki gibi değerlendiriniz.

	k	g	ğ	n	v	y
گرگین	.....	.....	.....	.....	.....	.....
سینك	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ایکی	.....	.....	.....	.....	.....	.....
دلیگی	.....	.....	.....	.....	.....	.....
کیمکله	.....	.....	.....	.....	.....	.....
گزرسهك	.....	.....	.....	.....	.....	.....
اونکله	.....	.....	.....	.....	.....	.....
آکیلیرسك	.....	.....	.....	.....	.....	.....

	k	g	ğ	n	v	y
گوك	x	x	.....	.....	.....	.....
گورلرسه	.....	.....	.....	.....	.....	.....
یوك	.....	.....	.....	.....	.....	.....
دگل	.....	.....	.....	.....	.....	.....
اوگونور	.....	.....	.....	.....	.....	.....
سنکّکی	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ایلکّکی	.....	.....	.....	.....	.....	.....
بگده	.....	.....	.....	.....	.....	.....

4.2. ÜNSÜZLERİN OKUNUŞUNDA KALINLIK VE İNCELİK

KONUYA HAZIRLIK

1. **"Tuna-tünel", "konak-kekik" kelimelerindeki farklı renklerle gösterilen sesleri, çıkış yerleri bakımından karşılaştırarak sonuçları sınıfça değerlendiriniz.**
2. **Arapça ve Farsçadan dilimize giren "dergâh, karargâh, yadigâr; dükkân, hikâye, kâğıt, Hakkâri, Kâmil; sükûn, sükût" gibi kelimelerde "g" ve "k" ünsüzlerinden sonra gelen ünlülerin üzerine niçin düzeltme işareti konulmaktadır? Düşüncelerinizi söyleyiniz.**

OSMANLI TÜRKÇESİ

Osmanlı Türkçesi alfabesinde "te, dal, sin, kef, gef, he" harfleri ince ünlülerle, "tı (t-d), sad, gayın, kaf, hı" harfleri de kalın ünlülerle birlikte okunur. Özellikle Türkçe ve Batı kökenli kelimelerde geçerli olan bu kural, kelimelerin doğru okunması için çok önemlidir.

Aşağıdaki tabloda incelik ve kalınlık nitelikleri gözetilerek okunması gereken ünsüzler verilmiştir. Tablodan yararlanarak ince veya kalın ünlülerle bir arada bulunması gereken ünsüzleri öğreniniz.

İnce ünsüzleri karşılayan harfler	ه	گ	ك	س	د	ت	e, i, ö, ü	İnce ünlüler
	h	g-ğ	k	s	d	t		
Kalın ünsüzleri karşılayan harfler	خ	غ	ق	ص	ط	ط	a, ı, o, u	Kalın ünlüler
	h	g-ğ	k	s	d	t		

Aşağıdaki tabloda verilen kelimeleri, ince ve kalın karşılığı olan ünsüzlerin okunuşlarına dikkat ederek inceleyiniz.

هیشت هیشت	اویکو	سورگو	سورو	دیش	توپ
hişt hişt	öykü	sürgü	sürü	diş	tüp
خیریل خیریل	اویقو	صورغو	صورو	طیش	طوپ
hırıl hırıl	uyku	sorgu	soru	dış	top

SIRA SİZDE

1. **Aşağıdaki kelimeleri ince ve kalın karşılığı olan ünsüzleri dikkate alarak okuyunuz ve kelimelerin okunuşlarını boş bırakılan yerlere örnekteki gibi yazınız.**

توتمه	كوپوك	اگرى	يوك
.....	.....	.....	..... *Yük*
طوتمه	قوپوق	آغرى	يوق
.....	.....	.....	.....

هوپوردتمه	قوچ	صوص	طوروم
.....	.....	.....	.....
خورولدامه	گوچ	سوس	دوروم
.....	.....	.....	.....

2. **Aşağıdaki cümleleri, ince ve kalın karşılığı olan ünsüzleri göz önünde bulundurarak okuyunuz.**

نه ایشدن قاچ نه ده حیاتدن گچ.

پولیس، شوفوره سوروجی بلگه‌سنی صوردی.

صینیرلرینی بیلمه‌ین کیمسه‌لره چوق سیڭیرلنیردی.

اوچ کیشی، چتین قیشی دوکوم صوبه ایله گچیردی.

طوڭدیرمه‌نڭ باش دوندیرن طادی طاماغنده قالدی.

اوطه طیقیش طیقیشدی، صاغده بر دیکیش ماکینه‌سی واردی.

سوگوت آغاجینڭ گولگه‌سی، باقیر قازانده‌کی یوغوردی صوغوتدی.

أسدی، گورله‌دی؛ صوڭره أسکی آصقی‌یی آلدی، غاردیروبه آصدی.

4.3. EKLERİN OKUNUŞU

KONUYA HAZIRLIK

1. "Kalıplaşmış (klişeleşmiş) ekler" tabiri size neler çağrıştırıyor?
2. **"Günümüz alfabesinde "-dı, -di, -du, -dü, -tı, -ti, -tu, -tü" şeklinde yazılan -di'li geçmiş zaman ekleri Osmanlı Türkçesinde "دی-" biçiminde yazılmaktadır."**

   Verilen bilgiden yola çıkarak günümüz alfabesi ve Osmanlı Türkçesindeki eklerin yazımı ile ilgili olarak neler söylenebilir?

OSMANLI TÜRKÇESİ

Osmanlı Türkçesinde bazı yapım ve çekim eklerinin yazımı kalıplaşmıştır. Bu tür ekler yazılırken okutucu harfler gösterilmez veya ses uyumlarına dikkat edilmez. Yine art arda gelen eklerin bazılarında ünlülerin yazılmadığı durumlar da vardır. Bu bakımdan kalıplaşmış ekleri tanımak okumayı kolaylaştırır.

SIRA SİZDE

1. **Aşağıdaki tablolarda (Tablo 1, 2 ve 3) kalıplaşmış bazı çekim ekleri ve bu eklerin getirildiği kelime örnekleri verilmiştir. Ekleri ve örnek kelimeleri inceledikten sonra okunuşları verilmeyen kelimeleri okuyarak bunların okunuşlarını en soldaki sütunda boş bırakılan yerlere yazınız.**

Tablo 1

.....	ألماي آرمودی	طاسی طاراغی	ی
		tası tarağı	-ı, -i, -u, -ü
.....	صاغه صوله	چوجوغه	ه
		çocuğa	-a, -e
.....	قارده قیشده	ألده آووچده	ده
		elde avuçta	-da, -de, -ta, -te
.....	اوزاقدن یاقیندن	طوقاتدن	دن
		Tokat'tan	-dan, -den, -tan, -ten

Tablo 2

.....	گوزم قولاغم	ألم آیاغم	م
		elim ayağım	-(ı)m, -(i)m, -(u)m, -(ü)m
.....	أگریسی طوغریسی	قوش یاوروسی	سی
		kuş yavrusu	-sı, -si, -su, -sü
.....	باشی صوڭی	أوڭی آردی	ی
		önü ardı	-ı, -i, -u, -ü
.....	یوزیمز گوزیمز	قولمز قانادیمز	مز
		kolumuz kanadımız	-(ı)mız, -(i)miz, -(u)muz, -(ü)müz
.....	چایلر ایرماقلر	آغاچلر	لر
		ağaçlar	-lar, -ler
.....	بومی شومی	وارمی یوقمی	می
		var mı yok mu	mı, mi, mu, mü

Tablo 3

.....	اوقومش یازمش	ئولمش گیتمش	مش
		ölmüş gitmiş	-mış, -miş, -muş, -müş
.....	دوردی دوشوندی	اولدی بیتدی	دی
		oldu bitti	-dı, -di, -du, -dü, -tı, -ti, -tu, -tü
.....	اولدی اولاجق	باشلایاجق	اجق، ەجك
		başlayacak	-acak, -ecek
.....	گوروشملی	یالوارملی	ملی
		yalvarmalı	-malı, -meli
.....	قونوشورسه	اولسه اولسه	سه
		olsa olsa	-sa, -se
.....	گوزلدر	گورولمشدر	در
		görülmüştür	-dır, -dir, -dur, -dür, -tır, -tir, -tur, -tür

2. Ağağıdaki tablolarda (Tablo 1 ve 2) kalıplaşmış bazı yapım ekleri ve bu ekleri almış kelime örnekleri verilmiştir. Ekleri ve örnek kelimeleri inceledikten sonra okunuşları verilmeyen kelimeleri okuyarak bunların okunuşlarını en soldaki sütunda boş bırakılan yerlere yazınız.

Tablo 1

.....	دوشونمك	اوتورمق	مق، مك
		oturmak	-mak, -mek
.....	اوقومه يازمه	طوڭديرمه	مه
		dondurma	-ma, -me
.....	دوكديگى	قاووشديغى	ديغى، ديگى
		kavuştuğu	-dığı, -diği, -duğu, -düğü, -tığı, -tiği, -tuğu, -tüğü
.....	گولوب اويناپوب	صاروب صارمالايوب	وب
		sarıp sarmalayıp	-ıp, -ip, -up, -üp
.....	ئولوم گلمدن	ياغمور باشلامدن	مدن
		yağmur başlamadan	-madan, -meden
.....	قوللرينى آچارق	سَوينوب گولەرك	ارق، ەرك
		sevinip gülerek	-arak, -erek
.....	بويويونجه	طويونجه	نجه
		doyunca	-ınca, -ince, -unca, -ünce

Tablo 2

.....	یاراتیلیشجه	آچیقجه	جه
		açıkça	-ca, -ce, -ça, -çe
.....	طاتسزطوزسز	قابوقسز	سز
		kabuksuz	-sız, -siz, -suz, -süz
.....	بالیقجی	قویومجی	جی
		kuyumcu	-cı, -ci, -cu, -cü, -çı, -çi, -çu, -çü
.....	بوگونلك	یولجیلق	لق، لك
		yolculuk	-lık, -lik, -luk, -lük
.....	أورگوپلی	دویغولی	لی
		duygulu	-lı, -li, -lu, -lü
.....	یگرمنجی	اوچنجی	نجی
		üçüncü	-ncı, -nci, -ncu, -ncü
.....	طوسونجق	کوپروجك کمیگی	جق، جك
		köprücük kemiği	-cık, -cik, -cuk, -cük -çık, -çik, -çuk, -çük
.....	سُوندیرمك	قوشدیرمق	دیر
		koşturmak	-dır, -dir, -dur, -dür, -tır, -tir, -tur, -tür
.....	لازر یازیجی	اوپتیك اوقویوجی	وجی، یجی
		optik okuyucu	-ıcı, -ici, -ucu, -ücü

SIRA SİZDE

Aşağıdaki 1, 2, 3, 4 ve 5. metinleri, farklı renkle işaretlenen yapım ve çekim eklerinin yazımlarına dikkat ederek okuyunuz.

1. Metin

كوچوجككن باش اوجمده
بڭا نيننى سويلردڭ
صَباحلرى اويانىنجه
بنى اوقشار سَوردڭ
(...)
بنم آننهم گوزل آننهم
بنى آل قوللرينه
قوجاغنده اوقشا بنى
نيننيلر سويله بڭا

(Genel ağdan alınmıştır.)

2. Metin

آننه جگم سنى بن
چيچكلردن يمشدن
صارى صاچلى ببكدن
جانمدن چوق سَورم.

Melahat UĞURKAN
(Genel ağdan alınmıştır.)

3. Metin

قاناتلرينه صيغينديغم قوشلر گبى
آغلاينجه قوجاغڭده صوصارم.
(...)
باشمى قويديغم أڭ گوزل ير ده
ديزلرڭدر آننه جگم.

Ahmet Efe
(*Rüya Kız* adlı eserden)

4. Metin

داغ أوستنده داغ اولماز
تك آغاچدن باغ اولماز
هر كيمڭ اوغلى اولسه
يورگنده ياغ اولماز

قيزيمڭ خوشدر خويى
سلوىيه بڭزر بويى
اويودقجه بويوسون
اويو ببگم اويو

(Genel ağdan alınmıştır.)

5. Metin

ایلك قونداغڭ
بن اولدم یاوروم،
ایلك اویونجاغڭ
بن اولدم!
آجی نه‌در
طاتلی نه‌در، بیلمزدڭ
دیلڭ طاماغڭ
بن اولدم!
ألڭڭ ایرمدیگی،
دیلڭڭ دونمدیگی
چاغلرده، یاوروم،
قولڭ، قانادڭ
بن اولدم!
دیلڭ طوداغڭ
بن اولدم!
(...)
صاقلادم گوزلردن
گولوجکلریڭی
تولڭ دُوواغڭ
بن اولدم!
آرتق ایسترلرسه آدیمی
سویله‌مه‌سینلر بڭا.

"اونڭ آننه‌سی" دییورلر
بو یتر سَوْگیلیم، بو یتر بڭا!
(...)
گون اولدی قیردڭ،
اینجینمه‌دم.
ایلك اویونجاغڭ
بن اولدم یاوروم،
صوڭ اویونجاغڭ
بن اولدم!
(...)
آننه‌ڭ اولدم یاوروم،
آننه‌ڭ اولدم!

A. Nihat ASYA
(Türk Dili dergisinden)

4.4. ARAPÇA VE FARSÇA ASILLI TÜRKÇELEŞMİŞ KELİMELERİN OKUNUŞU

KONUYA HAZIRLIK

1. Nihad Sami Banarlı'nın **"Türk halk zevki bir kelimeyi Türkçeleştirirken öyle sihirli bir ses, öyle ahenk verir ki kelime, ifade ettiği mananın âdeta notası, musikisi olur; bazen rengi, kokusu ve buğusu olur."** sözünden yola çıkarak Türkçeye yabancı dillerden geçen kelimeler konusunda neler söyleyebilirsiniz?

2. "Uzun ünlü" kavramıyla ilgili bildiklerinizi söyleyiniz ve uzun ünlü taşıyan kelimelere örnekler veriniz.

OSMANLI TÜRKÇESİ

Arapça ve Farsçadan Osmanlı Türkçesine geçmiş alıntı kelimelerin bu dilde de asıl şekillerini muhafaza ettikleri görülür. Bununla beraber söz konusu kelimeler Türkçedeki kullanımlarında kendilerine has özellikler kazanmıştır. Bu kelimeler yazılış özelliklerine bakılmaksızın Türkçe söylenişlerine göre okunur.

a) Tabloda verilen Arapça ve Farsça asıllı Türkçeleşmiş kelimeleri, ünlülerinin yazılışlarına ve okunuşlarına dikkat ederek inceleyiniz.

عقل	گُل	غربت	بخشش	مهندس	قلم
akıl	gül (çiçek)	gurbet	bahşiş	mühendis	kalem
هفته	آرزو	غرور	خفیف	تنها	کتاب
hafta	arzu	gurur	hafif	tenha	kitap
اعضا	آسایش	عالم	اخلاق	تربیه	سجده
aza	asayiş	âlem	ahlak	terbiye	secde
اجرت	احد	اعتراف	اسم	اصلاح	ادب
ücret	Uhut	itiraf	isim	ıslah	edep
عنوان	عمره	عثمان	عمر	علم	عرق
ünvan	umre	Osman	ömür	ilim	ırk
ملیت	داخلیه	فضله	جامع	تعمیر	شعر
milliyet	dâhiliye	fazla	cami	tamir	şiir

b) Tabloda verilen Arapça ve Farsça asıllı Türkçeleşmiş kelimeleri yazılış ve söylenişlerine dikkat ederek inceleyiniz.

رئيس	مسئله	مأمور	تنفّس	ظنّ	جنّت
reis	mesele	memur	teneffüs	zan(n)	cennet
گرچه	مادامكه	چونكه	بشرى	مصطفى	حتّى
gerçi	mademki	çünkü	Büşra	Mustafa	hatta
بعض	عين	مآل	قرآن	لٰكن	رحمن
bazı	aynı	meal	Kur'an	lakin	Rahman
مولدخوان	بدخواه	خواجه	حقوقاً	قسماً	بعضاً
mevlithan	bedhah	hoca	hukuken	kısmen	bazen
حسّى	دنيوى	ملّى	جملةً	نسبةً	حقيقةً
hissî	dünyevi	millî	cümleten	nispeten	hakikaten
مؤذّن	جزء	شئ	مسئوليت	سؤال	منشأ
müezzin	cüz	şey	mesuliyet	sual	menşe

İNCELEME

"ث، ح، ذ، ض، ظ، ع" harfleri sadece Arapça kökenli kelimelerde bulunur.

Aşağıdaki kelimeleri sadece Arapça kökenli kelimelerde bulunan harflerin söylenişlerine dikkat ederek inceleyiniz.

ثابت	ثواب	اثبات	ضربه	ضرر	قاضى
sabit	sevap	ispat	darbe	zarar	kadı
ذكر	ذوق	لذّت	مرحمت	حاكم	حركت
zikir	zevk	lezzet	merhamet	hâkim	hareket
ركوع	عالم	عبرت	منظومه	مظلوم	ظفر
rükû'	âlim	ibret	manzume	mazlum	zafer

SIRA SİZDE

1. Aşağıdaki Arapça ve Farsça kökenli kelimeleri elif harflerinin okunuşlarına dikkat ederek inceleyiniz. İncelediğiniz kelimelerin okunuşlarını boş bırakılan yerlere yazarak elif harflerini karşıladığı ünlüler açısından değerlendiriniz.

اعصاب	آمین	آهنك	آتش	آخرت	آبده
.....	.....	.....	.....	.....	.....
اضطراب	اصرار	ابرو	ادب	اجل	امانت
.....	.....	.....	.....	.....	.....
امید	افق	ایضاح	اعتماد	اعلان	اسلام
.....	.....	.....	.....	.....	.....

2. Aşağıdaki Arapça ve Farsça kökenli kelimeleri ayın harflerinin okunuşlarına dikkat ederek inceleyiniz. İncelediğiniz kelimelerin okunuşlarını boş bırakılan yerlere yazarak ayın harflerini karşıladığı sesler açısından değerlendiriniz.

عمومی	عذر	عثمان	علاج	عِطر	عسکر
.....	.....	.....	.....	.....	.....
بایع	صنعت	فعل	معصوم	ساعت	عنوان
.....	.....	.....	.....	.....	.....

3. Aşağıdaki Arapça ve Farsça kökenli kelimeleri dad harflerinin okunuşlarına dikkat ederek inceleyiniz. İncelediğiniz kelimelerin okunuşlarını boş bırakılan yerlere yazarak dad harflerini karşıladığı sesler açısından değerlendiriniz.

فرض	ضعیف	حضور	رضوان	ارض	رمضان
.....	.....	.....	.....	.....	.....
تضاد	امضا	ضابطه	معروض	اراضی	حوض
.....	.....	.....	.....	.....	.....

4. "Bunları Biliyor musunuz?" başlıklı aşağıdaki metni, kırmızı renkle yazılmış Arapça ve Farsça asıllı kelimelere dikkat ederek okuyunuz.

بونلری بیلییور میسڭز؟

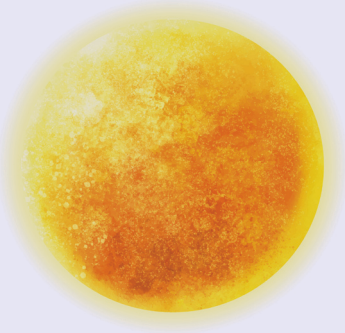

گونشڭ رنگنڭ صاری اولدیغی دوشونولور. آنجق گونش اصلنده انسان گوزی طرفندن آلغیلانان توم رنگلرده ایشیق یایار. بو نەدنله ده رنگی بیاضدر.

***

یاز موسمنده مارسڭ گونشه باقان یوزنده، أکواتوره یاقین بر بولکەده آیاقده طورابیلسەیدیڭز آیاقلریڭزی ایلیق بر بهار گوننده‌کی گبی صیجاق حسّ ایدرکن باشیڭز طونابیلیردی. چونکه بویوك اورانده قاربون-دیئوقسیتدن اولوشان مارسڭ آتموسفرینڭ یوغونلغی چوق دوشوکدر. بو طوروم مارس یوزینڭ خیزله ایصی غائب ایتمەسنه نەدن اولور.

***

چیقولاتەنڭ خام مادّەسی اولان قاقائو چکردکلری، ایلك حصاد ایدیلدیگنده طاتلری آجیدر و چیقولاتەیه بڭزەمز. قاقائو چکردکلری فرمنته ایدیلیر و بو ایشلم صوڭوجنده چیقولاتەیه کندینه خاص طادینی ویرن کیمیاسال مادّەلر آچیغه چیقار. چیقولاتەنڭ ایچنده ٦٠٠'دن فضله آرومه ویریجی کیمیاسال مادّه واردر.

***

حیوانلر دنیاسنڭ أڭ ذکی أویەلرندن بری اولان فیللر، گوچلی حافظەلری ایله بیلینیر. فیللر سورولرنده‌کی ٣٠ قدر عائله أویەسنی طانییابیلیر. آیریجه قوراقلق دونملرنده آلترناتیف بسین و صو قایناقلرینڭ یرینی خاطرلایابیلیرلر.

(Genel ağdan alınmıştır.)

5. "Bunları Biliyor musunuz?" başlıklı metinde kırmızı renkle yazılan kelimeler aşağıda verilmiştir. Sözlüklerden yararlanarak verilen kelimelerin kökenlerini bulup aşağıdaki tabloyu örnekteki gibi doldurunuz.

Kelimeler	Arapça	Farsça	Kelimeler	Arapça	Farsça	Kelimeler	Arapça	Farsça
خام	.....	.....	حسّ	.....	.....	حيوان	.....	.....
ماده	X	.....	چونكه	.....	.....	دنيا	.....	.....
حصاد	.....	.....	غائب	.....	.....	ذكى	.....	.....
خاص	.....	.....	رنك	.....	.....	فيل	.....	.....
كيميا	.....	.....	اصل	.....	.....	حافظه	.....	.....
فضله	.....	.....	انسان	.....	.....	قدر	.....	.....
موسم	.....	.....	طرف	.....	.....	عائله	.....	.....
بهار	.....	.....	بياض	.....	.....	خاطر	.....	.....

OSMANLI TÜRKÇESİ

Osmanlı Türkçesinde Arapça ve Farsça tamlamalar sıkça kullanılır. Bu tür tamlamalarda önce tamlanan sonra tamlayan söylenir. Tamlamalar günümüz Türkçesine aktarılırken sondan başa doğru bir sıra takip edilir.

* Aşağıdaki Arapça yapılı tamlamaları yazılış, okunuş ve anlamlarına dikkat ederek inceleyiniz.

بين الملل	عبد الرّحمن	حيات الصّحابه	خارق العاده
beynelmilel (uluslararası)	Abdurrahman (Rahman'ın kulu)	hayatü's-sahabe (sahabelerin hayatı)	harikulade (olağanüstü)

* Aşağıdaki Farsça yapılı tamlamaları yazılış, okunuş ve anlamlarına dikkat ederek inceleyiniz.

حرجِ راه	ذاتِ عالى	تقديرِ الٰهى	قرآنِ كريم
harcırah (yol masrafı, yolluk)	zatıali (yüce, saygın kişi)	takdiriilahi (Allah'ın takdiri, kader)	Kur'an-ı Kerim (Yüce Kur'an)

SIRA SİZDE

1. Aşağıdaki Arapça ve Farsça kuruluşlu tamlamalarla anlamlarını örnekteki gibi eşleştiriniz. *(Anlamını bilmediğiniz kelimeler için sözlüklerden yararlanabilirsiniz.)*

Tamlamalar		Günümüz Türkçesiyle Anlamları
Resul-i Ekrem	a	Allah'ın elçisi
Bi'l-ahare	b	Ebubekir hazretleri
Mescid-i Nebevi	c	Daha sonra, sonradan
Eyüp el-Ensari	ç	Eyüp hazretleri
Ehl-i beyt	d	Ensardan Hz. Eyüp
Fevka'l-ade	e	Peygamber'in ev halkı
Hazret-i Eyüp	f	Peygamber Mescidi
Hazret-i Ebubekir	g	Olağanüstü
Resulullah	h	Kerem sahibi, şerefli elçi
		Kitap ehli

2. Bir önceki etkinlikte verilen tamlamaların da yer aldığı "Peygamber Devri" başlıklı aşağıdaki metni okuyunuz.

پیغمبر دَوری

مدینه خلقی فوق العاده پارلاق بر صورتده پیغمبری قارشیلامه‌یه چیقدی. هپسی رسول اللّٰهڭ کندی أوینه مسافر اولمه‌سنی ایستییوردی. رسولِ اکرم ایسه "دوه‌مزڭ چوکدیگی یر، منزلمز اولاجقدر." بویوردی. دوه أوّلا بوش بر عرصه‌یه صوکره ایّوب الانصارینڭ خانه‌سی أوکنه چوکدی. داها صوکره ده أوّلکی چوکدیگی عرصه‌یه گیدوب اوتوردی. حضرت ایوب دوه‌نڭ أوستنده‌کی اشیایی آلوب خانه‌سنه کوتوردی. افندیمز ده او مسافرپرور ذاتڭ آلتی یدی آی قدر مسافری اولدی. بِالآخره او بوش عرصه صاتین آلیندی و أوزرینه مسجدِ نبوی انشا ایدیلدی. مسجدڭ قبله‌سی قُدسه چوریلدی. مکّه‌ده قالان اهلِ بیت ایله حضرت ابوبکرڭ عائله‌سی گتیریلدی. رسول اللّٰه مسافر اولدیغی خانه‌دن یکی خانه‌سنه نقل بویوردی.

Tahirü'l-Mevlevi, *Devr-i Peygamberî Tarihçesi* (Sadeleştirilmiştir.)

2. Verilen metni okuyunuz ve metinle ilgili soruları yazılı olarak cevaplayınız.

- رؤیاده سوت ایچمك كمالِ ایمانه اشارتدر.
- مؤمنلره حسنِ ظن عبادتك برنجیلرندندر.
- مؤمنلرك گوزل گوردیگی شی عِندالله گوزلدر.
- بِالجمله كُتبِ سماوینك مفتاحی بسملهٔ شریفه در.
- صلهٔ رحمی قطع و اَبوَینه عصیان گناهِ كبائردندر.
- بیت الله`ی طواف ایتمك ترك اولونمدقجه قیامت قائم اولماز.
- صلهٔ رحمی قطع ایدن كیمسه‌نك نصیبنی جنابِ الله جنّتدن كسر.
- آیلرك افضلی رمضانِ شریف و زیاده محترمی ایسه ذی‌الحجّه‌در.
- سلام ویرمك سنّت (...) و علیكم السّلام دیمك فرضدر.
- جنابِ حقّك یاننده توبه‌كار اولان گنچلردن سَوگیلی بر شی یوقدر.

Mehmet Esat Efendi, *Kenzü'l-irfan*

- **Hangi kelimelerde sadece Arapça kökenli kelimelerde bulunan harfler vardır? Bunları bularak aşağıya yazınız.**

.....

.....

- **Metinde geçen Farsça asıllı kelimeleri tespit ediniz.**

.....

.....

- **Metinde geçen Arapça kuruluşlu tamlamaları bularak anlamlarını öğreniniz. Tamlamaları ve anlamlarını aşağıya yazınız.**

.....

.....

.....

- **Metinde geçen Farsça kuruluşlu tamlamaları bularak anlamlarını öğreniniz. Tamlamaları ve anlamlarını boş bırakılan yere yazınız.**

.....

.....

.....

ÜNİTE KONULARIYLA İLİGİLİ DAHA FAZLA ÇALIŞMAYA BU KAREKODLA ULAŞABİLİRSİNİZ.

4. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1-6. sorularda verilen yargılardan doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız.

1. (....) "سوس" kelimesinin birden fazla okunuşu vardır.

2. (....) Tamlayan ekindeki "n" sesi "ن" harfi ile gösterilir.

3. (....) Nef (ڭ) harfi Türkçe kökenli kelimelerde kullanılır.

4. (....) Süpürge kelimesindeki "g" sesi "غ" harfi ile gösterilir.

5. (....) "ث، ح، ذ، ض، ظ، ع" harfleri Türkçe kökenli kelimelerde kullanılır.

6. (....) "مثال، مثلا، تمثيل" kelimelerindeki "ث" harfleri konuşma dilindeki telaffuzu dikkate alınarak okunur.

7-11. sorularda boş bırakılan yerlere aşağıda verilen kelimelerden uygun olanları yazınız.

Arapça **Farsça** **baran-ı rahmet** **ılık** **ilk** **ilik** **aylık**

7. "ايليق" kelimesi ..... şeklinde okunur.

8. "ايليك" kelimesi ..... şeklinde okunur.

9. "دارِ بقا" tamlaması ..... yapılı bir tamlamadır.

10. "بارانِ رحمت" tamlaması ..... şeklinde okunur.

11. "بيت الله" tamlaması ..... yapılı bir tamlamadır.

12-19. soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

12. Aşağıdakilerin hangisinde "kef" harfi "v" sesiyle okunur?

A) دگرمن B) أگری C) گوگده D) توگلی E) سگرك

13. Aşağıdaki kelimelerden hangisi Türkçe kökenli <u>değildir</u>?

A) آرسلان B) آرپه C) عارف D) آووچ E) آياق

14. Aşağıdakilerin hangisinde Osmanlı Türkçesindeki kalın ünsüzlerden birine yer <u>verilmemiştir</u>?

A) بوگون بڭا ايسه يارين سڭادر.

B) صو آقار، ياتاغنی بولور.

C) بال طوتان پارماغنی يالار.

D) ايركن قالقان يول آلير.

E) صاقلا صامانی، گلير زمانی.

15. Aşağıdakilerin hangisinde bilgi yanlışlığı vardır?

Tamlama	Türü	Okunuşu	Anlamı
A) الی الابد	Arapça	ile'l-ebet	sonsuza değin
B) حربِ عمومی	Farsça	harb-i umumi	umumi savaş
C) خلافِ حقیقت	Farsça	hilaf-ı hakikat	gerçek dışı
D) سقوطِ خیال	Farsça	sukut-ı hayal	hayal kırıklığı
E) علی العجله	Arapça	ile'l-acele	çabucak

16. "Kef (gef ve nef) harfi, "k, g, ğ, n, v, y" seslerine karşılık gelir."

Aşağıdakilerden hangisinde kef harfinin karşıladığı bütün seslere örnek vardır?

A) بنم أوگرتمنم کیمسه حقّنده کوتو قونوشمازدی.

B) چوق دگل، گرکدیگی قدر گوگنملیسك کندیکه.

C) آیاغکه باتان دیکنلر، آرادیغك گُلك خبرجیسیدر.

D) آغابگمه، مزارك اوستنده کی گوگرجینی گوستردم.

E) هیچ بر آجی، جهالتدن داها فضله زحمت ویریجی دگلدر.

17. I. باغچه‌لر بر قار قویوسی

II. آغاچلر بر گوموش شمعدان

III. دره آقماز، بوز طوتار صو

IV. سسلر کسیلیر آقشامدن

V. دنیا قار ایچنده یاتار

Yukarıdaki mısraların hangisinde yazımı kalıplaşmış eklerin bir örneği yoktur?

A) I B) II C) III D) IV E) V

18. صولوق-گیرینتی-بولونه جك-قیرغین-سوکولور

Bu kelimelerin doğru okunuşları (sağdan sola) aşağıdakilerin hangisinde verilmiştir?

A) Soluk-girinti-bölünecek-kırgın-sökülür
B) Sülük-kırıntı-bulunacak-girgin-sokulur
C) Soluk-girinti-bulunacak-kırgın-sökülür
D) Sülük-kırıntı-bölünecek-girgin-sokulur
E) Suluk-girinti-bölünecek-kırgın-sevgiler

19. عیسی خواجه، بو مسئله عقلنه گلدیکجه سیڭیرلنییوردی. نهایت مختار أکرمه اولوب بیتنلری عیناً آنلاتمه‌یه قرر ویردی. "ملّت نه دیر؟" دییه دوشونمه‌یه جکدی آرتق.

Aşağıdakilerin hangisi, parçada altı çizili Arapça ve Farsça asıllı kelimelerden birinin okunuşu <u>değildir</u>?

A) Aynen B) Hoca C) İsa D) Mesela E) Millet

Aşağıdaki kelimelerin okunuşlarını harf (kelime avı) tablosundan bularak örnekteki gibi işaretleyiniz.

کتن	اونڭکی	صیره‌دن	کاتب	یاغمورلق
بیله‌مدیڭز	حالبوکه	قورونتو	موسی	گوگچ
~~گورونتو~~	آیتِ کریمه	صارمساق	مع الاسف	دوڭور
مطبعه	خواجه	سیف الدّین	گُفته	حضرتِ علی
بوڭا	غول	هفته‌لرجه	تگل	گوگوم

P	F	Ğ	P	P	J	B	B	I	P	S	A	D	Ü	G	T	Ğ	I	A	M	T	B	O	V	C
P	I	Y	C	K	S	I	A	C	M	Ğ	S	M	İ	İ	K	P	T	N	A	İ	Ö	Z	Y	F
M	P	S	J	R	U	Ü	I	K	A	Ç	M	A	A	L	E	S	E	F	T	P	N	E	L	V
U	U	E	Ü	J	T	İ	U	R	Z	O	Ü	O	Ş	Ğ	V	B	Y	L	B	L	O	I	E	H
S	İ	N	L	N	P	L	N	M	T	C	Z	Y	T	E	Y	E	L	P	A	Y	M	M	G	A
A	Ü	K	Ü	G	R	A	K	S	E	Y	F	E	D	D	İ	N	H	V	A	İ	İ	C	E	F
D	O	R	A	U	D	Ç	Ğ	A	C	Y	Z	Ü	Ç	Ş	L	B	T	N	S	R	E	O	H	T
E	Ö	H	M	A	H	C	B	T	T	H	F	F	Z	H	G	B	K	E	E	E	I	İ	A	A
G	D	Ğ	R	Ğ	R	D	S	G	E	İ	L	J	Ü	C	A	A	U	K	K	Ü	G	S	Z	L
Ö	A	I	S	A	R	I	M	S	A	K	P	K	A	Z	C	L	İ	N	M	B	O	Ö	R	A
Y	S	T	B	İ	L	E	M	E	D	İ	N	İ	Z	O	I	T	B	A	A	J	L	Ğ	E	R
T	G	Ü	F	T	E	U	T	I	F	F	U	S	H	A	E	T	L	U	Ç	C	F	Z	T	C
K	U	R	U	N	T	U	İ	B	K	O	G	K	E	Y	O	M	Ç	E	K	A	V	C	İ	A
İ	I	L	E	Z	A	Y	V	D	Ş	H	Z	Ü	A	R	A	J	V	V	T	İ	B	G	A	F
Ö	F	Ğ	U	I	C	Ç	M	S	F	M	İ	C	Ğ	F	Ç	Ü	M	M	İ	Ç	Z	E	L	H
S	M	O	N	C	Z	G	I	U	K	E	T	E	N	Ü	G	G	N	Z	L	Ç	Ü	B	İ	M
K	P	D	D	F	O	I	O	N	U	N	K	İ	F	C	M	Ş	I	D	Ş	K	G	F	U	D

DAHA FAZLA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASINA BU KAREKODLA ULAŞABİLİRSİNİZ.

SUNU KAREKODU

5.
ÜNİTE

ÜNİTE KAREKODU

OSMANLI TÜRKÇESİYLE YAZILMIŞ KOLAY METİNLER

Ünite Konuları

5.1. SEÇME OKUMA METİNLERİ

Bu ünitede

- Osmanlı Türkçesiyle yazılmış matbu metinleri okumayı,
- Osmanlı Türkçesiyle yazılmış metinleri içerik bakımından değerlendirmeyi,
- Osmanlı Türkçesi lügati kullanmayı,

öğreneceksiniz.

Anahtar Kavramlar: matbu metin, Osmanlı Türkçesi lügati.

5.1. SEÇME OKUMA METİNLERİ

KONUYA HAZIRLIK

1. Osmanlı Türkçesiyle yazılmış eserleri aslından okuyabilmenin ne gibi faydaları olabilir?
2. Yeterli seviyede Osmanlı Türkçesi bilseydiniz hangi alanlarda okuma yapmak isterdiniz?

OKUMA METNİ-1

"Komşumun Ninnisi" başlıklı aşağıdaki metni okuyunuz.

قومشومڭ نيننيسى

باباڭ آرتق گله‌جك نيننى،
حسرت چوق سورمه‌يه‌جك.
اوغلم دييه اوپه‌جك اويو!
اوغلم دييه اوپه‌جك اويو!
گوز ياشمز دينه‌جك نيننى.

باباڭ باق نه يازييور نيننى،
مظفّر نه ياپييور نيننى،
اونى بن هيچ گورمدم نيننى،
يوره‌جگم يانييور نيننى،
باباجغڭ گله‌جك اويو!
آناجغڭ گوله‌جك نيننى.

دييورلر صلح اولاجق نيننى،
دَولتلر باريشاجق نيننى،
حسرتلر قاووشاجق نيننى،
باباڭ آرتق گله‌جك اويو!
گوز ياشمز دينه‌جك نيننى.

اوغلم باق آقشام اولدى نيننى،
صولر قاراردى صولدى نيننى،
گوزلرم ياشله طولدى نيننى،
باباڭ آرتق گله‌جك اويو!
سنى أوپوب سَوه‌جك نيننى.

معلّم تحسين نژاد
(تورك قادينى درگيسندن)

LÜGATÇE

صلح **(sulh):** Barış.
مظفر **(muzaffer):** Bir mücadelede üstünlük elde etmiş. (Bir erkek ismi.)

SIRA SİZDE

"Komşumun Ninnisi" başlıklı metinle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Okuduğunuz şiirin söyleniş amacı nedir?

.....

.....

.....

2. Şiirin söyleyeni kimdir, söyleyenin beklentileri nelerdir?

.....

.....

.....

3. Şiirde sözü edilen temel duygu nedir?

.....

.....

.....

OKUMA METNİ - 2

"Çivi" başlıklı aşağıdaki metni okuyunuz.

چیوی

بر کویلی شهره گیتمك اوزره حیواننی حاضرلامش و نعللردن برنده چیوینڭ أکسیك اولدیغنی گورمش ایدی؛ لٰکن ایشی پك عجله اولدیغندن کندی کندینه "آدام سن ده... بر چیوینڭ أکسیك یاخود زیاده اولمه‌سنده نه بأس وار؟" دیمش و یولنه دوامه باشلامش ایدی.

یولڭ اورته‌سنده حیواننڭ نعلنڭ دوشدیگنی گوردیگنده "بوراده بر نعلبند اولایدی حیوانی نعللاتیر ایدم؛

مادامکه بو راده اونی بولمق ممکن دگلدر، آرتق حیوان گری‌یه قالان اوچ نعلله یوله دوام ایتمه‌یه مجبوردر.“ دیمش ایدی.

یولده بولونان طاشلر حیوانڭ آیاغنی یاره‌لایارق حیوان طوپاللامه‌یه باشلامش ایدی. بو صورتله براز داها یول یورودکدن صوڭره ایکی هایدوت، زواللی کویلینڭ اوزرینه صویمق ایچون هجوم ایتمشلر ایدی. طوپال بر حیوان اوزرنده بولوندیغی جهتله درحال اورادن قاچامامش و هایدوتلر ایسه یتیشوب حیواننی ألندن و لباسنی آرقه‌سندن آلمشلر ایدی.

زواللی آدام وارینی یوغنی غائب ایتدکدن صوڭره یایان اولارق اِقامتگاهنه عودته مجبور اولمش و مُکدَّر بر صورتده ”بر چیوینڭ نقصان اولمه‌سیله حیوانمڭ ألمدن گیده‌جگی هیچ بر وقت خاطریمه گلمزدی.“ دیمش ایدی.

آصلا بر کوچوك شیدن نه اولور دیمه‌یڭز، زیرا کوچوك بر سببدن بویوك بر مُصیبت میدانه گلیر.

علی نظیما، تعلیمِ بنات

LÜGATÇE

بأس **(beis):** Sakınca.
جهت **(cihet):** Yön.
زیاده **(ziyade):** Fazla.
عودت **(avdet):** Hareket edilen yere dönme.
غائب **(gaip-kayıp):** Nerede olduğu bilinmeyen.
لباس **(libas):** Giysi.
مکدّر **(mükedder):** Kederli.
نعل **(nal):** At, eşek, öküz gibi hayvanların tırnaklarına çakılan demir parçası.
نعلبند **(nalbant):** Hayvanların ayağına nal çakan kimse.

SIRA SİZDE

“Çivi” başlıklı metinle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. **Metnin ana fikrini içeren cümleleri bulup aşağıdaki boş bırakılan yere yazınız.**

.....

.....

2. **Metinde anlatılan olayı, günlük hayattaki benzerleriyle karşılaştırınız. Önemsiz görünen fakat kötü sonuçlar doğurabilecek bu gibi olumsuz durumlarda neler yapmak gerekir? Düşüncelerinizi sözlü olarak açıklayınız.**

OKUMA METNİ - 3

"Darbımesellerimiz" ve "Durub-ı Emsal" başlıklarıyla verilen aşağıdaki metinleri paylaşarak okuyunuz.

ضربِ مثللریمز

١. بر آجی قهوه‌نڭ قرق ییل حقّی واردر.
٢. بو ده گچر یاهو!
٣. جهانده یار اول، بار اولما.
٤. حرکت اولمدقجه برکت اولماز.
٥. هر شیئڭ یڭیسی دوستڭ أسکیسی.
٦. ییگیت اولان أکمگنی طاشدن چیقارر.
٧. حق سوزه، آقان صولر طورور.
٨. حقّی طانییان، خلقه باش أگمز.
٩. نفسڭده تجربه ایتمدیگڭ شیئی خلقه توصیه ایتمه.
١٠. قیمتدن دوشمك ایسته‌مزسه‌ڭ کیمسه‌یی قیمتدن دوشورمه.
١١. کندیڭدن ایلری اولانلره باقما، کندیڭدن آشاغیلره باق.
١٢. کیشی یورغاننه گوره آیاغنی اوزاتملیدر.
١٣. أگری اوتور، طوغری سویله.
١٤. أو آلما، قومشو آل.
١٥. خیر دیله أشڭه، خیر گلسڭ باشڭه.
١٦. ایشدن آرتماز، دیشدن آرتار.
١٧. ایلڭ عیبنی سویله‌ین سنڭ ده عیبڭی سویلر.
١٨. کندیڭ قازان کندیڭ یی، کیمسه‌یه منّت ایتمه.
١٩. ایلگه ایلك هر کیشینڭ کاری، کملگه ایلك أر کیشینڭ کاری.

تحسین عمر، ضربِ مثللریمز حقّنده تدقیقات

LÜGATÇE

بار **(bar):** Yük, ağırlık veren şey.
ضربِ مثل **(darbımesel):** Atasözü.

ضروبِ امثال

١. سويله‌ينه باقما، سويله‌تنه باق.
٢. سوز بر، الله بر.
٣. صورته باقما، سيرته باق.
٤. صبرڭ صوڭى سلامتدر.
٥. طوغرينڭ ياردیمجيسى الله‌در.
٦. عِلم، صاحبنى عزيز أيلر.
٧. غضب گلنجه عقل گيدر.
٨. غيرت ايماندندر.
٩. قناعت، توكنمز خزينه‌در.
١٠. ايلك أيله، آت دڭزه؛ باليق بيلمزسه خالق بيلير.
١١. اِي سويلرسه‌ڭ اِي ايشيتيرسڭ، كوتو سويلرسه‌ڭ كوتو ايشيتيرسڭ.
١٢. انسان، اِحسانڭ قوليدر.
١٣. الله ديين محروم قالماز.
١٤. اوّل زحمت چكن صوڭره راحت ايدر.
١٥. اوّل دوشون، صوڭره سويله.
١٦. نِيت خير، عاقبت خير.
١٧. ويرن أل، درد گورمز.
١٨. چيويسز تخته‌يي روزگار آلير.
١٩. حلال مال ضايع اولماز.
٢٠. سورودن آيريلان قويونى قورت قاپار.
٢١. هانگى گون واركه آقشام اولمادق!
٢٢. كوتو گلمه‌ينجه ايينڭ قدرى بيلينمز.
٢٣. كيشى نقصاننى بيلمك گبى عرفان اولماز.

حفظى، ضروبِ امثال

LÜGATÇE

ضروبِ امثال **(durub-ı emsal):** Atasözleri.
عرفان **(irfan):** Bilme, anlama, sezme.

SIRA SİZDE

"Darbımesellerimiz" ve "Durub-ı Emsal" başlıklarıyla verilen metinlerle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Okuduğunuz atasözlerinden bazıları, aşağıda açıklamalarıyla verilmiştir. Verilen atasözleri ile açıklamalarını örnekteki gibi uygun şekilde eşleştiriniz.

Atasözleri	Atasözlerinin Açıklamaları
a صورته باقما، سیرته باق.	◯ İyice düşünüp konuşmak
b چیویسز تختەیی روزگار آلیر.	◯ Doğruluktan ayrılmamak
c اوّل دوشون، صوکره سویله.	◯ Herkes için iyilik düşünmek
ç حرکت اولمدقجه برکت اولماز.	◯ Çalışarak verimliliği sağlamak
d خیر دیله أشکه، خیر گلسك باشکه.	a Kişiliği, karakteri dikkate almak
e نفسکده تجربه ایتمدیگك شیئی خلقه توصیه ایتمه.	◯ Tecrübe edilmeyen şeyleri başkalarına söylememek
	◯ Tedbirli olma, denetim ve gözetim altında bulundurmak

2. Aşağıdaki atasözlerinin açıklamalarını boş bırakılan yerlere yazınız.

سوز بر، الله بر.

.....

جهانده یار اول، بار اولما.

.....

ایشدن آرتماز، دیشدن آرتار.

.....

کیشی نقصاننی بیلمك گبی عرفان اولماز.

.....

ایلك أیله، آت دکزه؛ بالیق بیلمزسه خالق بیلیر.

.....

OKUMA METNİ-4

"Gece" başlıklı aşağıdaki şiiri önce sessiz, sonra sesli olarak okuyunuz.

گیجه

نینه‌جگم، آی بو گیجه
قاشلرڭدن داها اینجه.

اُفقلردن أسن روزگار
سنڭ نفسلرڭ قدر

فرحلاتییور ایچمی،
آرتیرییور سوینجمی.

ییلدیزلرده، گوزلریڭڭ
تا ایچندن، درین درین

گولومسه‌ین شفقتی وار.
بو گیجه‌یی ایشته بونلر

بزه گوزل گوستریيور؛
روحه تسلّی ویرییور!

سن ده بنم هر گیجه‌می،
هر قراڭلق دوشونجه‌می

بویله گوزللشدیرنسڭ،
بڭا امید ویرن سنسڭ!

نینه‌جگم، اگر سندن
اوزاقلرده قالیرسه‌م بن،

قورقونچ، نهایتسز، ایصسز،
آیسز، روزگارسز، ییلدیزسز

بر گیجه‌یه گومولورم.

آرتق یاشاماز، ئولورم!

اورخان سیفی

(قیز و أرکك چوجوقلره قرائت کتابی آدلی اثردن)

LÜGATÇE

تسلّی **(teselli):** Acı bir olayı unutturmaya çalışma, acısını hafifletme.

SIRA SİZDE

"Gece" başlıklı şiirle ilgili aşağıdaki etkinlikleri yapınız.

1. Okuduğunuz şiiri aşağıdaki tabloda verilen özelliklere göre değerlendiriniz.

Özellikler	Evet	Hayır	Özellikler	Evet	Hayır
Açık ve akıcıdır.	.....	.....	Nesnel bir anlatımı vardır.	.....	.....
Ağır bir dil kullanılmıştır.	.....	.....	Öğretici yönü ağır basmaktadır.	.....	.....
Kurmaca bir metindir.	.....	.....	Öyküleme yapılmıştır.	.....	.....
Mecazlara yer verilmiştir.	.....	.....	Üslup kaygısı ön plandadır.	.....	.....

2. Şiirin temasını yazınız.

.....

.....

OKUMA METNİ - 5

"Ana Baba Nasihatleri" başlıklı aşağıdaki metni paylaşarak okuyunuz.

DİKKAT!
Bu metindeki altı çizili kelimeler, 102. sayfadaki **SIRA SİZDE** etkinliğinde kullanılacaktır.

آنا بابا نصیحتلری

- یولده گیدر ایکن وسوسه‌ده قالمامق ایچون نظرینی محافظه ایتملی، أل آیاق ایله اویناماملیدر.
- آواز ایله (سس ویره رك) توکورمه‌ملی، صدا ایله سومکورمه‌ملیدر.
- قبله طرفنه توکورمك، آیاق اوزاتمق فنا شیدر. حذر أیله‌ملیدر.
- أسنر ایکن آغزینی أیله قاپاملیدرکه تربیه اثریدر.
- آز سویله‌مه‌یی عادت ایتملیدرکه چوق سویله‌مك خطانك کثرتنه سببدر.

- کندینی، کندی اولاد و تعلّقاتنی مدح ایتمه‌ملیدر.
- اولاد ایله آنا بابا آراسنه گیرمه‌ملیدر. فنا شیدر. خرابه، هلاکه سببدر.
- صیجاق لوقمه و ییمگه اوفله‌مك ایی دگلدر. صوغوینجه‌یه قدر صبر ایتملیدر.
- پدر و والده‌یه اطاعت و دعا ایتملی، اسملریله چاغیرمایارق وصیّت و نصیحتلرینی
- دیکله‌ملیدر.
- یورورکن پالدیر کولدور باصمایارق سسسزجه یوروملیدر.
- دورت بر اطرافه باقارق یورومه‌ملی، صوقاقلرده اوتورمامالیدر.
- عِرض و ناموس اوغرنده جان فدا ایتملیدر.
- امانت ایدیلمش بر شیئی کندی مالی گبی صاقلاملیدر.
- بر شیئی نقل ایدرکن (ولوکه احسن اولسون) کیمدن ایشیتدیگنی سویله‌مه‌ملیدر.
- واجب تعالی حضرتلرینی دائما ذکر ایتملی، علی الدّوام کلمهٔ توحید و شهادت گتیرملیدر.

SIRA SİZDE

"Ana Baba Nasihatleri" başlıklı metindeki altı çizili kelimeler ve okunuşları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Yönergeleri takip ederek tabloyu doldurunuz.

- **Anlamını bildiğiniz kelimeler için ilgili (2.) sütuna çarpı işareti koyunuz.**
- **Anlamını bildiğiniz kelimelerin anlamını ilgili (3.) sütuna kendi ifadelerinizle yazınız.**
- **Anlamını bilmediğiniz kelimeler için ilgili (4.) sütuna çarpı işareti koyunuz.**
- **Anlamını bilmediğiniz kelimelerin anlamlarını sözlüklerden bularak ilgili (5.) sütuna yazınız.**
- **Yönergelerde istenenleri tamamladıktan sonra altı çizili kelimelere ve anlamlarına dikkat ederek metni tekrar okuyunuz.**

1	2	3	4	5
Metindeki altı çizili kelimeler	Anlamını biliyorum.	Bildiğim kelimelerin anlamı (Kendi ifademle)	Anlamını bilmiyorum.	Bilmediğim kelimelerin anlamı (Sözlük anlamı)
احسن (ahsen)	.....	.....	.....	.....
آواز (avaz)	.....	.....	.....	.....
تعالى (taala)	.....	.....	.....	.....
تعلّقات (taallukat)	.....	.....	.....	.....
توحيد (tevhit)	.....	.....	.....	.....
حذر أيله‌مك (hazer eylemek)	.....	.....	.....	.....
شهادت (şehadet)	.....	.....	.....	.....
صدا (sada)	.....	.....	.....	.....
على الدّوام (aleddevam)	.....	.....	.....	.....
كثرت (kesret)	.....	.....	.....	.....
نظر (nazar)	.....	.....	.....	.....
هلاك (helak)	.....	.....	.....	.....
واجب (vacip)	.....	.....	.....	.....
ولوكه (velev ki)	.....	.....	.....	.....

OKUMA METNİ-6

Aşağıdaki "Vatan" başlıklı şiiri önce sessiz, daha sonra sesli olarak okuyunuz.

وطن

بر گون گلیر باشقه یرلر گزرسه‌ڭ،
گوڭلڭده بر یابانجیلق سزرسه‌ڭ،
آننه‌سندن آیری دوشن بر یاورو
گبی صیزلار کوچوك قلبڭ، ایشته بو
وطن سوداسیدر، بو سوزه اینان:
هپمزڭ آننه‌سیدر بو وطن.

اوزاقلردن دونویورکن وطنه،
روزگار بر خوش قوقو گتیرر سڭا.
طالغه‌لرڭ لساننندن آڭلارسڭ،
ایسترسڭکه گمی اوچسون، یاقلاشسین.
بر مناره گوزوکورکن سیسلردن،
قلبڭ طاشار ایچنده‌کی حسلردن.

ماوی گوکلر، یشیل یرلر، شهرلر؛
بزه شارقی فیصیلدایان نهرلر،
اویان دییه اوغولدایان قورولر...
دوشون یاوروم، بو یرلرده نه‌لر وار؟
ایشته سنڭ بو مبارك مملکت!
آننه‌ڭ گبی، اونی سَو ده خدمت ایت.

بر فنا شی ایشیتیرسه‌ڭ، ایی بیل،
بگنمه‌ین بزی عثمانلی دگل.
بر یابانجی گلیر سنی قاندیرر،
أگر دیرسه بو مملکت فنادر،
طاریل یاوروم، اونی صاقین سویلتمه،
طوپراغڭی خائنلره چیگنتمه!

ابراهیم علاء الدّین، چوجوق شعرلری

SIRA SİZDE

Vatan şiiriyle ilgili aşağıdaki soruları sözlü olarak cevaplayınız.
1. Şair vatanı niçin anneye benzetmiştir?
2. Şiirin temasını tespit edip söyleyiniz.

LÜGATÇE

مبارك **(mübarek):** Kutsal, uğurlu, çok saygı duyulan, bereketli.

OKUMA METNİ-7

Aşağıdaki "Osmanlı Bayrağı" başlıklı metni paylaşarak okuyunuz.

عثمانلی بایراغی

أرطوغرولك اوجاغنده اویاندك،
شهیدلرك قانلریله بویاندك،
نیجه دوشمان قلعه‌سنه اوزاندك،
سكا سلام أی عثمانلی بایراغی!

چیرپینارق طالغه‌لانیر قانادك،
گوك یوزینه چیقمقمیدر مرادك؟
گولككده جان ویرمك ایستر اولادك،
بر قلعه‌كدر هر عثمانلی قوجاغی.

أی شرفك، بویوكلكك فرمانی،
أی غاوغه‌لر تاریخنك دستانی!
سنی ایستر شو طوپراغك هر یانی،
سنسز توتمز عثمانلی اوجاغی.

ابراهیم علاء الدّین، چوجوق شعرلری

SIRA SİZDE

1. "Osmanlı Bayrağı" adlı şiirde dile getirilen duygu ve düşüncelere ilişkin görüşlerinizi boş bırakılan alanlara yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. "Osmanlı Bayrağı" adlı şiiri ezberleyerek sınıfta okuyunuz.

OKUMA METNİ-8

"Seçme Hadisler" başlıklı aşağıdaki metni paylaşarak okuyunuz.

سچمه حديثلر

١. دنيا آخرتڭ مزرعه‌سيدر، يعنى دنياده نه أكيليرسه او بيچيلير.

٢. جنابِ حقّڭ ويرديگنه قناعت، توكنمز خزينه‌در.

٣. زيارت مقصديله گلن مسافرلريڭزه اكرام ايديڭز.

٤. مظلومڭ دعاسى مقبولدر، ولوكه فاسق اولسون.

٥. سلام ويرمك سنّت، عليكم سلام ديمك فرضدر.

٦. صدقه‌نڭ اَفضلى محتاج اولانلره صو ايچيرمكدر.

٧. والده‌نڭ و پدرڭ همشيره‌لرى والده مقامنده‌در.

٨. اخلاقِ حسنه كندى صاحبنى جنّته داخل ايدر.

٩. مؤمنلره حسنِ ظن عبادتڭ برنجيلرندندر.

١٠. عِلم صاحبى اولديغنى اِدّعا ايدن جاهلدر.

١١. صبر، جنّت خزينه‌لرندن بر خزينه‌در.

١٢. علم خزينه‌در، آناختارى ايسه سؤالدر.

١٣. انسانڭ عمجه‌سى پدرى مقامنده‌در.

١٤. مرحمت ايتمه‌ينلره مرحمت اولونماز.

١٥. انسان سَوديگيله حشر اولور.

١٦. غربتده وفات ايدنلر شهيددر.

١٧. وعظ ايچون اختيارلق كافيدر.

١٨. حيا ايماندندر.

١٩. بر آغاجڭ يينيلن ميوه‌سى، او آغاجى ديكن ايچون صدقه اولور.

٢٠. نفسڭ ايچون آرزو ايتديگڭ خيرى، ناس ايچون دخى آرزو ايت.

٢١. حليم (يوموشاق خويلى) اولانلر دنياده و آخرتده بويوك و محترمدرلر.

٢٢. بر بابانڭ اوغلى ايچون دعاسى، بر پيغمبرڭ امّتى حقّنده‌كى دعاسى گبى مقبولدر.

٢٣. بر مؤمن ايچون دين قرداشيله اوچ گوندن زياده ترڭِ تكلّم (قونوشمه‌يى تركى) حلال اولماز.

٢٤. بر كيمسه آچ بر مؤمنى طويورورسه جنابِ الله ده او كيمسه‌يى جنّت ميوه‌لريله طويورور.

محمد اسعد افندى، كنز العرفان

LÜGATÇE

افضل **(efdal):** Yeğ tutulan, tercih edilen, erdemli.
حسن ظن **(hüsnüzan):** İyi niyet, iyi niyetli olma.
حَسنه **(hasene):** İyilik, iyi ve güzel iş.
حشر **(haşir):** Hayatları boyunca yaptıklarının hesabının sorulması için ölülerin kıyamet günü diriltilip bir araya toplanması.
حيا **(haya):** Utanma, utanma duygusu.
فاسق **(fasık):** Allah'ın emirlerini tanımayan, sapkın, günah işleyen.
مزرعه **(mezra):** Ekime elverişli, ekilecek tarla veya yer.
همشيره **(hemşire):** Kız kardeş.
وعظ **(vaaz):** Cami, mescit vb. yerlerde vaizlerin yaptığı, genellikle öğüt niteliği taşıyan dinî konuşma.

SIRA SİZDE

Okuduğunuz hadisişeriflerin konuları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Her bir hadisin konusunu tespit ederek numaralarını ilgili kutucuğa yazınız. *(Bu etkinliği yaparken farklı hadisişeriflerin aynı konuyu ifade edebileceğini dikkate almalısınız.)*

Akrabalık	Barış içinde yaşamak	Başkalarını düşünmek	Güzel ahlak	İbadet-dua	İlim
.....	.....	.....	.....	.....	.....
Kanaat	Merhamet	Misafire ikram	Ömrün geçiciliği	Sabır	Sadaka
.....	.....	.....	.....	.....	.....
Selamlaşmak	Birbirini sevenlerin birlikte dirilişi	Şehitlik	Utanma, edep	Yumuşak huyluluk	İyi niyet
.....	.....	.....	.....	.....	.....

OKUMA METNİ-9

"Saban ve Makine" başlıklı aşağıdaki metni paylaşarak okuyunuz.

صابان و ماكينه

خُلقی بگ، استانبولده زراعت مكتبنده اوقودقدن صوڭره آوروپه‌یه گیتمش، اوراده ده بر زمان بولونمش، صوڭره آناطولی‌یه گیده‌رك بویوك بر چیفتلك صاتین آلمشدی. بولوندیغی یرده‌کی کویلیلر بو قدر گنچ بر آدامڭ، بویله گنیش یرلری ناصل أکدیره جگنی بر تورلی کسدیره مییورلر و زواللی چوجوق، مطلقا ضرر ایده‌جك، دییورلردی.

صوڭ بهار گلمش، کویلیلر صابانلریله أوکوزلرینی آلارق تارله‌لرینی سورمه‌یه باشلامشلردی. عکسی گبی او سنه یاغمور پك آز یاغدیغندن طوپراقلر چوق سرتدی. صابان بر تورلی طوپراغه گیرمییوردی. زواللی أوکوزلر دائما عین یرده چابالایوب طورویورلردی. نهایت بر چوق گونلر چالیشدقدن صوڭره کویلیلر اوفاجق تارله‌لرینی یاریم یامالاق سوره‌بیلدیلر. خلقی بگ، داها ایشنه باشلامامشدی. آرتق هرکس اونڭ أکین أکمکدن واز گچدیگنی ظن ایدییوردی. لٰکن بر گون کویه دمیردن لوقوموتیفه بکزر بر ماکینه گلدی. کویلی بونڭ نه اولدیغنه بر تورلی عقل ایردیره مه‌مشدی.

ایرته‌سی صباحلین کویلیلر تارله‌لرینه چیقدقلری زمان بویوك شاشقینلغه اوغرادیلر. خلقی بگ، ماکینه‌سنك اوزرینه بینمش و برقاچ ساعت ایچنده اوجی بوجاغی بولونمایان طوپراقلرینك یاریسنی سورمشدی. ماکینه او سرت طوپراقلر اوزرنده خیزلی خیزلی یورویور، گچدیگی یرلرك آلتنی اوستنه گتیرییوردی.

بر قاچ گون صوکره خلقی بگ، ایشنی بیتیرمشدی. تخومنی ده بر ایکی ساعت ایچنده أکمش، آرتق أکینلرك بویومسنی بکله‌مه‌یه باشلامشدی.

او گونه قدر خلقی بگی کوچوك گورن و هیچ بر ایش یاپامایاجق صانان کویلیلر شیمدی اونی پك چوق صاییورلردی. خلقی بگ، بر گون اونلری چیفتلگه چاغیردی. ماکینه‌لری گوستردی و شو سوزلری سویله‌دی:

آرقداشلر! ایشته گورویورسکزکه سزك گونلرجه، هفته‌لرجه اوغراشارق یاپابیلدیگکز ایشی، بنم ماکینه‌لرم بر ایکی ساعت ایچنده پك اعلا گوردی. شونی ده سویله‌یه‌یمکه بنم أکینلرم سزك أکینکزدن چوق فضله اولاجق. حالبوکه سز بر چوق أمك ویردکدن صوکره پك آز بر شی قازاناجقسکز. اوقومامازلق یوزندن قوجه آناطولیمز أکیلمدن قالییور. بو قدر زنگین طوپراقلریمز اولدقدن صوکره بزم آوروپه‌دن، آمه‌ریقه‌دن، أوته‌دن بریدن اون گتیره‌رك ییه‌جگمز أکمگك پاره‌سنی یابانجیلره ویرمه‌مز چوق عیبدر. چالیشکز، آراکزده پاره طوپلاییکز، بو ماکینه‌لردن گتیریکز. سز ده طوپراقلریکزی بویله گوزل ماکینه‌لرله راحتجه سوریکز.

بر قاچ آی گچدکدن صوکره أوته‌کی تارله‌لر، خلقی بگك أکینلرینك یاننده هیچ بر شی أکیلمه‌مش گبی طورویوردی.

او سنه خلقی بگ، او قدر چوق فضله قازانمشدیکه کویلیلر ماکینه‌لرك فائده‌سنی پك ایی آکلادیلر. آرتق گوزل طوپراقلرینی بیکلرجه سنه‌لك صابانلرله سورمکدن واز گچدیلر.

علی رضوان

(جمهوریت قرائتی آدلی اثردن)

LÜGATÇE

صابان **(saban):** Çift süren hayvanların koşulduğu demir uçlu tarım aracı.

SIRA SİZDE

"Saban ve Makine" başlıklı metinle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. "Saban ve Makine" başlıklı metni sözlü olarak özetleyiniz.

2. Metnin ana fikrini aşağıdaki boş bırakılan yere yazınız.

.....

.....

HIZLI OKUMA ÇALIŞMASI

"Saban ve Makine" başlıklı metni 3-4 dakikada okuyabilecek kadar çalışınız. Bu çalışmayı seçeceğiniz başka metinler üzerinde de yaparak okuma hızınızı arttırabilirsiniz.

OKUMA METNİ-10

"Selamlaşmak" başlıklı aşağıdaki metni okuyunuz.

سلاملاشمق

بر گون پیغمبر افندیمز اصحابدن بعضیلرینه قارشی "سز ایمان ایتمدکجه جنّته گیره‌مزسکز، بربریکزی سَومدکجه ده ایمان ایتمش اولمازسکز. بن سزه بر چاره گوستره‌یمکه اونی یاپارسه‌کز بربریکزی سَورسکز." بویوردیلر. اصحابِ کرام ده "أوت، گوستر یا رسول‌الله!" دیدیلر. بونك اوزرینه پیغمبر افندیمز ده "بربریکزه سلام ویریکز!" بویوردیلر.

باقك، حدیثِ شریفه دقّت ایدك. جنّت ایمانله أله گچرمش، ایمان ده محبّته باغلی ایمش. محبّت ده سلامله باشلارمش.

نه طوغری سوز! بربرینی سَومه‌ین، بربریله خوش گچینمه‌ینلرك ایماننده نه خیر گلیر؟ اویله ایمان آدامی قولای قولای جنّته ناصل ایریشدیرر؟ دیمك اوزاق اولسون، یاقین اولسون هرکس بربرینی سَوه‌جك، بربرینی طوتاجق، بویله‌لکله ملّت سلامتی

بولاجق. یوقسه قاری قوجه ایله، اولاد آنا بابا ایله، قرداش قارداشله، قومشو قومشویله، محلّه‌لی محلّه‌لیله، همشهری همشهریله، وطنداش وطنداشله خوش گچینمزسه او ملّتك حالی نه اولور؟

بونی دوشونملی‌یز ده بوتون ملّتی بر تك وجودمش گبی یاپمق ایچون ممکن اولدیغی قدر بربریمزی سَومه‌یه غیرت ایتملی‌یز.

آراده آیریلق غیریلق بیراقمامق ایچون سلاملاشمه‌یه اهمّیت ویرملی‌یز.

اویله ایسه آغالر، بگلر! بر طانیدیغه‌می راست گلدك، سلام ویره جگز. اویله آلدیریش ایتمدن گچمك یوق. آراده بر طارغینلق، قیرغینلق اولمدیغنی سلام ویرمکله آڭلاتی ویره جگز.

بر یره می گیده‌جگز؛ گوزل گوزل اِذن آلاجغز، سلام ویره جگز. (...) غاوغه دوگوش ایچون گلمدیگمزی سلام ویرمکله بیلدیره جگز.

برینه بر شیمی سویله‌یه‌جگز، بر شیمی صوراجغز! ابتدا سلام ویره جگز، اویله طامدن دوشر گبی سوزه باشلامق یوق، اوڭجه سلام، صوڭره کلام. بر یردن قالقوب گیدییورمیز، بینه سلام ویره جگز، اویله بردن بره باشنی آلوب گیتمك یوق. بر قیرغینلق فلان اولمدن گوزل گوزل گیتدیگمزی سلام ویرمکله بیلدیره جگز.

قارشیدن قارشی‌یه ویریلن سلامی آلمق اوزریمزه فرض اولدیغی گبی اوزاقدن اوزاغه گوندریلن سلامی آلمق ده بوینمزه بورچدر.

بر گون پیغمبر افندیمزه بری گلییور، "یا رسول الله! بابام سزه سلام سویله‌دی." دییور.

بونی دوینجه پیغمبر افندیمز ده "وَ عَلَيْكَ وَ عَلَى اَبيكَ السَّلَامْ." دییورلر. یعنی الله‌ڭ سلامی سنڭ اوزریڭه ده باباڭڭ اوزرینه ده اولسون، بویورویورلر.

علی واحد، تربیه درسلری

LÜGATÇE

ابتدا **(iptida):** Bir işe başlama.

کرام **(kiram):** Soyu temiz, soylu kimseler, şerefli ve ulu kimseler.

SIRA SİZDE

"Selamlaşmak" başlıklı metinle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. **"Selamlaşmak" başlıklı metinde geçen "muhabbet" kelimesiyle ilgili bir sözlük çalışması yapınız ve söz konusu çalışmaya ait verilerinizi aşağıdaki boş bırakılan yere yazınız.** (Çalışmanızda Osmanlı Türkçesi sözlüklerini kullanınız.)

.....

.....

.....

.....

.....

2. **Metinde geçen "Muhabbet de selamla başlarmış." sözünü günlük hayatla ilişkilendirerek yorumlayınız.**

.....

.....

.....

.....

3. **Metinde selamlaşma adabı ile ilgili sıralanan kuralları belirleyiniz ve tespitlerinizi maddeler hâlinde yazınız.**

- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

OKUMA METNİ-11

"Bir Mektup" başlıklı aşağıdaki metni okuyunuz.

بر مكتوب

والده‌جگم،

مكتوبڭی آلدم، درجه‌سز ممنون اولدم. مكتبده هنوز مكتوب یازمه‌یه باشلادیغم ایچون پك او قدر یازامایاجغم. فقط سنی مكتوبلرمله سوزلرمله ممنون ایتمك ایسترم. بونڭ ایچون چوق، پك چوق چالیشاجغم. سوگیلی والده‌جگم، سنی شیمدی هر زماندن زیاده سَوییورم، بوڭا سبب نه‌در؟

بعضاً سنی دوشونه دوشونه، طاتلی طاتلی آغلییورم. قورقما، بر كدرم یوقدر، سَوینجمدن آغلایورم. بنی سَودیگڭی دوشونویورم ده سَوینچ یاشلری دوكویورم.

شیمدیدن صوڭره زمانڭ هر دقیقه‌سنی فوق‌العاده بر قیمتله تلقّی ایده‌جگم. تاكه بر گون سنڭ قدر مسعود اولایم. مُعلّمه‌لرم بنی، یالڭز بنی دگل، بوتون مكتب قیزلرینی كندی چوجوقلری گبی سَوییورلر. طاتلی سوزلری قلبمزی اونلره شدّتله ربط ایدییور. خاطرلریڭی قیرمامق ایچون ألدن گلدیگی قدر چالیشییورز. آه گورسه‌ڭ والده‌جگم، گورسه‌ڭ! نه قدر تربیه‌لی دُوراندیش قادینلر... نه ده گوزل گوزل نصیحتلر ویرییورلر. عادتا طَورلرینه، تربیه‌لرینه غبطه ایدییورم. ان‌شاء الله بن ده اونلرڭ سایه‌سنده سنی مسعود و بختیار أیلیه‌بیله‌جك تربیه‌یه مالك اولاجغم. آرتق مساعده ایت، درس وقتی گلدی. قوللریڭی آچ، بنی (...) بوس ایت، قوجاقلا ده مكتوبمی قاپایم.

باقی سنی سَورم والده‌جگم!

سلانیكلی أدهم اسماعیل، چوجوقلره مكتوب نمونه‌لرم

LÜGATÇE

ربط ایتمك **(raptetmek):** Bir şeyi, bir yere bağlamak.

مُعلّمه **(muallime):** Kadın öğretmen.

SIRA SİZDE

"Bir Mektup" başlıklı metinle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Okuduğunuz metinde aşağıdaki konulardan hangilerine değinildiğini örnekteki gibi çarpı işareti koyarak belirleyiniz.

Konular	Evet	Hayır	Konular	Evet	Hayır
Anne sevgisi	X	.....	Evlat sevgisi	.....	.....
Terbiye	.....	.....	Öğretmen sevgisi	.....	.....
Çalışkanlık	.....	.....	Baba sevgisi	.....	.....
Dil sevgisi	.....	.....	Vatan sevgisi	.....	.....
Doğruluk	.....	.....	Zamanın kıymeti	.....	.....

2. Aşağıdaki boş bırakılan yere metinde dile getirilen konulardan biriyle ilgili kısa bir mektup yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

OKUMA METNİ-12

"Alâattin Paşa" ve "Şehzade Süleyman Paşa" başlıklı aşağıdaki metinleri paylaşarak okuyunuz.

علاء الدّين پاشا

Görsel 5.1: Alâattin Paşa (Temsilî)

سلطان عثمانڭ بويوك اوغليدر. جنكدن، جِدالدن زياده اوقويوب يازمقدن، علمدن لذّت آلمش ايدى. پادشاهلق، حقّى ايكن ايسته‌مدى. او بويوك ايشى جنك أرينه، حقيقى صاحبنه ترك ايتدى. بو، آلقيشلره لايق بر بويوكلكدر. تورکلر بويوك قرداشه پاشا ديرلر. ايشته اورخان ده پاشاسنى بيراقمدى. يالواردى ياقاردى، كندينه وزير ياپدى.

علاءالدّين پاشانڭ بو دَولته ايتديگى خدمت، پادشاهلرڭ خدمتلرندن پك اساسلى، پك فائده‌ليدر. دَولته ايلك دفعه "يڭيچرى" ناميله آيلقلى عسكر يازان، عسكرلگى شانلى شرفلى بر صنف حالنه قويان علاءالدّين پاشادر. دولت نامنه پاره باصديران، محكمه‌لر آچان، اهالينڭ ايشلرنده حقسزلق ايديلمه‌مسى ايچون قانونلر، نظاملر قويان هپ علاءالدّين پاشادر(Görsel 5.1).

شهزاده سليمان پاشا

سلطان اورخانڭ اوغليدر. قره سى ايالتى عثمانليلرڭ بر ولايتى اولنجه شهزاده سليمان پاشا بو ولايتڭ واليسى اولدى. معيتنه ياردیمجى اولارق غازى حاجى ايل بگى گبى نامدار و تجربه‌لى ذاتلر تعيين اولندى. شهزاده بونلردن چوق شيلر اوگرندى.

روم ايلى‌يه ايلك عثمانلى آياغى شهزاده سليمان پاشا ايله آتيلدى. يوز سنه ايچنده عثمانليلره وِيانه‌يه قدر بوتون اولكه‌نڭ قاپيلرى آچيلدى. شهزاده سليمان پاشا بر ايكى آى ايچنده گليبولى ياريم آطه‌سينڭ أڭ مهم قلعه‌لر و شهرلرينى آلدى. يالڭز شهرلر، قلعه‌لر دگل؛ جسارتيله، نزاكتيله بوتون يولداشلرينڭ گوڭلنى ده آلدى. شهزاده بر گون آوه چيقمشدى. بر يابانى قازى قووالاركن طاشلق بر يرده آتنڭ آياغى سورچدى و

Görsel 5.2: Şehzade Süleyman Paşa Türbesi

کسکین طاشلر اوزرینه دوشدی. (...) دوشدیگی یرده جانسز قالدی.

بو آجی خبری دویان عثمانلیلر صاچلرینی باشلرینی یولدیلر. شهزادەنڭ مبارك جسدینی فریادلر فغانلرله بولاییردەکی مقامنه قویدیلر (Görsel 5.2). باباسی اورخان بو یورکلر داغنه طایانامدی. آنجق آرقەسنه اوچ آی قدر یاشادی.

اورخان غازی ایله علاءالدّین و سلیمان پاشالر خاندانِ آلِ عثمانڭ نور قدر صاف و لکەسز اولادلریدر.

احسان شریف، چوجوقلره تاریخ درسلری

LÜGATÇE

آل عثمان **(Âl-i Osman):** Osman Gazi'nin soyundan gelenler, Osmanlı ailesi.
جدال **(cidal):** Savaş.
جنك **(cenk):** Savaş.
داغ **(dağ):** Büyük üzüntü, acı.
خاندان **(hanedan):** Hükümdar, devlet büyüğü vb. bir kişiye dayanan soy, büyük aile.
فغان **(figan):** Bağırarak ağlama, inleme.
قره سی **(Karesi):** Anadolu'da kurulan bir beylik.
معیت **(maiyet):** Üst görevlinin yanında bulunan kimseler, alt kademedekiler.
نظام **(nizam):** Düzen, kural.

SIRA SİZDE

"Alâattin Paşa" ve "Şehzade Süleyman Paşa" başlıklı metinlerle ilgili aşağıdaki soruları sözlü olarak cevaplayınız.

1. **Alâattin ve Şehzade Süleyman Paşaların devlete ne gibi hizmetleri olmuştur?**
2. **Alâattin Paşa'nın metinde "alkışlara layık bir büyüklük" biçiminde bahsedilen fedakârlığı hakkındaki düşüncelerinizi günlük hayatla da ilişkilendirerek belirtiniz.**
3. **Metinde Şehzade Süleyman Paşa'nın kişilik özellikleriyle ilgili neler söylenmektedir?**

HIZLI OKUMA ÇALIŞMASI

"Alâattin Paşa" ve "Şehzade Süleyman Paşa" başlıklı metinleri 3-4 dakikada okuyabilecek kadar çalışınız. Bu çalışmayı seçeceğiniz başka metinler üzerinde de yaparak okuma hızınızı arttırabilirsiniz.

OKUMA METNİ-13

"İlahi" başlıklı aşağıdaki metni okuyunuz.

الٓهی

بر غریبسڭ شو فناده گوله گوله آغلا گوڭل
دردڭ دخی چوقدر سنڭ گوله گوله آغلا گوڭل

ایشی گوجی جور و جفا دنیا کیمه قیلدی وفا
هانی محمد مصطفی گوله گوله آغلا گوڭل

ابو بکر صدّیق ولی اولدر پیغمبرڭ یاری
هانی عمر، عثمان، علی گوله گوله آغلا گوڭل

اونلر جهانه گلدیلر هپ گیتدیلر قالمدیلر
آغلادیلر گولمدیلر گوله گوله آغلا گوڭل

بر گون اولا اجل گله قوللر قوللغنده قالا
جمله مخلوق طوپراق اولا گوله گوله آغلا گوڭل

عاشق یونس سویلر سوزین همان طوپراق بللر أوزین
أگر یازین أگر قیشین گوله گوله آغلا گوڭل

یونس امره، دیوانِ عاشق یونس امره

LÜGATÇE

جفا **(cefa):** Bir başkasına verilen aşırı eziyet veya sıkıntı.
جور **(cevir):** Eziyet, eziyet etme.

SIRA SİZDE

"İlahi" başlıklı şiirle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Şiirde "garip" ve "fena" sözleriyle anlatılmak istenenleri belirtiniz.

.....

.....

.....

2. Şiirde İslam büyüklerinden kimlerin adı, niçin anılmaktadır?

.....

.....

.....

3. Şiirin temasını yazınız.

.....

.....

.....

OKUMA METNİ-14

"Sağlığın Temeli" başlıklı aşağıdaki metni okuyunuz.

صاغلغڭ تملی

ایران شاهلرندن بری، ایشنڭ اهلی اوزمان بر حکیمی، مسلمانلره صاغلق خدمتی ویرمك أوزره مدینه‌یه، پیغمبر افندیمزڭ یاننه گوندردی. دوقتور مدینه‌ده برقاچ ییل قالمه‌سنه‌رغماً، کیمسه کندیسنه تداوی ایچون باش وورمدی، کیمسه دردی ایچون اوندن علاج ایسته‌مدی.

بو طورومدن صیقیلان حکیم، بر گون پیغمبر افندیمزڭ حضورینه چیقارق أوزونتوسنی شو سوزلرله دیله گتیردی:

-أی یوجه پیغمبر، شاهم بنی بورایه خلقڭزڭ خسته‌لقلرینی تداوی ایچون گوندردی.

حالبوکه آرادن گچن بونجه زمانه رغماً کیمسه بڭا باش وورمدی. بو راده ایشسز گوچسز، بومبوش قالدم، بڭا ویریلن گورَوی یرینه گتیره‌مدم.

حکیمڭ بو سوزلری أوزرینه پیغمبر افندیمز شویله بویوردیلر:

-یا حکیم، خلقمزڭ بعض عادتلری واردر. برنجیسی، ایجه آجیقمدن سفره یه اوتورمازلر.

ایکنجیسی ده هنوز طویمامشکن یعنی اشتهالری دوام ایدرکن سفره دن قالقارلر.

دوقتور، باشنی صاللایارق پیغمبریمزی طوغریلادی:

-طوغری سویله‌دڭ یا رسول الله! ایشته صاغلغڭ تملی بودر، دیدی.

حکیم گرَکن حرمتی گوستروب حضوردن آیریلدقدن صوکره أولکه‌سنه گری دوندی.

* * *

عقللی کیمسه، ییمه‌مه‌سی حالنده صاغلغنڭ بوزولاجغندن قورقدیغنده ییمگه اوزانیر؛ سویله‌مه‌مسی حالنده ضرر گله‌جگنه ایناندیغنده قونوشور. ایشته او زمان ییدیگی شفا اولور، صاغلغی گوزللشیر؛ سوزی حکمت اولور، تأثیری چوغالیر.

شیخ سعدی، بوستان

LÜGATÇE

اشتها **(iştiha):** İştah.
شاه **(şah):** İran veya Afgan hükümdarı.

SIRA SİZDE

"Sağlığın Temeli" başlıklı metinle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. **Metnin ana fikri nedir?**

.....

.....

.....

2. **Metinden günlük hayatta uygulanabilecek ilkeler çıkarınız ve bunları boş bırakılan yere yazınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

OKUMA METNİ-15

Aşağıda verilen "Ağaç Dikelim" başlıklı metni okuyunuz.

آغاچ دیکه‌لم

گوزل سوزلر

- "قیامت قوپسه یعنی قیامتڭ بویوك علامتلری ظاهر اولسه او زمان ألڭزده بر خرما فدانی بولونسه اونی دیکمه‌یه بر مانع ظهور ایتمزسه دیکیڭز." (حدیث)
- آغاچ سَومك، وطن سَومکدر.
- اورمانلر ارضڭ أڭ علوی زینتیدر.
- بر آغاچ دیکن، ملتی ایچون محترم بر فرددر.

- اورمانلر، چاییرلر؛ بر ملّت ایچون صحّت، بر مملکت ایچون ثروتدر.
- بر ملّت، اورمانلریله حیات بولور.
- بر آغاچ کسمك بر انسانی ئولدیرمکدر.
- اون آغاچ دیکمه‌ین، بر آغاچ کسمه‌ملی.
- اورمانلرینی محو ایدن ملّتلر جزاسنی چکرلر.

بو سوزلرڭ کافّه‌سی فنّی برر حقیقتی افاده ایدرلر. هر بر جمله اوزرنده اوزون اوزادی‌یه دوشونمك لازمدر.

آغاچ نه‌در؟

آغاچ (آغان، بویوین) گوگده‌سی قالین و یوکسك و اوست طرفنده دال و یاپراقلره مالك اولان اودونلاشمش و سرت نباتدر.

هر بر آغاچ گوگده، یاپراق و کوك اولمق اوزره اوچ عُضوه مالکدر. آغاچلر یا قیشین یاپراقلرینی دوکرلر ویا دوکمزلر. میوه‌لری ییینیله‌بیلن آغاچلر اولدیغی گبی ییینیلمه‌ینلری ده واردر.

کویده آغاچ

آغاچ دییوب ده گچمه‌یه‌لم. آغاچسز بر کویڭ روحلره ویردیگی قسوتڭ شدّتنی حسّ ایتمك ایچون پك حسّاس اولمه‌یه لزوم یوقدر. آغاچسز بر کوی، اوزاقدن بیله

روحه أزگینلك ویرر. آغاچسز بر کویده یاشامق انسان اوزرنده چول تضییقی اجرا ایدر. بر کویده تك بر آغاچ بیله کوی حیاتنی نشئه‌لندیرمه‌یه، کویه شطارت صاچمه‌یه کافی گلیر. کوی اورته‌سنده ویا کنارنده عصر دیده بر آغاچ نه بویوك بر قیمتی و نه فسونکار بر تأثیری حائزدر. بر کویده قوجه بر چینار، بر اولو میشه او کوی خلقی ایچون بر محفِل، بر آبده، بر تاریخ حاصلی هر شی، هر شیدر. کویك اختیار آغاجی کویلینك آجی طاتلی بوتون خاطراتنك أك صادق شاهدیدر. والده‌لر، پدرلر، اختیار نینه‌لر، عسکره گیدن اوغوللرینی او آغاجك یشیل گولگه‌سی آلتنده تشییع ایتمشلردر. قبرستانه گیدنلرك صوك خاطره‌لرینی او آغاچ ضبط ایدر. گوز یاشلرینی اونك کوکلری ایچر. کویك گنچلری قُرعه‌لرینی او آغاچ آلتنده چکرلر. گنچلرك نکاح اذن نامه‌لری او آغاجك آلتنده تنظیم ایدیلیر.

کویی ابدیاً ترك ایدنلرك اسملری کوی دفترینندن اوره‌ده ترکین اولونور. بلکه کوی خراب اولور، کویلی طوپراغه قاریشیر فقط کویك آغاجی ذی حیات بر تاریخ گبی قالیر. نیجه اولو آغاچلر واردرکه أك مهم وقایعِ تاریخیه‌یی داللرنده طاشیرلر. گلوب گچنلره بوتون بر تاریخی خاطرلاتیرلر. هر یولجی‌یه بر مرحله تشکیل ایدر. اوکا قوّت و قدرت بخش ایدر. یولجی بوتون یورغونلغنی آغاجك گولگه‌سی آلتنده گیدرر. آغاچ اونك جگرلرینی تازه و سرین هوا ایله طولدیرر. کندیسنه صحّت و جسارت ویرر.

احمد توفیق-علی رضا، آغاچ دیکه‌لم

LÜGATÇE

اذن نامه **(izinname):** Yazılı izin belgesi.
حاصلی **(hasılı):** Kısacası.
صادق **(sadık):** Doğru, gerçek; dostluğu içten olan.
ظاهر **(zahir):** Belli.
قرعه **(kura):** Seçim yapılması gereken yerlerde başvurulan talihe dayalı usul, ad çekme.
محترم **(muhterem):** Saygıdeğer kişi veya nesne.

SIRA SİZDE

Okuduğunuz "Ağaç Dikelim" başlıklı metinle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Aşağıda "Ağaç Dikelim" başlıklı metinde geçen bazı kelimeler ve okunuşları yer almaktadır. Verilen kelimelerin anlamlarını Osmanlı Türkçesi sözlüklerinden yararlanarak bulunuz ve ilgili alanlara yazınız.

asırdide (عصر دیده)	**şetaret** (شطارت)
.....	.....
füsunkâr (فسونکار)	**terkin** (ترکین)
.....	.....
haiz (حائز)	**teşyi** (تشییع)
.....	.....
kâffe (کافّه)	**vakayi** (وقایع)
.....	.....
mahfil (محفِل)	**zihayat** (ذی حیات)
.....	.....
nebat (نبات)	**zuhur** (ظهور)
.....	.....

2. "Ağaç Dikelim" başlıklı metinde geçen aşağıdaki kelimelerle anlamlarını örnekteki gibi eşleştiriniz.

Kelimeler	Anlamları
بخش 1	( ) Anılar.
فنّی 2	(1) Bağış, verme.
قسوت 3	( ) Fenle ilgili, bilim ve tekniğe uygun.
مالك 4	( ) İç sıkıntısı.
تنظیم 5	( ) Sahip.
زینت 6	( ) Sıraya koyma, düzenleme.
ضبط 7	( ) Süs.
علوی 8	( ) Sosyal bilimlerle ilgili.
خاطرات 9	( ) Tutma, zor kullanarak ele geçirme.
	( ) Yüce, eşsiz.

OKUMA METNİ-16

"İslam Askerine" başlıklı aşağıdaki metni paylaşarak okuyunuz.

اسلام عسكرينه

عسكرلك اويله علوى، اويله مقدّس بر خدمتدركه بوگون وطن ناميله اوزرنده طوغوب ياشاديغمز يرلرى، اجداديمزڭ قانيله يوغورولمش اولان بو مبارك طوپراقلرى قورومق، آتالريمزڭ بزه يادگار بيراقديغى عثمانلى نام مقدّسنى لكه‌لتمه‌مك گبى دنياده آخرتده دائما ابيلك ايله ياد اولوناجق خدمتلر، وظيفه‌لر آنجق عسكرلكله، عسكر اولمقله ايفا ايديلير. أوت، نه موطلو او كيمسه‌لره كه وطننى محافظه، اجدادينڭ نامنى، شاننى وِقايه ايچون عسكر اولمش؛ ألندن گلديگى، گوجنڭ قوّتنڭ يتديگى قدر چاليشمش؛ وظيفه‌سنى ايفا ايتمشدر. بويله‌لرڭ دائما آلنى آچيق، گوڭلى راحتدر.

أى عثمانلى عسكرلرى! نره‌يه گيدييورسڭز و نره‌ده حرب ايدييورسڭز، بيلييورميسڭز؟ بوگون اوزرنده چارپيشديغڭز طوپراقلر طاغلرندن، دره‌لرندن عثمانلى قهرمانلرينڭ آلتى يوز بو قدر سنه‌دن برى طوپلرينڭ، تفنكلرينڭ دهشتلى سسى ايشيتيلن؛ قيلينچلرينڭ، سونگولرينڭ پاريلتيسى گورولن آنا يورديمزدر. بو طوپراقلرى اجداديمز دوشمانله سينه سينه‌يه چارپيشارق، جان فدا ايده‌رك آلمشلردر. اوزرنده چارپيشديغڭز بو مبارك طوپراقلر عثمانلى اوجاغيدر، اسلام يورديدر. اجداديمزڭ بونجه فداكارلقله آلدقلرى او يرلر بزه جانمز قدر قيمتداردر. اونلرى جانمز گبى محافظه ايده‌جگز. گيمسه‌يه ويرمه‌يه‌جگز. وطن سرتاسر قان اولمدقجه هيچ بر پارچه‌سى دستِ اعدايه گچمه‌يه‌جكدر. دائما مملكتى، اسلام يوردى اولارق ألده

طوتاجغز. دوشمانلر ملّتمزڭ قوّتنی (...) سطوتنی، هیبتنی یڭیدن آڭلایاجقلر، گوره‌جکلرکه عثمانلیلرڭ طامارلرنده آقان قان یینه او فداکار، جسور، هیچ بر شیدن پروا ایتمز عثمانلی قانیدر. اوگرنه‌جکلرکه اوردومز، عسکریمز او مهابتلی، دهشتلی عثمانلی اوردوسیدر.

(...)

أولریڭزی، کویلریڭزی دوشونوب محزون اولمایڭز. اونلرڭ درمانی، باقیجیسی وار: مسلمانلرڭ یاردیمجیسی الله‌در. الله، نه گوزل محافظدر! نه موطلو سڭا أی مسلمان عسکریکه جنابِ حق گبی یاردیمجیڭ، ایمانڭ گبی آرقداشڭ، قرآنِ کریم گبی مبارك کتابڭ، حضرتِ محمد گبی پیغمبرڭ وار. سلاحه صاریلدیغڭ دقیقه‌دن اعتباراً بوتون گناهلرڭ، قباحتلرڭ باغیشلاندی. سن الله‌ی اونوتمییورسه‌ڭ حضرتِ الله ده سنی اونوتمییور. قلبڭزده وطن عشقی، گوزلریڭزده سوینچ و فرح پارلاقلغی اولدیغی حالده حرب ایدیڭز. "بنی قورتاریڭز!" دییه فریاد ایدن وطن، آنامزدر. اونڭ قوجاغنه آتیلیڭز. دینِ مبین اوغورنده هر شیئڭزی فدا ایتمکدن چکینمه‌یڭز.

بوندن بیك اوچ یوز سنه مقدّم حضورِ پیغمبریده سَوه سَوه فدای جان ایده‌رك طوپراقلر آلتنده یاتان دین اولولرینڭ هر بریسی بویوك بویوك رتبه‌لره نائل اولدیلر. شیمدی اونلرڭ روحلری خونِ شهادته، بیاض کفنلره بورونه‌رك بزمله برابردر. ظفر بارِقه‌لری هر زمان گُزرگاهڭزده لامعدر. اوردومزه مرکز اولان او صحرالر

توحید صدالری ایله ایڭله‌سین. ایشته وطن محبّتی انسانه بویله شان ویرر، شرف ویرر. غازی ایدر، شهید ایدر. الله سزی وطنه، وطنی ده جمله‌مزه باغیشلاسین. ان شاءالله سلامتله گیدرسڭز، سعادتله دونرسڭز.

مجید أوزی-محمد امین پاشازاده

عارف حکمت

(سبیل الرّشاد درگیسندن)

LÜGATÇE

ایفا ایتمك **(ifa etmek):** Bir işi yapma, yerine getirme.

بارقه **(barika):** Yıldırımın parıltısı, şimşek.

پروا **(perva):** Çekinme, sakınma, korku.

خون **(hun):** Kan.

سطوت **(satvet):** Karşı konulmaz derecede zorlu, sindirici, boyun eğdirici güç.

فدای جان **(feda-yı can):** Bir amaç uğrunda canından vazgeçme.

گزرگاه **(güzergâh):** Yolüstü uğranılacak, geçilecek yer.

لامع **(lami):** Parlayan, parıldayan.

مبین **(mübin):** İyiyi kötüyü, doğruyu yanlışı birbirinden ayırt eden, açıkça ortaya koyan.

محزون **(mahzun):** üzgün.

مقدّس **(mukaddes):** Her türlü ayıp ve noksanlıktan arındırılmış, yüce ve kutsal.

مقدّم **(mukaddem):** Önde olan, önden giden, ileride bulunan.

مهابتلی **(mehabetli):** Büyük, ulu, yüce, gösterişli.

نام **(nam):** İsim, ün.

نائل اولمق **(nail olmak):** Erişmek, ulaşmak, kavuşmak.

هیبت **(heybet):** Korku ve saygı uyandıran görünüş.

وقایه **(vikaye):** Koruma.

یاد اولونمق **(yâd olunmak):** Anılmak, hatırlanmak.

SIRA SİZDE

"İslam Askerine" başlıklı metinle ilgili aşağıdaki soruları sözlü olarak cevaplayınız.

1. Askerlik niçin yüce ve kutsal bir hizmettir?

2. Askerleri cephede teselli edecek değerler nelerdir?

OKUMA METNİ-17

"Erzurum'a Dair Bir İki Satır" başlıklı aşağıdaki metni paylaşarak okuyunuz.

ارضرومه دائر بر ایکی سطر

أوته‌دن بری خریطه‌ده ارضرومی یری هنوز قپانمش بر سونگو یاره‌سی گبی گوروردم. ارضرومی یاقیندن گوردکدن صوکره بو یاره بنم ایچمده قانامه‌یه باشلادی. شهره بر گیجه گیردم، بر صباح چیقدم. ایکی أوچ گون ده ایچنده طولاشدم. آناطولی قصبه‌لرینك غریب بر خصوصیتی واردر: أك بویوگنی، أك گنیشنی آلتی ساعتده آڭلامق قابلدر. بونڭله برابر ارضرومی بو ایکی أوچ گون ایچنده گزمك ممکن اولدی ایسه ده آڭلامق قابل اولمدی.

شرقدن گلن استیلا اوردولری اوڭنده ارضروم یالچین بر قلعه‌در. طاشی طوپراغی بونك قدر خاطره‌لرله طولی بر شهره گوچ تصادف اولونور. هانگی قاپوسندن گیردیگمی بیلمدیگم ارضرومه مختلف زمانلرده ییانجیلر ده گیرمشدی. فقط چوق گچمدن هانگی قاپوسندن چیقاجقلرینی بیله‌مدیلر. یالڭز بو مد و جزیرلرله تأثیرینی شهرك عمومی منظره سندن آڭلامق قولایدر. أولرینه باقیلدیغی زمان گورولورکه طاش أوستنده طاش گوچ حال ایله قالمش. آنجق بربرینه طوتونمقله آیاق أوستنده

قالان بو أولر، کوزه قارمه قاریشیق بر طاش ییغینی گبی چارپییور. بو أولر قاچ دانه‌در، شهرك حدودی نره‌دن باشلر نره‌ده بیتر؛ بونلر أوگرنیلسه بیله بینه أللی بیك کیشینك ارضرومده ناصل باریندیغنی ایضاح ایده‌مز. طیشندن یکّی بر بنایه باشلامق ایچون شویله‌جه ایستیف ایدیلمش خرجلره بکّزه‌ین بو اولرك ایچنده انسانلر بر حس گبی، بر دوشونجه گبی یاشییورلر. ارضروملیلر احتوا ایتدیگی یوکسك معنایی سکوتلریله اك گوزل افاده ایدن کیمسه‌لردر. بلیغ بر کتاب جمله‌سی گبی...

بتون مملکتلرك بو سرحدده بولونان، حدود نوبتجیلگی ایدن شهرلرنده همن طاشیناجقلرمش، همن هجرت ایده‌جکلرمش گبی طبیعی بر حاضرلق سزیلیر. حالبوکه ارضروم، تورکیه‌نك بر اوجنده، طاش کسیلمش بر ایمان گبی ثابت و متین طورویور.

شهردن اوتوز قرق کیلومتره ایلریده‌کی حسن قلعه قاپلیجه‌لرنده بر ساعت گچیردکدن صوکره برقاچ آرقداش پاسین اووه‌سینك اورته یرنده یشیل چمنلره آرقه اوستی اوزاندق. پاسین زمان زمان محاربه میدانی یاخود ارضرومك تارله‌سی اولارق گورونن، فرسخلرله اوزون، أکینلرله أورتولی، زنگین بر اووه‌در. اووه‌نك قارشی نهایتنده پالان دوکن طاغلری سلاحنی قولنك آلتنه آلارق یوز اوستی طوپراغه صیره‌لانمش نفرلر گبیدر. گُلّه و قورشون یاغموری آلتنده اورمان، آغاچ نه‌در بیلمه‌ین بو صیره طاغلرك اوکّندن آراس صویی، آردندن بیك گول یایلاسی اوزویوردی. آراس او گون بزده پالان دوکنك اوموزینی اوقشایان بر قادین تأثیری بیراقدی. صانکه بو سسسز صوده قرق سنه أوّل، عزیزیه طابیه‌سندن دوشمانلری سوکمك ایچون بیك بر شهید ویرن ارضروملی باشی بوزوقلرك أك اوکّنده‌کی قره فاطمه‌نك اداسی واردی.

***

مُتارکه‌نك فرداسنده آناطولی اقلّیتلرینی تحقیقه گلن آمریقه هیئتنك رئیسی گنه‌رال هاربورد بلدیه رئیسنه صورمش:

- ارضرومده تورکمی زیاده‌در، خریستیانمی؟

بلديه رئيسى گنيش بر ساحه‌يى گوستره‌رك،

-ايشته بوراسى مسلمان مزارلغيدر و طار بر محلّى اشارت ايدرك،

-بوراسى ده خريستيان ماشاتلغى!

و اوندن صوڭره علاوه ايتمش:

-ئولولرينڭ آراسنده‌كى فرقدن ديريلرينڭ يكونى تخمين ايده‌بيليرسڭز.

بو وجيز مقابله قارشيسنده آمريقه‌لى رئيس،

-بن حياتمده بنى بو قدر الزام ايدن بر جواب ايشيتمه‌مشدم، ديمش.

(...)

فاروق نافذ

(حيات درگيسندن)

LÜGATÇE

ادا **(eda):** Tavır, üslup, davranış biçimi.
استيلا **(istila):** Bir ülkeyi silah gücüyle ele geçirme.
اقلّيت **(ekalliyet):** Azınlık.
الزام **(ilzam):** Delillerle karşı tarafı susturma.
بليغ **(beliğ):** Yeterli, tam ve açık.
تحقيق **(tahkik):** Araştırma, soruşturma.
خصوصيت **(hususiyet):** Özellik.
سرحد **(serhat):** Sınır boyu.
شرق **(şark):** Doğu.
فردا **(ferda):** Yarın, gelecek günler.
فرسخ **(fersah):** Yaklaşık 5 kilometrelik bir uzaklık ölçüsü; çok uzun mesafe, uzaklık.
قابل **(kabil):** Olabilir, mümkün.
متاركه **(mütareke):** Ateşkes.
محاربه **(muharebe):** Savaşta yapılan çarpışmalardan her biri.
مختلف **(muhtelif):** Çeşitli, zıt, birbirine uymayan.
ماشاتلق **(maşatlık):** Müslüman olmayanların mezarlığı.
مقابله **(mukabele):** Bir işin, davranışın gerektirdiği karşı davranış veya iş, karşılık.

SIRA SİZDE

Aşağıdaki soruları "Erzurum'a Dair Bir İki Satır" başlıklı metne göre sözlü olarak cevaplayınız.

1. **Yazarın "haritada gördüğü Erzurum" ve "gezip gördüğü Erzurum"la ilgili izlenimleri nelerdir?**
2. **"Erzurum'u gezip görmek mümkün oldu ise de anlamak kabil olmadı." sözü size ne düşündürmektedir?**
3. **Metinde Erzurum insanıyla ilgili neler söylenmektedir?**
4. **Yazar, Aras Nehri ile Kara Fatma arasında nasıl bir ilgi kurmuştur?**
5. **Metinde Belediye Reisi ile General Harbord arasında geçen olay size neler düşündürmektedir?**

OSMANLI TÜRKÇESİYLE YAZILMIŞ DAHA FAZLA METNE BU KAREKODLA ULAŞABİLİRSİNİZ.

OKUMA METNİ-18

Faruk Nafiz'in aşağıda verilen "Çoban Çeşmesi" adlı şiirini önce sessiz, daha sonra sesli olarak okuyunuz.

چوبان چشمه‌سی

دریندن درینه ایرماقلر آغلار،
اوزاقدن اوزاغه چوبان چشمه‌سی.
أی صویڭ سسندن آڭلایان باغلر،
نه سویلر شو طاغه چوبان چشمه‌سی؟

گوڭلنی شیرینڭ عشقی صارینجه
یول آلمش حیاتڭ اُفقلرنجه.
او خیزله طاغلری فرهاد یارینجه
باشلامش آقمه‌یه چوبان چشمه‌سی.

او زمان باشندن آشقیندی دردی؛
مرمری اویاردی، طاشی دلردی.
قاچ یانیق یولجی‌یه صوغوق صو ویردی،
دگدی قاچ طوداغه چوبان چشمه‌سی.

وفاسز آصلی‌یه یول گوسترن بو!
کرمڭ سازینه جواب ویرن بو!
قورویان گوزلره یاش گوندرن بو!
صیزمدی طوپراغه چوبان چشمه‌سی.

نه شاعر یاش دوکر نه عاشق آغلار،
تاریخه قاریشدی أسکی سودالر!
بیهوده سسلنیر، بیهوده چاغلار
بر صوله بر صاغه چوبان چشمه‌سی!

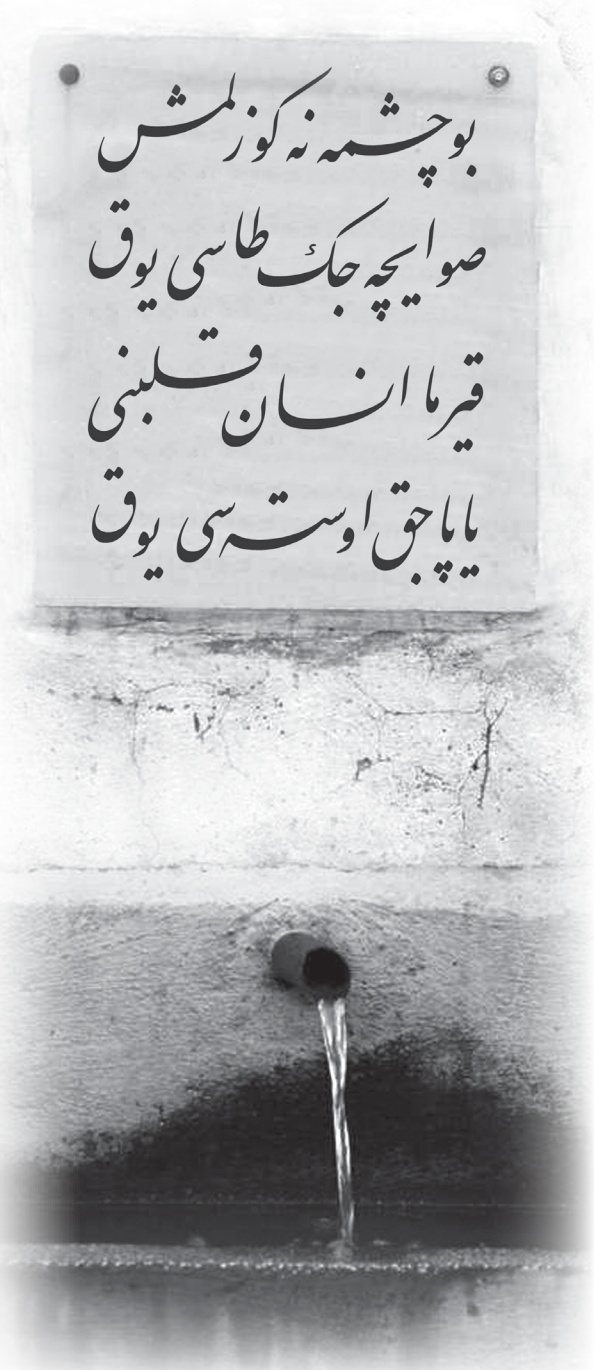

فاروق نافذ
(سلیمان شوکت، یکّی گوزل یازیلر ۲)

LÜGATÇE

بیهوده **(beyhude):** Yararsız, boşuna.
وفا **(vefa):** Sevgiyi sürdürme, sevgi, dostluk bağlılığı.

SIRA SİZDE

Faruk Nafiz'in "Çoban Çeşmesi" adlı şiiriyle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Şairin ruh hâliyle ilgili neler söyleyebilirsiniz?

.....

.....

2. Okuduğunuz şiirin temasını belirtiniz.

.....

3. En çok hangi dörtlüğü beğendiniz? Nedenleriyle birlikte aşağıdaki alana yazınız.

.....

.....

.....

.....

OKUMA METNİ-19

"Bedir Muharebesi" başlıklı aşağıdaki metni paylaşarak okuyunuz.

بدر محاربه‌سی

بدر محاربه‌سی مسلمانلغڭ قزاندیغی ایلك حربدركه بدر دینیلن موقعده و مسلمانلرله مكّه مشركلری آراسنده واقع اولمشدی (Görsel 5.3).

(...)

مسلمان اوردوسی ۳۰۵ كیشیدن عبارت ایدیكه بوگونكی طابورلرڭ یاریسندن آز دیمكدر. قوماندانی ده بالذّات حضرت پیغمبر صلّی الله علیه وسلّم افندیمز ایدی.

Görsel 5.3: Bedir Muharebesi'nin yapıldığı bölgeden bir görünüm

مشركلرڭ قوّتی ده ۱۰۰۰ نفره یاقین ایدیکه مسلمان اوردوسندن أوچ قات فضله بولونویوردی، قوماندانلری ده ابو جهل دینیلن ملعون ایدی.

لوازم جهتنه گلنجه مسلمان اوردوسنده یالڭز أوچ آت و یتمش دوه واردی. مشركلرڭ اوردوسنده ایسه یوز آت و یدی یوز دوه اولدیغی گبی افرادینڭ چوغی ده زرهلی ایدی یعنی اوقدن، قارغیدن، قیلیچدن وجودلرینی قورومق ایچون دمیردن البسه گییمشلردی.

(...)

گورونوشه گوره مشركلرڭ هر شیئی تمام اولوب مسلمانلره نسبتله قوتلی ایدیلر. فقط مسلمانلرڭ گورونن یوقلقلریله آزلقلرینه مقابل اوردولرنده بر شی واردیکه افرادندن هر بری الله یولنده و پیغمبری اوغرنده شهید اولمه‌یی یاشامقدن زیاده آرزو ایدییوردی. (...) هپسی ده گوگسی ایمانلی و دینی بوتون مسلمان ایدیلر. ایچلرنده مسلمان اولمایان دگل، مسلمانلغی گَوشك بولونان تك بر نفر یوقدی.

(...)

هجرتڭ ایکنجی ییلی رمضان شریفنڭ ۱۷'نجی جمعه گونی بدر موقعنده مسلمان و مشرك اوردولری قارشیلاشدَی.

(...)

او وقتلر طوپ توفنك یوقدیکه گُلّه و قورشون آتیلابیلسین. داها باروت بیله ایجاد ایدیلمه‌مشدی. اونڭ ایچون محاربه‌یه اوقلرله باشلانیر؛ ایکی طرف یاقلاشنجه

-طاش آتیلدیغی ده اولمقله برابر- قارغیلر قوللانیلیر، اوندن صوڭره ده قیلیچلر صاللانیر و قالقانلر قارشی طوتولوردی.

(...)

مشرك اوردوسندن آتیلان برنجی اوق اسلام اوردوسنده طوران و حضرت عمرڭ کوله‌سی بولونان مِهْجَعْ حضرتلرینه راست گلوب اونی شهید ایتدی.

حارثه بن سراقه اسمنده بر گنچ مسلمانلرڭ ایکنجی شهیدی اولدی.

(...)

رسول الله حضرتلری صفِّ حرب تشکیل ایدن اوردوسنی دوزلتدی و صفدن براز ایلری چیقمش یاخود بر پارچه کریله‌مش اولانلری مبارك ألنده‌کی عصا ایله یاواشجه طوقونوب حذایه گتیردی. (...) بر ده "بن امر ایتمدکجه دوشمانه هجوم أیله‌مه‌یڭز." بویوردی. بو امرله ده هرکسڭ کندی کیفنه حرکتده بولونمه‌سنی منع ایتدی.

(...)

اسکی محاربه‌لرده بر عادت واردی. اوردولر بربرینه گیریشمزدن أوّل ایکی طرفدن برر أر چیقوب چارپیشیرلردی. بو یولده چارپیشمه‌یه "مبارزه" و چارپیشانلره "مبارِز" دیرلردی.

حالبوکه بدر محاربه‌سی عادتڭ عکسنه اولارق اوق آتیلمه صورتیله باشلامش و ایلك آتیشلرده برقاچ کیشینڭ قانی دوکولمشدی.

بر آرالق مشرکلرڭ اشرافندن "عتبه"، "شیبه"، "ولید" اسمنده أوچ کیشی میدانه چیقوب أر دیله‌دی. بونلره قارشی مسلمان اوردوسندن "حمزه"، "عبیده"، "علی" حضرتلری چیقدی.

مسلمان مبارِزلردن ایکیسی رسول الله‌ڭ عمجه‌سی ایله عمجه‌سی اوغلی ایدی. أوچنجیسی ده بینه پیغمبرڭ عمجه‌سی اوغلی و صوڭره دامادی اولوب "اسد الله" یعنی "الله‌ڭ آرسلانی" لقبنی آلمشدی.

(...)

پیغمبر افندیمز ایسه "هر کیم بوگون دوشماندن یوز چویرمز ده ثبات ایدر و شهیداً وفات أیلرسه جنابِ حق اونی مطلقا جنّته قویاجقدر." دییه اسلام عسکرینی شوقه گتیردکدن صوکره هجوم أمرینی ویردی.

مسلمانلر یالین قیلیچ ایلری آتیلدیلر. هله عُمَیْرْ بِنْ حُمَامْ و عَوْفْ بِنْ عَفْرَا گبی قهرمانلر دونمه‌مك فکریله دوشمانه صالدیردیلر و فدائیجه‌سنه چارپیشارق مرادلرینه یعنی شهادت مرتبه‌سنه ایردیلر. صاغ قالانلر ده یاپیلامایاجق درجه‌ده فداکارلق گوستردیلر.

(...)

الله جمله‌سندن راضی اولسون و هیمزی شفاعتلرینه نائل بویورسون.

الله‌ك یاردیمی ومسلمانلرك ثبات و غیرتی سایه‌سنده مشرك اوردوسی یتمش مقتول و یتمش اسیر ویردکدن صوکره بوزولدی. آنجق قاچابیلنلر ئولومدن و اسارتدن قورتولدی.

اسیرلری ده مدینه‌یه گوتورولوب حبس اولوندی. صوکره بونلرك زنگینلری بدل ویروب قورتولدی. زوگورتلری ده مدینه‌ده‌کی چوجقلره اوقومق یازمق أوگرتمك و أوگرتدکدن صوکره مملکتلرینه گوندریلمك شرطیله آلی قونولدی.

خلاصه هم مظفّریت هم ده غنیمت ألده ایدیلدی. آلی قونولان اسیرلرك تعلیمی ایله مدینه‌ده‌کی اسلام چوجقلری آراسنده اوقویوب یازان چوغالدی.

طاهرُ المولوی
(سبیلُ الرّشاد درگیسندن)

LÜGATÇE

افراد **(efrat):** Fertler, erler.
اشراف **(eşraf):** Bir yerin zenginleri, sözü geçenler, ileri gelenler.
بالذّات **(bizzat):** Şahsen, doğrudan doğruya.
ثبات ایتمك **(sebat etmek)**: Sözünden veya kararından dönmemek.
تعلیم **(talim):** Ders verme, okutma, öğretim.
زوگورت **(züğürt):** Parasız, yoksul olan.
شهیداً **(şehiden):** Allah yolunda ve din uğrunda savaşırken şehit olarak ölmek.
عصا **(asa):** Uzun sopa, değnek, baston.
غنیمت **(ganimet):** Savaşta düşmandan alınan esirler, menkul ve gayrimenkul mallar.
قارغی **(kargı):** Silah olarak kullanılan, ucu sivri ve demirli, uzun mızrak.
لوازم **(levazım):** Değişik iş kollarında gerekli olan şeyler, araç ve gereçler.
مبارز **(mübariz):** Eski savaşlarda meydana çıkarak hasmıyla teke tek dövüşen, mübareze eden kimse.
مبارزه **(mübareze):** Düşman olan taraflardan birer kişinin çıkarak çarpışması.
مشرك **(müşrik):** Allah'a ortak koşan.
مظفّریت **(muzafferiyet):** Bir mücadelede üstün gelme, savaşta zafer kazanma.
مقتول **(maktul):** Öldürülmüş, öldürülen.
ملعون **(melun):** Lanetli, lanetlenmiş kimse.
نسبت **(nispet)**: Oran.
نفر **(nefer):** Er, asker, kişi.
واقع اولمق **(vaki olmak):** Vuku bulmak, gerçekleşmek.

SIRA SİZDE

"Bedir Muharebesi" başlıklı metnine ilgili aşağıdaki etkinlikleri yapınız.

1. **"Bedir Muharebesi" başlıklı metni anlamaya yönelik sorular hazırlayınız. Hazırladığınız soruları aşağıdaki boş bırakılan yere yazınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

2. **Metinle ilgili hazırladığınız soruları sınıfça sözlü olarak cevaplayınız.**

OKUMA METNİ-20

Aşağıdaki "Fatih Sultan Mehmet'e Nasihatler" başlıklı metni okuyunuz.

فاتح سلطان محمده نصيحتلر

Sultan II. Murat

(...)

ايمدى هر كيشى‌يه لازم اولان بودركه
اوغلنه نصيحت أيله‌يه.

(...)

و عدالتى ألدن قوما كيم الله تعالى عادلدر.
تا كه سكّا نظر أيله‌يه. زيرا اونك أمريله
قوللرى أوزرينه سنى أشرف ايتمشدر.
و بونلرى قيلوب نصيحتمى طوتيجق
(طوتنجه) الله‌ك أمريله وفات ايتديگكده
شبهه‌سز جنّتلك اولورسك.

و بيلكه دنياده أوچ تورلى آدام واردر:

Fatih Sultan Mehmet

بری بودرکه عقللری و فکرلری اییدر. اهلِ تدبیردرلر، هیچ بر نامعقوللقلری یوقدر.

ایکنجی بونلردرکه کندیلرندن بویله دگللردر. یولڭ أگریسین، طوغریسین بیلمزلر. اما کیم نصیحت قبول ایدوب و عقللیلر اولوب مطیعدرلر.

اوچنجی بودرکه نه کندیلر بیلیرلر و نه ایی نصیحت قبول ایدرلر. همن کندیلری ایسته‌دکلرین ایدرلر. و صانیرلرکه هر نسنه‌یی بیلیرلر. بونلر جمله‌سندن آلچاقدر.

ایمدی أی اوغول! أگر الله تعالی سنی اول أوّلکیلردن ایتدیسه غایت گوزلدر. و أگر اونلردن ایتمه‌یوب ایکنجی بولوکدن ایتدیسه دائما نصیحت قبول ایتمه‌یی ألدن قوما. اما اوچنجی بولوکدن زِنهار اولمایاسڭ! زیرا اونلر الله تعالی قاتنده دخی و هم دنیاده دخی مقبوللر دگلدر.

پادشاهلق همان بر ترازی طوتار کیمسه‌یه بڭزر. ایمدی پادشاه اولوب ترازی‌یی طوغری طوتارسڭ. الله تعالی دخی سڭا طوغری نظر ایدر. اَللّٰهُ اَعْلَمُ. تَمَّ

سلطان مراد خان

(فاتح سلطان محمده نصیحتلر آدلی اثردن)

LÜGATÇE

اشرف **(eşref):** Çok onurlu, çok şerefli.

اَللّٰهُ اَعْلَمُ **(Allahualem):** "Allah en iyisini bilir." anlamında kullanılan bir söz.

ایمدی **(imdi):** Buna göre, şu hâlde, artık, şimdi.

تَمَّ **(temme):** "Tamam oldu, bitti." anlamında Arapça bir söz.

عادل **(adil):** Adaletle iş gören, doğruluktan ayrılmayan, adaletli.

کیمسنه **(kimesne):** Kimse, kişi.

مطیع **(muti):** İtaatli olan.

نامعقول **(namakul):** Akla uygun nitelikte olmayan.

SIRA SİZDE

"Fatih Sultan Mehmet'e Nasihatler" başlıklı metinle ilgili aşağıdaki soruları sözlü olarak cevaplayınız.

1. Sultan Murat, oğlu Mehmet'e hangi konularda öğüt vermektedir?

2. Metinde insanlar hangi özelliklerine göre üç gruba ayrılmıştır?

3. Metnin dil ve anlatım özellikleriyle ilgili düşüncelerinizi ifade ediniz.

OKUMA METNİ-21

Aşağıdaki "Tefvizname" adlı şiiri önce sessiz, sonra sesli olarak okuyunuz.

تفویض نامه

حق شرلری خیر أیلر
ظن ایتمه‌که غیر أیلر
عارف آنی سیر أیلر
مولا گوره‌لم نیلر
نیلرسه گوزل أیلر

(...)

بر ایشی مراد ایتمه
اولدیسه عناد ایتمه
حقدندر او رد ایتمه
مولا گوره لم نیلر
نیلرسه گوزل أیلر

(...)

دیمه شو نیچون شویله
یرنجه‌در اول أویله
باق صوڭنه صبر أیله
مولا گوره‌لم نیلر
نیلرسه گوزل أیلر

هیچ کیمسه‌یه خور باقما
اینجیتمه، گوڭل ییقما
سن نفسنه یان چیقما
مولا گوره‌لم نیلر
نیلرسه گوزل أیلر

(...)

هر دلده آنڭ آدی
هر جانده آنڭ یادی
هر قوله در امدادی
مولا گوره لم نیلر
نیلرسه گوزل أیلر

(...)

ارضروملی ابراهیم حقّی، دیوان

LÜGATÇE

آنی **(anı):** [Eski Türkçede] Onu.
تفویض **(tefviz):** Her işini Allah'a bırakmak ve onun yaptığı her şeyi gönül hoşluğu ile karşılamak.
توکّل **(tevekkül):** Herhangi bir işte elinden geleni yapıp daha sonrasını Allah'a bırakma, Allah'a güvenme.
خیر **(hayır):** İyilik, yardım.
غیر **(gayr):** Başka bir kimse, başka türlü; olmayan.
عارف **(arif):** Allah'ın sırları kendisine açılmış olan seçkin kul, herkesin göremediği manevi gerçekleri gören, anlayan kimse.
مولا **(Mevla):** Efendi, malik; Allah.

SIRA SİZDE

"Tefvizname" başlıklı şiirle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. "Mevla görelim neyler / Neylerse güzel eyler" sözü hangi durumlarda kullanılır? Şiirden hareketle düşüncelerinizi boş bırakılan yere yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Günlük dilden, "Mevla görelim neyler / Neylerse güzel eyler" sözüne içerikçe benzeyen kalıplaşmış ifadeler bulup yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Şiirde ne gibi öğütler verilmektedir? Birkaçını tespit ederek aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

OKUMA METNİ-22

Aşağıdaki "Biz Neyiz, Neyin Nesiyiz?" başlığıyla verilen metni okuyunuz.

بز نه‌یز، نه‌یڭ نه‌سی‌یز؟

شیمدی اولادلر، براز ده کندیمزی دوشونه‌لم. بز نه‌یز، نه‌یڭ نه‌سی‌یز، نره‌دن گلدك، نییه گلدك، نه اولاجغز، نره‌یه گیده‌جگز؟ بونلری سزوب آڭلامه‌یه چالیشالم. بر آدام پازاره گیتدیگی وقت نه آلوب نه صاتاجغنی، نه یاپوب نه ایده‌جگنی، پازاره نییه، نیچون گلدیگنی بر دوشونمزمی؟

ایشته سز ده بونڭ گبی دوشونڭ. بو دنیاده نه‌جیسڭز، نه اولاجقسڭز؟ بونی اوگرنمه‌یه چالیشڭ.

ساده‌یی، ایچ، اوطور، قالق، گز، طوز... خوشڭه گیدنی قاپ قوپار، خوشڭه گیتمه‌ینی آت، فیرلات. باشڭ هیچ بر بویروغه باغلی اولماسین، کیمسه‌یی طانیما، بویوك کوچوك صایما، خاطر گوڭل بیلمه. کیفڭی قیران اولورسه همن یره چال، صاغڭی صولڭی گوزتمه. بویله‌جه باش بلاسی اولارق بوی گوستر. صوڭره ده گونڭ برنده دوشوب ئولیویر. طوتسونلر سنی بر طوپراغه صوقوویرسینلر، ایشته او قدر.

أگر دنیایه بونڭ ایچون گلدڭسه سنڭ جاناوردن نه فرقڭ قالدی؟ او ده اویله یاپار. خوشلاندیغنی قاپار، یوتار؛ خوشلانمدیغنی تپر، گچر. گونڭ برنده ده ئولور گیدر. شیمدی حاشا سن ده اونلردن بریمی اولاجقسڭ، کندیڭی اونلرله برمی طوتاجقسڭ؟ اولاماز اولادم، اولاماز. اییجه دوشون، کندیڭی گوزلجه دوشوندیر.

سنڭ گوروب گوره‌جگڭ ایکی گونلك دنیا ایله بر آووچ طوپراقمی اولاجق؟ الله سنی بویله تنبللك، سرسملك، زیانکارلق ایچونمی دنیایه گتیردی؟ سڭا بو بویی پوسی، بو عقلی بو فکری بونڭ ایچونمی ویردی؟

خیر خیر! بز دنیایه اویله کدیلر، قوزولر، سینکلر، کله‌بکلر گبی ساده ییوب ایچمه‌یه، ساده قوشوب گزمه‌یه، دونوب طولاشمه‌یه گلمدك. امتحان اولمه‌یه گلدك. دنیا هرکسڭ ناصل آدام اولدیغنی میدانه چیقاراجق بر امتحان یریدر.

هرکسڭ دنیایه چیقدیغنده نه یاپوب نه ایده‌جگنی حق حضرتلری پك اعلا بیلیر. الله تعالی ایسته‌سه ایدی دنیایه گتیرمدن هرکسی لایغنه گوره جنّته، جهنّمه قویاردی. ساده شو وارکه او وقت جهنّملکلر، "یاهو، بز نه یاپدقکه بزی بو رایه آتدیڭز؟" دیرلر.

اونلره قارشو، "أگر سز دنیایه چیقه ایدیڭز شویله شویله فنالقلر یاپاجقدیڭز. بونی الله بیلییوردی ده بونڭ ایچون سز جهنّمه گیردیڭز." دینیلسه اونلر او وقت، "حاشا، بز هیچ اویله شیلر یاپمازدق، اصلا اویله فنالقلرده بولونمازدق. بر فنالق، بر کوتولك یاپمدن، ایتمدن بزه نیچون عذاب ایدییورسڭز؟" دییه‌جکلر.

ایشته صوڭره بویله دینمه‌مك ایچون حق تعالی انسانلری بر دفعه دنیایه چیقارییور. ایی‌یی، کوتویی سچمك ایچون ده عقل، فکر ویرییور. هرکسی بیلیر، آڭلار، سزر، دوشونور بر حاله گتیرییور. صوڭره انسانلری یر یوزنده اویله بوسبوتون حیران ده قویمییور. هر طرفی اونلرڭ یوزینه قارشی قاپالی ده بیراقمییور. پیغمبر گوندرییور، کتاب ایندیرییور، کندینی گوسترمکسزین انسانلره سوز سویلویور، کلامنی ایشیتدیرییور، نصیحت ویرییور.

"أی انسانلر، بن بنم، الله'م! سز بر طاقیم عاجز مخلوقلرسڭز. بن هیچ بر شیئه محتاج دگلم، سز هر شیئه محتاجسڭز. بربریڭزه بیله محتاجسڭز. بونڭ بویله اولدیغنی صاقین اونوتمایڭ. امریمی طوتڭ، بربریڭزله خوش گچینڭ. کندیڭزی فنالقلره بولاشدیرمایڭ. بنم ده اولولر اولوسی اولدیغمی خاطردن چیقارمایڭ، ایلره جنّت، کوتولره جهنّم. ایشته جنّت یولی بودر، جهنّم یولی ده بو." دییور.

علی وحید، عسکر علمِ حالی

LÜGATÇE

حاشا **(haşa):** Bir durum veya davranışın kesinlikle kabul edilmediğini anlatan bir söz.

زیانکارلق **(ziyankârlık):** Zarar vermeyi huy edinme durumu.

کلام **(kelam):** Söz.

SIRA SİZDE

"Biz Neyiz, Neyin Nesiyiz?" başlıklı metinle ilgili aşağıdaki soruları sözlü olarak cevaplayınız.

1. **Metnin konusunu söyleyiniz.**
2. **Metnin ana fikrini ve yardımcı fikirlerini belirleyip arkadaşlarınızla paylaşınız.**

OKUMA METNİ-23

Aşağıda "Kur'an'dan Ayetler" başlığıyla verilen ayet meallerini paylaşarak okuyunuz.

DİKKAT!

"Kur'an'dan Ayetler" başlıklı metinde geçen Arapça ve Farsça asıllı kelimelerden bazıları aşağıda verilmiştir. Metinde geçtiği sıraya göre verilen bu kelimeleri metni okurken yazılış ve söylenişlerine dikkat ederek örnekteki gibi işaretleyiniz.

misil, belagat, kudret, itimat, musahhar, izan, vahdaniyet, hazım, mevat, halis, ittihaz, vahiy, ilham, ihraç, nebat, ihya, muhtelif, kamer, devir, seyir, menzil, takdir, tayin, felek, giriftar, mahrum, basiret, bais, menfaat, arz, bast, temhit, hüküm, ebeveyn, baliğ, hatırnevaz, nas, tekebbür, mütekebbirane, teslim, nefis, taat, tevazu, iffet, af, mağfiret, mükâfat.

قرآندن آیتلر

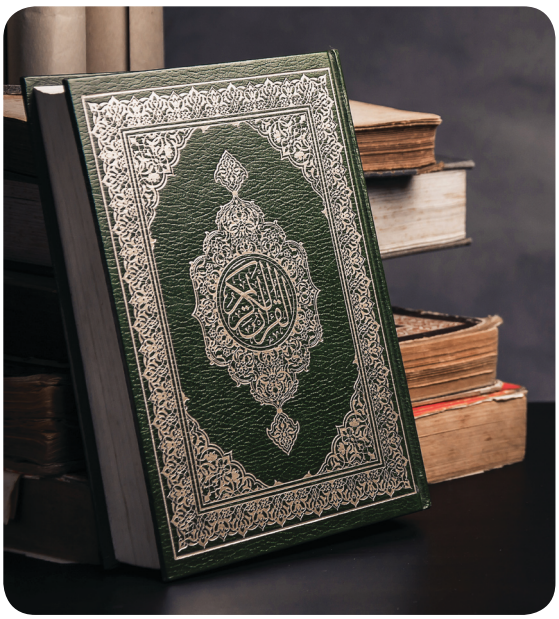

- قولمزه ایندیردیگمز کتاب حقّنده شبهه‌ڭز وار ایسه هیچ اولمازسه بر سوره‌نڭ مثلنی گتیریڭز. اللهٰ‌دن غیری شاهدلری، بلاغت و قدرتنه اعتماد ایتدیگڭز کیمسه‌لری دعوت ایدیڭز، ادّعاڭزده طوغری ایسه‌ڭز... اگر اونی یاپامازسه‌ڭز و البته یاپامایاجقسڭز، او حالده او آتشدن صاقینیڭزکه اونڭ چیراسی انسانلر و طاشلردر.

(بقره سوره‌سی، ٢٣-٢٤)

- الله تعالى گيجه‌يي، گوندوزى؛ گونشى، آي و ييلديزلرى سزڭ ايچون مسخّر قيلدى. بونلر هپ اونڭ امير و اراده‌سيله مسخّر اولونويور. بونده عقل و اذعان صاحبى اولانلر ايچون الله'ڭ قدرت و وحدانيتنه دليللر واردر. (نحل سوره‌سى، ١٢)
- دورت آياقلى حيواناتده عبرت واردر. اونلرڭ قارينلرنده‌كى هضم اولونمش مَواد ايله قانى آراسنده سوت ايچيريزكه او سوت سزه خالصدر. ايچنلرڭ بوغازندن قولايلقله گچر. (نحل سوره‌سى، ٦٦)
- ربّڭ تعالى بال آريسنه طاغلرده و آغاچلرده و آصمه‌لرده أولر اتّخاذ ايت دييه وحى و الهام بويوردى. (نحل سوره‌سى، ٦٨)
- الله ئولودن ديرى چيقارر، ديريدن ئولو اخراج ايدر. يرى قوراق بر حالده ايكن نبات ايله احيا ايدر. بو صورتله سز ده مزارلقلريڭزدن چيقاريلاجقسڭز. (روم سوره‌سى، ١٩)
- گوكلرى و يرى ياراتمسى و ديللريڭز ايله رنكلريڭزڭ مختلف اولمسى اونڭ قدرتنى گوسترن دليللردندر. بونده بوتون عالَمَر ايچون عبرتلر واردر. (روم سوره‌سى، ٢٢)
- قمرڭ دَور و سَيرى ايچون منزللر تقدير و تعيين أيله‌دككه هر دَورينڭ صوڭنده قورو و أگرى خرما دالى گبى اولور. (يٰسٓ سوره‌سى، ٣٩)
- نه گونشڭ آيه يتيشمسى نه ده گيجه‌نڭ گوندوزى گچمسى اولماز. هر برى بر فلكده يوزر. (يٰسٓ سوره‌سى، ٤٠)
- بڭا سويله‌يڭز: أكدكلريڭزى سزمى بيتيرييورسڭز، يوقسه بزمى بيتيرييورز؟ ديله‌سه ايدك اونى بر صامان قيرينتيسى ياپاردق. سز ده حيرته دوشرديڭز. "بز بورجه گرفتارز. بلكه رزقدن محروم اولدق." دييه‌جكديڭز. (واقعه سوره‌سى، ٦٣-٦٧)
- بڭا جواب ويريڭز: ايچديگڭز صويى، بولوطدن سزمى ايندييرييورسڭز، يوقسه بزمى ايندييرييورز؟ بز ديله‌سه‌يدك اونى آجى صو ياپاردق. نييه بو نعمتلره شكر ايتمييورسڭز؟ (واقعه سوره‌سى، ٦٨-٧٠)

- یا باڭا سویله‌یڭز: سورتوب چیقاردیغڭز آتشی، اونڭ آغاجنی سزمی یاراتدیڭز، یوقسه بزمی یاراتدق؟ بز اونی بصیرت صاحبلرینه، چول یولجیلرینه باعثِ منفعت قیلدق. (واقعه سوره‌سی، ٧١-٧٣)
- اونلر دَوه‌لرڭ ناصل یاراتیلدیغنه، گوگڭ ناصل قالدیریلدیغنه، طاغلرڭ ناصل قورولدیغنه، ارضڭ ناصل بسط و تمهید ایدیلدیگنه باقمازلرمی؟ (غاشیه سوره‌سی، ١٧-٢٠)
- ربّڭ حکم ایتدی: اوندن باشقه هیچ بر شیئه عبادت ایتمه‌یڭز. أبَوینه ایلکده و حرمتده بولونڭز. اونلردن بری ویا هر ایکیسی سنڭ یانڭده یوکسك یاشه بالغ اولورلر ایسه اونلره اونلردن بیقدیغڭی گوسترر أوف گبی سوزلر سویله‌مه. اونلره آغیر سوز سویله‌مه. کندیلرینه قارشی طاتلی و خاطر نُواز سوزلری قوللان. (اسرا سوره‌سی، ٢٣)
- ناسه قارشی أکشی یوز گوسترمه. یر یوزنده تکبّرله صالینارق یورومه. الله متکبّرانه صالینانلری و کندینی بگننلری سَومز. (لقمان سوره‌سی، ١٨)
- الله'ه تسلیم نفس ایتمش اولان أرککلر و قادینلر، مؤمن أرکك و مؤمن قادینلر، طاعت و عَبادته صبر و تحمّل گوسترن أرککلر و قادینلر، بوتون قلبلریله الله'ه تواضع گوسترن أرککلر و قادینلر، صدقه ویرن أرککلر و قادینلر، اوروچ طوتان أرککلر و قادینلر، عفّتلرینی محافظه ایدن أرککلر و قادینلر، الله'ی چوق ذکر ایدن أرککلر و قادینلر، الله اونلر ایچون عفو و مغفرت و بویوك مکافات حاضرلامشدر. (احزاب سوره‌سی، ٣٥)

SIRA SİZDE

Okuduğunuz "Kur'an'dan Ayetler" başlıklı metinle ilgili aşağıdaki etkinlikleri yapınız.

1. Sizi en çok etkileyen ayetlerden birini söyleyiniz. Bu ayetten niçin etkilendiğinizi açıklayınız.
2. Metni okurken işaretlediğiniz Arapça ve Farsça asıllı kelimeler ile ilgili aşağıdaki söz varlığı çalışmalarını yapınız.

a) Tabloda verilen kelimelerin anlamlarını Osmanlı Türkçesi sözlüklerinden yararlanarak bulunuz ve ilgili alanlara yazınız.

b) İşaretlediğiniz kelimelerden aşağıda verilenler dışında anlamını bilmedikleriniz varsa söz konusu kelimeler için de tablodaki boş bırakılan alanları kullanarak sözlük çalışması yapınız.

bais (باعث)	**tekebbür** (تکبر)
.....	.....
baliğ (بالغ)	**temhit** (تمهید)
.....	.....
bast (بسط)	..... (.....)
.....	.....
giriftar (گرفتار)	..... (.....)
.....	.....
hatırnevaz (خاطر نواز)	..... (.....)
.....	.....
ihya (احیا)	..... (.....)
.....	.....
ittihaz (اتخاذ)	..... (.....)
.....	.....
mevat (مواد)	..... (.....)
.....	.....
musahhar (مسخر)	..... (.....)
.....	.....
mütekebbirane (متکبرانه)	..... (.....)
.....	.....
nas (ناس)	..... (.....)
.....	.....
nebat (نبات)	..... (.....)
.....	.....

OKUMA METNİ-24

Aşağıda Allah Resulü Hz. Muhammed (sav) ile ilgili bilgilerin yer aldığı bir metin verilmiştir. Numaralandırılmış bölümlerden oluşan bu metni sınıfta paylaşarak okuyunuz.

DİKKAT!
Bu metinde boş bırakılan noktalı alanlar, 137. sayfadaki **SIRA SİZDE** etkinliğinde kullanılacaktır.

١. .....

Şevki Efendi, Sülüs, "Muhammed Aleyhisselam"

پیغمبریمز محمّد علیه السّلام مکّه‌ده دنیایه گلمشدر. طوغدقلری تاریخ ٥٧١ سنهٔ میلادیه‌سی ربیع اوّلنڭ اون ایکنجی گیجه‌سی اولان پازار ایرتسی گیجه‌سیدر. پدرینڭ اسمی عبدالله، والده‌لرینڭ اسمی آمنه‌در. داها طوغمدن اوّل پدرِ عالیلری وفات ایتمش اولمقله کندیلری بابادن یتیم ایدی. والده‌سی فخرِ عالَمی حلیمه نامنده بر سوت آننه‌یه ویردی. آلتی یاشنده ایکن والده‌لری وفات ایتدی. بعده بویوك بابالری عبد المطّلبڭ یاننده قالدی. سکز یاشنه گلدکلرنده عبد المطّلب ده وفات ایتدی. بو جهتله عموجه‌لری ابو طالبڭ أوینه گیتدی.

اون أوچ یاشلرنده ایکن عموجه‌لری ابو طالب ایله شامه گیدرکن بصره دینیلن محله گلدکلرنده بَحِیری نام پاپاز کندیلرنده گوردیگی بر طاقیم غریب حاللردن آخر زمان پیغمبری اولاجقلرینی آڭلامش و قَومنه سویله‌مشدر.

یگرمی أوچ یاشلرنده ده بر کره شامه گیدوب عودتلرنده حضرتِ خدیجه ایله تزوّج ایتمشلردر. بو اثناده یگرمی بش یاشلرنده ایدی.

طبیعتنڭ، اخلاقنڭ ایلیگی؛ طَورینڭ، حرکتنڭ گوزللگی سببیله محمد الامین اسمیله چاغریلییوردی.

٢. .....

قرق یاشنده ایکن کندیلرینه پیغمبرلك گلدی. یعنی جبرائیل علیه السّلام وسائطیله جنابِ حقدن جملەیی اسلامه دعوت ایچون امر آلدی.

أك اوّل اسلام اولان حضرتِ خدیجه رضی الله عنهادر. ابو بکر الصدّیق، حضرتِ علی دخی او آنده اسلام اولدیلر. حضرتِ پیغمبر، أوچ سنه گیزلیدن گیزلی‌یه اهالی‌یی دینه دعوت أیله‌دی. بعده آچیقدن آچیغه دعوت ایچون کندیلرینه امرِ الٰهی گلدی. لٰکن مکّه اهالیسی کندیلرینی استهزا ایدرلردی. حضرتِ حمزه، حضرتِ عمر گبی بویوك بهادرلر ایمانه گلنجه مشرکلرك حدّتی، کینی زیاده‌لشدی. بو جهتله اسلام اولان اصحابدن بر قسمی حبش مُلکنه، بر قسمی ده مدینه‌یه گیتدیلر.

٣. .....

Görsel 5.4: Kuba Mescidi

مکّه‌ده ابو جهل نامنده بر خائن، مشرکلری باشنه طوپلادی. حضرتِ پیغمبری ئولدیرمه‌یه تشویق ایتدی. آداقلر آدادی. پیغمبریمزك أوینی قوشاتدیلر. پیغمبریمز، حضرتِ علی‌یی بر گیجه کندی دوشگنده بیراقارق مشرکلرك یوزینه بر آووچ طوپراق سرپه‌رك قاپودن چیقدیلر. حضرتِ ابوبکرك خانه‌سنه گیدوب اول حضرت ایله برابر مدینه‌یه طوغری یورودیلر. ابو جهل و آداملری تعقیب ایتدیلر ایسه ده بولامدیلر. ایشته پیغمبریمزك مکّه‌دن مدینه‌یه گیتمه‌سنه هجرت نامی ویریلدی.

پیغمبریمز قُبا نام محلده بر مسجد بنا ایتدی (Görsel, 5.4). ایلك یاپیلان جامع بودر. بوندن صوکره مدینه‌یه گیردیلر. ابو ایوب خالد حضرتلرینك خانه‌سنه مسافر اولدیلر. اوراده ده بر مسجدِ شریف بنا ایدرك مدینه‌یی اهلِ اسلامك مرکزی ایتدیلر. ایشته بو زماندن صوکره اسلامیت توسُّع ایتمه‌یه باشلادی.

٤. .....

پیغمبریمزڭ مدینه‌یه هجرتندن صوڭره اسلام ایله مشرکین آراسنده پك چوق محاربه اولدی. باشلیجه‌لری:

بدر، احد، خیبر، موته، فتحِ مکّه‌در. عساکرِ اسلام همن هر محاربه‌ده غالب گلدی. مشرکین دائما پریشان اولدی. فتحِ مکّه او زمانڭ أڭ بویوك فتحلرندندر. مکّه‌نڭ فتحی هجرتڭ سکزنجی سنه‌سی رمضاننڭ یگرمی برنجی گونیدر.

٥. .....

مکّه فتح اولوندقدن ایکی سنه صوڭره پیغمبریمز ده مدینه‌ده ارتحال أیله‌مشلردر. بو حالده ارتحاللری هجرتڭ اوننجی سنه‌سیدر. وفات ایتمدن اوّل حضرتِ ابو بکری امامته گچیرمشلردر. وجودِ شریفلری مدینه‌یه دفن اولونمشدر. وفات ایتدکلری وقت ٦٣ یاشنده ایدیلر.

(...)

احمد راسم، کوچوك تاریخِ اسلام

LÜGATÇE

استهزا **(istihza):** Gizli veya kinayeli bir biçimde alay etme.

اصحاب **(ashap):** Hz. Muhammed zamanında yaşamış, onu görmüş ve sohbetinde bulunma şerefine ermiş kimseler, sahabe.

بَحِیرا **(Bahira):** Hz. Muhammed'in henüz çocukken Suriye'de görüştüğü rivayet edilen rahip.

بصره **(Busra):** Suriye'de kuruluşu çok eskilere dayanan bir şehir.

بعده **(badehu):** Ondan sonra.

تزوّج **(tezevvüç):** Evlenme.

توسّع **(tevessü):** Genişleme, yayılma.

حبش ملکی **(Habeş mülkü):** Habeşistan (Etiyopya).

ربیع الاوّل **(rebiyülevvel):** Hicri takvimin üçüncü ayı.

رضی الله عنها **(radıyallahu anha):** Din büyüklerinden bahsederken "Allah ondan razı olsun." anlamında kullanılan dua sözü.

سنهٔ میلادیه **(sene-i miladiye):** Miladi yıl.

عالی **(ali):** Yüksek olan, yüce, ulu.

فخرِ عالم **(fahriâlem):** Âlemin, kâinatın iftihar kaynağı, övünme sebebi olan Hz. Muhammed.

قبا **(Kuba):** Medine yakınlarında bir yerleşim birimi.

مشرکین **(müşrikin):** Müşrikler, Allah'a ortak koşanlar.

SIRA SİZDE

Okuduğunuz metne göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. **Metnin bütününe uygun bir başlık bulunuz ve bulduğunuz başlığı ana başlık için bırakılan ilgili alana yazınız.**
2. **Metnin numaralandırılmış bölümlerinin her biri için birer ara başlık bularak bunları ara başlıklar için bırakılan uygun alanlara yazınız.**

OSMANLI TÜRKÇESİYLE YAZILMIŞ ORİJİNAL ESERLERE BU KAREKODLA ULAŞABİLİRSİNİZ.

OKUMA METNİ-25

Aşağıdaki "Rabbim Nihayet Sana" adlı şiiri önce sessiz, sonra sesli olarak okuyunuz.

ربّم نهايت سڭا

ربّم، نهايت سڭا اطاعت ايده‌جگز...
آرتق نه كين نه حسد نه ده ياشامق حرصى...
بلكه بر صباح وقتى بلكه گيجه ياريسى،
آرتق نفس آلمه‌يى بيراقوب گيده‌جگز.
بن آرتق قورقمييورم، هر شيده بر حكمت وار؛
گيجه‌نڭ صوڭى سَحر، قيشڭ صوڭنده بهار.
بلكه ده بر باغچه‌يى مژده‌ليور شو ديوار.
برر آغاچ آلتنده سَوگيليمز، آننه‌مز.
گيجه دگمه‌مش سما، طالغه بيلمه‌ين دڭز؛
أڭ گوزل، أڭ بختيار، أڭ آيدينلق، أڭ تميز
اُميدلر ايچنده‌يم، چوق شكر ئوله‌جگز!

ضيا عثمان صبا، گچن زمان

LÜGATÇE

حرص **(hırs):** Bir şeyi elde etmek için duyulan kuvvetli istek, aşırı tutku.
حسد **(haset):** Kıskançlık.
حكمت **(hikmet):** Cenabıhakk'ın her şeyi yerli yerince yaratma sırrı.
سحر **(seher):** Sabahın güneş doğmadan önceki zamanı.

SIRA SİZDE

Aşağıdaki yönergeleri takip ederek "Rabbim Nihayet Sana" başlıklı metinle ilgili etkinlikleri yapınız.

1. **"Rabbim Nihayet Sana" başlıklı şiirin içeriğini anlamaya yönelik sorular hazırlayınız. Hazırladığınız soruları aşağıdaki boş bırakılan yere yazınız.**

   .....

   .....

   .....

2. **Şiirle ilgili hazırladığınız soruları sınıfça sözlü olarak cevaplayınız.**

OKUMA METNİ-26

Aşağıdaki "Zulmü Alkışlayamam" başlığıyla verilen şiiri okuyunuz.

ظلمی آلقیشلایامام

(...)

ظلمی آلقیشلایامام، ظالمی اصلا سوه‌مم؛
گلنك كيفى ايچون گچمشه قالقوب سوگه‌مم.
برى اجداديمه صالديرديمى، حتّى بوغارم!
- بوغامازسكّكه!
- هيچ اولمازسه يانمدن قوغارم.
اوچ بوچوق صويسزك آردندن زاغارلق ياپامام؛
هله حق نامنه حقسزلغه ئولسه‌م طاپامام.
طوغديغمدن بريدر، عاشغم استقلاله؛
بكّا هيچ تاصمه‌لق ايتمش دگل آلتين لاله!
يوموشاق باشلى ايسه‌م، كيم ديدى اويسال قويونم؟
كسيلير بلكه، فقط چكمگه گلمز بويونم!
قانايان بر ياره گوردمى يانار تا جگرم،
اونى ديكّديرمك ايچون قامچى يرم، چفته يرم!
آدام آلديرما ده گچ گيت، دييه‌مم آلديررم.
چيگنه‌رم، چيگنه‌نيرم، حقّى طوتار قالديررم!
ظالمك خصمى‌يم امّا سَورم مظلومى.

(...)

محمد عاكف، صفحات

LÜGATÇE

خصم **(hasım):** Düşman.

زاغارلق **(zağarlık):** Çoban köpeğinin yaptığı iş, köpeklik.

SIRA SİZDE

Okuduğunuz şiirde anlatılmak istenenleri aşağıda boş bırakılan yere yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

OKUMA METNİ-27

Aşağıda verilen "Akıncı Türküleri" adlı şiiri önce sessiz, daha sonra sesli olarak okuyunuz.

آقینجی تورکیلری

طونه بویلرنده صیره سرویلر
طاڭ یلی أسدکجه سسسز آغلارمش.
گُل باغچه‌لرنده بایقوشلر أوتر،
شو ویرانه‌لکلر أسکی باغلرمش.

نمازگاه بر اوتلق، قالمامش طاشی؛
چشمه‌لردن آقان قانلی گوز یاشی،
اورده بر گوزل وار، چاتیلمش قاشی؛
آق آلننه قاره چاتقی باغلارمش.

دویولماز أذان، قیریق مناره‌لردن
هپ اوجاقلر سونمش، دَوریلمش قازان.
بر ایکیلتی دویدم، صاندم بر اوزان،
سسمه سس ویرن قارلی طاغلرمش.

سوگوت داللرنده خسته سرچه‌لر
أسکی آقین دستانی هجه‌لر؛
طونه آغلییورمش بعض گیجه‌لر،
گوگسنده کفنسز شهیدلر وارمش.

بوزولان باغلرك أوزومی آجی،
عاصی کوله کسمش أسکی خرَجی،
بینه یدی قرال گییمشلر تاجی،
شاهین یووه‌سنی قارغه‌لر صارمش.

هایدی أسکی اوزان، آل سازی أله،
دوشمانلر ایچنه دوشسون ولوله،
دیکه خور باقمایك بو طورغون سیله،
او، یتمش بر قَوْمه آقین چیقارمش.

کوپریلی زاده محمد فؤاد

(سلیمان شوکت، یکّی گوزل یازیلر ۱)

LÜGATÇE

چاتقی **(çatkı):** Alından geçerek başın çevresine çember gibi bağlanan bağ.
خرج **(haraç):** Osmanlı Devleti'nde Müslüman olmayanların devlete ödemekle yükümlü oldukları vergi.
نماز گاه **(namazgâh):** Açıkta namaz kılmak için hazırlanmış olan ve kıble yönüne doğru dikili bir taşı bulunan yer, musalla.
ویرانه **(virane):** Harap olmuş yapı, yıkıntı.

SIRA SİZDE

Okuduğunuz şiirle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Şiirde maddi manevi değerlerin sözü edildiği mısraları bularak aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Şiirin temasını tespit edip yazınız.

.....

.....

OKUMA METNİ-28

Yahya Kemal Beyatlı'nın aşağıda verilen "Ok" adlı şiirini okuyunuz.

اوق

ياووز سلطان سليم خانڭ أوڭنده
اوق آتان اختيار بكتاش صوباشى،
بو يوكسك تپه‌يه ديكدى بو طاشى
او غازى هنكارڭ كوننده.

وزير، مُلّا، آغا، بگ، طاقيم طاقيم
گونشلى بر نسان گونى اوق آتدى.
كيمى يايى أوپدى، كيمى فيرلاتدى؛
أڭ أر كمانكشه يتدى أوچ آتيم.

أڭ صوڭ بكتاش آغا چوكدى ديز اوستى.
تيترك أللريله گركن يايى،
هر ياندن بر مراق صاردى آلايى.
اوق اوچدى، هدفڭ قلبنه دوشدى.

خنكار ديدى "قوجه! پك يامان صالدڭ،
أگرچه بلليسڭ بنم قاتمده،
بر سِرّ اولسه گرك بو ايلك آتيمده.
بو سِحرلى اوق نره‌دن آلدڭ؟"

اختيار ألنى باغرينه صوقدى،
ديديكه: "استانبول محاصره سى
باشلاركن آلديغم غزا يارەسى
ايچندن چكديگم بو آلتين اوقدى!"

يحيى كمال، كندى گوك قبّه‌مز

LÜGATÇE

خنكار **(hünkâr):** Osmanlılarda yalnız padişahlar için kullanılan bir ünvan.
صوباشى **(subaşı):** Osmanlılarda kapı kulu süvarileri arasından savaş zamanında güvenliği sağlamak, barışta ise vergi toplamak için görevlendirilen kimse.
غزا **(gaza):** İslam dinini korumak veya yaymak amacıyla Müslüman olmayanlara karşı yapılan savaş.
كمانكش **(kemankeş):** Okçu.
محاصره **(muhasara):** Kuşatma.
مُلا **(molla):** Büyük bilgin.
وزير **(vezir):** Osmanlılarda devletin bakanlık, valilik gibi yüksek görevlerinde bulunan ve paşa ünvanını taşıyan kimse.

SIRA SİZDE

"Ok" şiiriyle ilgili aşağıdaki soruları sözlü olarak cevaplayınız.

1. **Şiirde anlatılan olayı bir kez de siz anlatınız.**
2. **Şiirde anlatılan olayın geçtiği yeri ve zamanı söyleyiniz.**
3. **Bektaş Ağa, kullandığı "ok"u niçin çok değerli saymaktadır?**
4. **Şiirin temasını söyleyiniz.**

OKUMA METNİ-29

"Anneler ve Kudüsler" adlı aşağıdaki şiiri önce sessiz, sonra sesli olarak okuyunuz.

آننه‌لر و قُدسلر

طور طاغنی یاشا
گل
که بیله‌سك نرده قُدس
آننه اول
بن قُدسی قول ساعتی گبی طاشییورم
چونکه آننه
عیارلانمدن
بر چوجوقدن بر قُدس یاپار
بوشنه وقت گچیررسك
آدام بابا اولونجه
بوز طوتار
ایچنده بر قُدس جانلانیر
گوزك گورمز اولور
یورو قرداشم
آیاقلرینه بر قُدس گوجی گلسین.

نوری پاك دیل، آننه‌لر و قُدسلر

LÜGATÇE

طور طاغی **(Tur Dağı):** Hz. Musa'ya Tevrat'ın verildiği dağ.

SIRA SİZDE

"Anneler ve Kudüsler" başlıklı metinle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. **Şiirde geçen aşağıdaki ifadelerden anladıklarınızı boş bırakılan yerlere yazınız.**

- **Tur Dağı'nı yaşamak**

.....

.....

- **Kudüs'ü kol saati gibi taşımak**

.....

.....

- **Ayaklarına Kudüs gücü gelmek**

.....

.....

2. **Şiirin temasını sözlü olarak belirtiniz.**

ÜNİTE KONULARIYLA İLİLİ DAHA FAZLA ÇALIŞMAYA BU KAREKODLA ULAŞABİLİRSİNİZ.

5. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki metni okuyunuz ve metinle ilgili altta sıralanan 1-5. yargılardan doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız.

فلسطین، یاووز سلطان سلیم زماننده مرجِ دابق محاربه‌سندن (١٥١٦) صوڭره عثمانلی اداره‌سنه گیردی. قانونی سلطان سلیمان ده چَوره‌سیله برلکده بولگه‌نڭ فتحنی تماملادی. بو آراده مقدّس یرلری قورومق ایچون قُدسده مسلمانلرڭ حرم ویا أسکی شهر اولارق آدلاندیردقلری ٨٦٨ دونوملك قسمڭ اطرافنده‌کی دیوارلری یڭیدن انشا ایتدیریلدی. حضرتِ داودڭ تربه‌سیله قبّة الصّحرا دیوارلری و قاپوسی یڭیلنه‌رك سوسله‌مه‌لرله زنگینلشدیریلدی.

1. مرجِ دابق محاربه‌سی، قانونی سلطان سلیمان دونمنده یاپیلمشدر. (....)
2. فلسطین، یاووز سلطان سلیم زماننده عثمانلی اداره‌سنه گیرمشدر. (....)
3. قانونی دونمنده قُدسده اعمار و انشا فعالیتلری گرچکلشدیریلمشدر. (....)
4. قبّة الصّحرا ده دینیلن حضرتِ داودڭ تربه‌سنه سوسله‌مه‌لر یاپیلمشدر. (....)
5. مسلمانلر، دوشمانلردن قورونمق ایچون بر دیوار أورمشلردر. (....)

6-10. sorularda boş bırakılan yerleri, verilen uygun kelimelerle doldurunuz.

فانی	طامله‌لر	قیمتلی	بویوك	ایي	عفّت

6. بهالی باشقه، ..... باشقه‌در.
7. نه سویله‌دیگکی، نه زمان سویله‌دیگکی و کیمه سویله‌دیگکی ..... دوشون.
8. عین نقطه‌یه دوشن ..... زمانله مرمری بیله دلر.
9. بوتون البسه‌لری گوردم، ..... و صاقینمقدن داها ایي البسه گورمه‌دم.
10. آخرتده سنی قورتاراجق بر اثرڭ اولمادیغی تقدیرده ..... دنیایه بیراقدیغڭ اثرلره ده قیمت ویرمه.

11-22. sorularda doğru seçeneği işaretleyiniz.

11. يونس اوقور ديللر ايله

اول قومرو بلبللر ايله

حقّى سَون قوللر ايله

چاغيرايم مولام سنى

Bu şiirin ana duygusu aşağıdakilerden hangisidir?

A) الله سَوگيسى

B) ديلك أونمى

C) مملكت حسرتى

D) گوزل اخلاق

E) طبيعت سَوگيسى

12. بيلكه تاريخ؛ أونملى فائده‌لرى چوق و غايه‌لرى يوكسك بر عِلمدر. چونكه دين و دنيا ايشلرينى صاغلام تمللر أوزرينه قورمق ايسته‌ين برى، گچمش طوپلوملرك اخلاقلرينى، پيغمبرلرك ياشاملرى و مجادله‌لرى، حكمدارلرك يوكتيم و سياستلرينى آنجق تاريخ ايله بيلوب أورنك آلابيلير.

Verilen metnin konusu aşağıdakilerden hangisidir?

A) دين و دنيا ايشلرى

B) تاريخ علمنك أونمى

C) يوكتيم و سياستك أونمى

D) گچمش طوپلوملرك اخلاقى

E) أسكى حكمدارلرك يوكتيمى

13. انسانلری جانلاندیران املدر، ئولدیرن یأسدر (امیدسزلکدر).

Bu sözde anlatılmak istenene anlamca en yakın atasözü aşağıdakilerden hangisidir?

A) گون طوغمدن نەلر طوغار.
B) باغلا آتکی، ایصمارلا حقّه.
C) عبانك قدری یاغمورده بیلینیر.
D) صبر آجیدر، میوەسی طاتلیدر.
E) جنّتك قاپوسنی جومردلر آچار.

14. الله تعالی سزك بدنلریكزه و یوزلریكزه دگل، قلبلریكزه باقار.

Bu hadisişerifte "kalp" sözü ile kastedilen aşağıdakilerden hangisi olamaz?

A) اخلاق B) ایی نیّت C) فضیلت D) دنیا سَوگیسی E) گوزل دوشونجه

15. بر یر دوشونویورم، یمیشیل، روزگار أسمز، قونوشور:
بیلمم، نره سنده یوردك. اوچورتمەلر اوچك،
بر أو گونلك گونشلك چاماشیرلر قورویك.
چیچکلر ایچنده ممنون مسعود اولك، یاشایك،
(...) آنا بابا، اولاد طورون.

Bu şiirde üzerinde söz söylenen temel duygu aşağıdakilerden hangisidir?

A) یورت سوگیسی B) کوی حیاتنه أوزلم C) چوجوقلغه حسرت
D) هیچ بر شیئه آلدیریش ایتمەمه E) موتلولق ایچنده یاشامه ایستگی

16. بوخچەم بوش آدیمم سکا
أوتەبریم أکسیك ایرماقلریکه
آزیغم قورو، جانم آچ بر لوقمه صویه گلدم
یوزم سکا چوریلی قبول اولا، عفو اولا

Aşağıdakilerden hangisi şairin ruh hâlini açıklayan ifadelerden biri değildir?

A) الله'ه یوکلمه B) چارەسزلك ایچنده اولمه C) الله'دن عفویینی ایستەمه
D) عبادتلرینی یترسز گورمه E) کندیندن امین اولمه

17. Aşağıdakilerden hangisi bir paragrafın giriş cümlesi olamaz?

A) بر كوى مختارسز، بر ايكنه اوسته‌سز اولماز.

B) بوتون ييلديزلرى ألنده طوتمايان، بر تك ذرّه‌يه رب اولاماز.

C) هر شيئى مادّه‌ده آرايانلرڭ عقللرى گوزلرنده‌در، گوز ايسه معنوياتده كوردر.

D) أوت، برشيدن هر شيئى ياپمق و هر شيئى بر تك شى ياپمق، هر شيئڭ خالقنه خاص بر ايشدر.

E) سلطانِ كائنات بردر، هر شيئڭ آناختارى اونڭ يانده، هر شيئڭ ديزگينى اونڭ ألنده‌در.

18. ١. چوراپلريمى گييديردى.

٢. پروين ده آياقلريمى قورولادى.

٣. ايصينمق ايچون صوبه‌نڭ اوڭنه گيتمشدم.

٤. آرقه‌مى دوننجه آننه‌مى، تيفتيك سجّاده يى آچييور گوردم.

٥. آبدست بيتنجه آننه‌مله برابر ياواش بر سسله نماز دعالرينى اوقويارق قوللريمى و يوزيمى قورولادق.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerle bir paragraf oluşturulduğunda hangisi paragrafın ilk cümlesi olur?

A) ١ B) ٢ C) ٣ D) ٤ E) ٥

19. ١. يوموشاق سويله، فقط طوغريدن باشقه بر شى سويله‌مه.

٢. توبه ايدوب عفوه اوغرارم دييه گوگنه‌رك صاقين گناه ايشله‌يوب كوتولك ايتمه.

٣. اگر بوسبوتون زوره، طاره دوشديسه‌ڭ صبر ايت. صبر، گنيشلگڭ آناختاريدر.

٤. آچ گوزليلرڭ گوز دستيسى طولمدى؛ صدف، قناعت ايتمه‌دكجه اينجييله طولمدى.

٥. نعمته شكر ايتمك، نعمتدن داها طاتليدر. شكره طوتقون اولان، نعمت آردنجه گيدرمى هيچ؟

Aşağıdakilerin hangisi, Mevlâna'nın bu sözlerinden biriyle ilişkilendirilemez?

A) قناعتكار اولمق B) كندينه گوگنمك C) زورلقلره صبر ايتمك

D) طوغرى و طاتلى سوزلى اولمق E) الله'ڭ ويردكلرينه شكر ايتمك

20. طلبه، حقیقتلر پشنده قوشمه‌یی مسلك أدینن انساندر، غایه‌سی معنوی اولغونلاشمه اولان بر مسلگك انسانیدر، مکتبلرك دیپلومه مشتریسی و استقبالك موقع دیلنجیسی دگلدر.

Bu sözler aşağıdaki sorulardan hangisine karşılık söylenmiş olabilir?

A) طلبه کیمدر، کیم دگلدر؟
B) "طلبه" کلمه‌سنك کوکنی نه‌در؟
C) طلبه‌لگه نره‌دن باشلامق گرکیر؟
D) عِلمك حیاتمزده‌کی یری و أونمی نه‌در؟
E) مکتب-طلبه ایلیشکیسی ناصل اولملیدر؟

21. • ایی بیلکه کوتو اخلاقلی گوزل یوز بر پاره ایتمز.
• روح ایچون أك یوکسك ایلك و أك بویوك أردملیلك، الله'ك بیلینمسیدر.
• ادبك نه اولدیغنی آرایوب صورانلر بیلسینلرکه ادب، ادبسزلرك ادبسزلگنه تحمّل ایتمکدر.

Nurettin Topçu'ya ait bu sözlerden aşağıdakilerin hangisi çıkarılamaz?

A) کوتو اخلاق انسانك دگرینی دوشورر.
B) الله'ی طانیمق أردم و ایلگك أك یوکسك درجه‌سیدر.
C) انسانلر گوزل اخلاقلی اولمه‌یه تشویق ایدیلمشدر.
D) کوتو اخلاق صاحبی انسانلره قاتلانمق انسانی ادبه اولاشدیرر.
E) بعضاً ادبسز انسانلرك کوتو طاورانیشلرینه گوز یومق گرکیر.

22. • بو یاز و گوزك آخری (صوکی)، قیشدر.
• ئولومدن نه قورقارسك، قورقما ابدی وارسك.
• دیل سویلر، قولاق دیکلر؛ قلب سویلر، کائنات دیکلر.
• عمر سرمایه‌سی پك آزدر، لزوملی ایشلر پك چوقدر.

Yukarıdaki sözlerle aşağıda verilen açıklamalar eşleştirildiğinde hangisi dışarıda kalır?

A) ایمسرلك موتلولق قایناغیدر.
B) دنیا حیاتی گلوب گچیجیدر.
C) حیاتی گوزل دگرلندیرمك گرکیر.
D) انسانك ابدی بر حیاتی واردر.
E) گوکلدن سویله‌نن سوز داها أتکیلیدر.

DAHA FAZLA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASINA BU KAREKODLA ULAŞABİLİRSİNİZ.

SUNU KAREKODU

6. ÜNİTE

ÜNİTE KAREKODU

HARF, KELİME VE CÜMLE YAZMA (MATBU)

Ünite Konuları

6.1. OSMANLI TÜRKÇESİ ALFABESİNDEKİ MATBU HARFLERİ YAZMA

6.2. MATBU HARFLERLE KELİME VE CÜMLE YAZMA

Bu ünitede

- Osmanlı Türkçesi alfabesindeki matbu harfleri yazmayı,
- matbu harflerle kelime ve cümle yazmayı,
- Osmanlı Türkçesi alfabesinin estetik yönlerini

öğreneceksiniz.

Anahtar Kavramlar: Osmanlı Türkçesi alfabesi, matbu harfler, kendinden sonraki harflere birleşmeyen harfler, hat sanatı.

6.1. OSMANLI TÜRKÇESİ ALFABESİNDEKİ MATBU HARFLERİ YAZMA

KONUYA HAZIRLIK

1. Yazarak öğrenmenin faydaları nelerdir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. "Hüsnühat" ve "güzel yazı" sözleri size neler çağrıştırıyor?

YAZIYA DAİR

Arap yazısının en önemli özelliği sağdan sola doğru yazılmasıdır. Harfler yazıda sağdan sola doğru dizilirken kimi harfler kendisinden sonraki harfle bitişmez, yalın durumunu korur. Kimi harfler ise önden ve sondan bitişir ve bunların yalın biçimi değişir; başta, ortada ve sondaki yazılış biçimleri küçük farklarla da olsa birbirinden ayrılır.

Mertol TULUM, *Osmanlı Türkçesine Giriş*

SIRA SİZDE

1. Aşağıda yazılış yönleri gösterilen harfleri inceleyiniz. Yazılış yönlerine dikkat ederek kalemle üzerinden geçiniz.

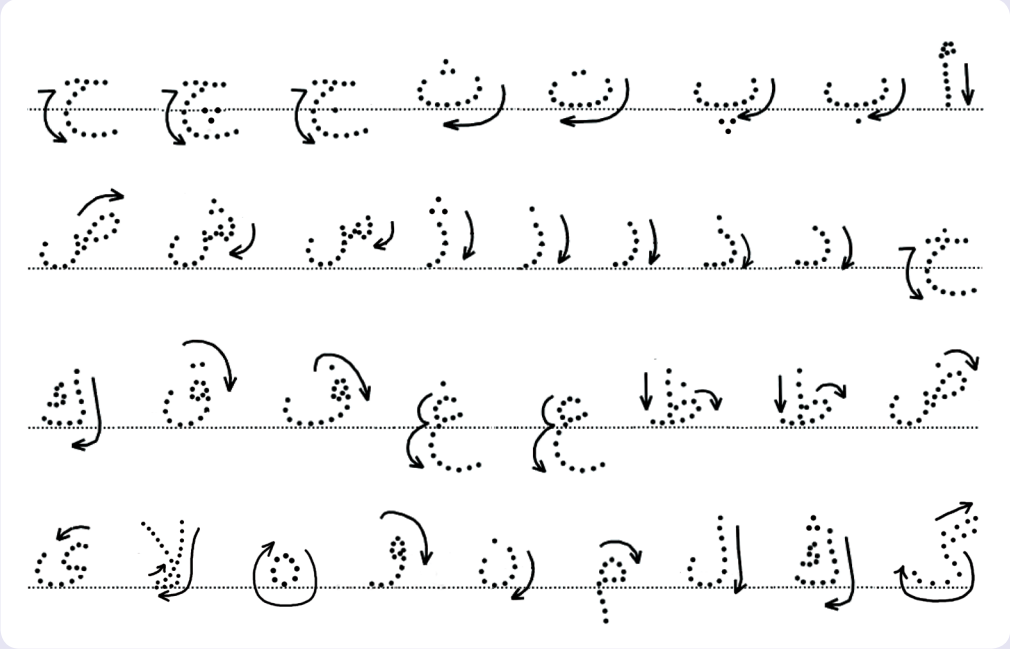

2. Aşağıda gölgeli yazıyla verilmiş harfleri üzerinden geçerek yazınız.

ا ا ا ا ا	ز ز ز ز ز	ك ك ك ك ك
ب ب ب ب ب	ژ ژ ژ ژ ژ	گ گ گ گ گ
پ پ پ پ پ	س س س س س	ڭ ڭ ڭ ڭ ڭ
ت ت ت ت ت	ش ش ش ش ش	ل ل ل ل ل
ث ث ث ث ث	ص ص ص ص ص	م م م م م
ج ج ج ج ج	ض ض ض ض ض	ن ن ن ن ن
چ چ چ چ چ	ط ط ط ط ط	و و و و و
ح ح ح ح ح	ظ ظ ظ ظ ظ	ه ه ه ه ه
خ خ خ خ خ	ع ع ع ع ع	لا لا لا لا لا
د د د د د	غ غ غ غ غ	ى ى ى ى ى
ذ ذ ذ ذ ذ	ف ف ف ف ف	
ر ر ر ر ر	ق ق ق ق ق	

YAZIYA DAİR

Görsel 2.1: Güzel yazı örneği (Mehmet Özçay, Celi Nesih)

Yazı, hafızanın yükünü hafifletir; güzel yazı bunu daha da azaltır (Görsel 2.1). Gözü ve zihni erken yorulmaktan korur; fikrin işlemesine, olgunlaşmasına yarar. Sözü düzenler, ifadeyi kuvvetlendirir, dili dizginler; düşünmeye zaman, düzeltmeye imkân verir. Kâtibini edip, hattatını zarif yapar; çeşitli ihtiyaçlara, bunlarla mütenasip yeni yeni keşiflere yol açar. Kişiye nimet, fakire devlet, zengine şeref, âleme ziynet, yoklukta celis, gurbette enis olur. Yazana nam verir, okuyana şan.

M. Bedrettin YAZIR, *Kalem Güzeli 1*

SIRA SİZDE

1. Aşağıda gölgeli yazıyla verilen Osmanlı Türkçesi alfabesindeki harfleri üzerinden geçerek yazınız.

ااا ااا ااا ااا ااا ااا ااا ااا ااا ااا	ضضض ضضض ضضض ضضض ضضض
ببب ببب ببب ببب ببب ببب ببب ببب ببب ببب	ططط ططط ططط ططط ططط ظظظ
پپپ پپپ پپپ پپپ پپپ پپپ پپپ پپپ پپپ پپپ	ظظظ ظظظ ظظظ ظظظ ظظظ ظظظ
تتت تتت تتت تتت تتت تتت تتت تتت تتت تتت	ععع ععع ععع ععع ععع ععع
ثثث ثثث ثثث ثثث ثثث ثثث ثثث ثثث ثثث ثثث	غغغ غغغ غغغ غغغ غغغ غغغ
ججج ججج ججج ججج ججج ججج	ففف ففف ففف ففف ففف ففف
چچچ چچچ چچچ چچچ چچچ چچچ	ققق ققق ققق ققق ققق ققق
ححح ححح ححح ححح ححح ححح	ككك ككك ككك ككك ككك ككك
خخخ خخخ خخخ خخخ خخخ خخخ	گگگ گگگ گگگ گگگ گگگ گگگ
ددد ددد ددد ددد ددد ددد	ڭڭڭ ڭڭڭ ڭڭڭ ڭڭڭ ڭڭڭ ڭڭڭ
ذذذ ذذذ ذذذ ذذذ ذذذ ذذذ	للل للل للل للل للل للل
ررر ررر ررر ررر ررر ررر	ممم ممم ممم ممم ممم ممم
ززز ززز ززز ززز ززز ززز	نننننننننننننننننننن
ژژژ ژژژ ژژژ ژژژ ژژژ ژژژ	ووووووووووووووووووو
سسس سسس سسس سسس سسس سسس	ههههههههههههههههههه
ششش ششش ششش ششش ششش ششش	لا لا لا لا لا لا لا لا لا لا لا لا
صصص صصص صصص صصص صصص صصص	ییییییییییییییییییی

2. Aşağıda gölgeli yazıyla ayrı ve bitişik yazılışları verilen harfleri üzerinden geçerek yazınız.

اكمك	ا ك م ك	الك	أ ل ك
چاپه	چ ا پ ه	ماصال	م ا ص ا ل
گرچك	گ ر چ ك	بايراق	ب ا ى ر ا ق
ماشه	م ا ش ه	يازار	ى ا ز ار
چوبان	چ و ب ا ن	اينجى	ا ى ن ج ى
گوملك	گ و م ل ك	يڭيجه	ى ڭ ى ج ه
دوگمه	د و گ م ه	صاقسى	ص ا ق س ى
أوستون	أ و س ت و ن	ايشيق	ا ى ش ى ق
اسنك	ا س ن ك	تورونچ	ت و ر و ن چ
چرچوه	چ ر چ و ه	طوپوز	ط و پ و ز
گزگين	گ ز گ ى ن	صومون	ص و م و ن
ماندالينه	م ا ن د ا ل ى ن ه	چارشى	چ ا ر ش ى
چوجوق	چ و ج و ق	آڭلام	آ ڭ لا م
طوغرى	ط و غ ر ى	سربست	س ر ب س ت
خرچلق	خ ر چ ل ق	هانگى	ه ا ن گ ى
أوزبك	أ و ز ب ك	أكشى	أ ك ش ى

3. Harflerin başta, ortada ve sondaki yazılışlarının gösterildiği ve gölgeli yazıyla verilen aşağıdaki örnekleri üzerinden geçerek yazınız.

ااا	الك	تاچ	بابا	ضضض	ضعيف	افضل	مريض
ببب	بال	قبول	طلب	ططط	طاش	مطلوب	بسيط
پپپ	پتك	تپه	قولپ	ظظظ	ظلم	مظهر	لفظ
تتت	ترك	متره	حكمت	ععع	عرف	مغفرت	جمع
ثثث	ثابت	كثرت	عبث	غغغ	غربت	مغرب	طاغ
ججج	جكت	مجلس	نسج	ففف	فطرت	سفر	معروف
چچچ	چليك	چيچك	گنچ	ققق	قالق	صقال	قاياق
ححح	حكم	محبت	صلح	ككك	كلمه	گوڭل	سنڭ
خخخ	حمد	چيچك	خارج	گگگ	گرگين	هگبه	بگ
ددد	ديش	مدينه	مرشد	ڭڭڭ	اوڭجه	يڭى	بيڭ
ذذذ	دست	مذكور	مدد	للل	لگلك	ملل	سيل
ررر	روزگار	سرت	مگر	ممم	ممكن	مملكت	افندم
ززز	زيل	عزيز	سكز	ننن	نظام	آننه	كزمدن
ژژژ	ژتون	مژده	باغاژ	ووو	وطن	بولوك	صو
سسس	سن	سكسن	سوس	هههه	هم	تهلكه	تكنه
ششش	شكر	شيشه	درويش	لالالا	لامبه	كلام	آڭلا
صصص	صارص	مصر	تخصيص	ييى	يشيل	آچيق	گرچى

4. Aşağıda verilen harfleri örnekteki gibi birleştirerek ilgili alana yazınız. (Kırmızıyla gösterilmiş harfler, kendinden sonraki harfle birleşmeyen harflerdir.)

ی ا ی ا	ت ا م	ب ا ل و ن	چ ا ن ا ق
یایا	.....	.....	.....
ق ا ز ا ن چ	آ پ ا ر ت م ا ن	خ ا ق ا ن	ص و س ا م
.....	.....	.....	.....
ن ا ن ه	ت ا ز ه	ت ن ه ك ه	ك ر س ت ه
.....	.....	.....	.....
ب ا ل ط ه	ب ا ش ق ه	ك ل پ چ ه	ص ا ن د ا ل ی ه
.....	.....	.....	.....
ب و ل و م	چ و ج و ق	ك و م و ر	چ ا پ ا ق
.....	.....	.....	.....
أ و ر و م ج ك	أ و ز گ و ن	ص و ڭ و چ	ق و ن و ش م ه
.....	.....	.....	.....
ف ی ر ی ن	ق ی ر ی ق	ب ی ل ی م	س ی و ر ی
.....	.....	.....	.....
ك ی ر ه م ی ت	ا ی ش ی ق ل ی	گ م ی ج ی	ص ی غ ی ن ا ق
.....	.....	.....	.....
ی ا غ م و ر	ب ا ر ی ش	چ ا ل ی ش ق ا ن	س و ه ج ن
.....	.....	.....	.....
ص و ڭ ر ه	ط و ل ا پ	ق و ن ی ه	ی و ر غ ا ن
.....	.....	.....	.....

6.2. MATBU HARFLERLE KELİME VE CÜMLE YAZMA

KONUYA HAZIRLIK

Kur'an-ı Kerim'de Kalem suresinin ilk ayetlerinde "kaleme ve kalemle yazılanların" üzerine yemin edilmesi size neler düşündürmektedir?

YAZIYA DAİR

"Çocuklarınıza yazıyla ikramda bulunun ki yazıda çok güzel işler vardır. İnsana sürur verir, içinde rahatlık ve keyfiyet vardır."

Hz. Ali
(Genel ağdan alınmıştır.)

SIRA SİZDE

1. **Aşağıdaki tablolarda (Tablo 1-5) gölgeli yazıyla verilmiş kelimeleri üzerinden geçerek yazınız.**

Tablo 1

آراچ	آرسلان	آیاق	آرا	آش	آچ
طاش	مارت	صال	یاپ	چام	باق
باشلا	صاقلا	باغلا	بابا	پاشا	داها
صامان	پازار	طاراق	قارتال	چاقال	یاتاق
یاواش	صاقال	باشاق	باقار	صاچاق	باغلاچ
باجاناق	چاتلا	قاپاق	یازار	قاغان	یاپان
بایات	قازانچ	صاپان	خاقان	قاینار	آکلات
آناختار	یارادان	یارامار	خاشلاما	چاغلایان	یاناشاماز

Tablo 2

أگه	أبه	ألك	أسنك	أمك	أل
دڭه	كچه	تكه	دوه	تپه	دره
طامله	قارغه	صارمه	بالطه	باقله	صالچه
دفنه	پنچه	سرچه	دسته	تكنه	بكله
رچه‌ته	بكله‌مه	دده‌مه	جزريه	تنه‌كه	پچه‌ته
گزمك	درنك	سرمك	كشكك	زَيبك	گرچك
بكله‌مه	گله‌مز	بزليه	سچه‌نك	سوه‌جن	گله‌نك
گره‌ده	تكرله‌مه	نره‌دن	بڭزه‌سه	باشده	بنجه

Tablo 3

اوجوز	أوزوم	أوڭ	اون	اوق	او
فوطوغراف	چوجوق	صوغوق	طوپراق	قوروق	صوڭ
چوروك	كوپرو	كومور	گوز	گوچوك	كوى
بولونسون	اوچوروم	طوز	قورو	شو	بو
سولون	دوگوم	يوزوك	كوچوك	بويوك	بوتون
غوجوق	طوپوق	قولاق	صوغان	قونوش	صوسيال
يورغون	چوربه	اوروچ	بورك	كوپوك	شويله
چورك	طوربه	سپور	طولاپ	سوت	اوقول

Tablo 4

ایلگی	ایکی	ایلیك	ایز	ایش	ایپ
سیویل	دیلیم	صینیر	صیریق	قیلیچ	قیریق
دیلجی	شیمدی	چیزگی	بیچیم	بیلیم	ییلدیز
فیصیلتی	قیلچیق	سیڭیر	صیزی	چیوی	کیشی
ایشیغی	کیوی	خیزلی	صارغی	گچدی	تپسی
قیشین	پینیر	صوچلی	صاغیر	چادیر	فیرچه
پرچین	فیلیز	باقیر	سیپر	پیرلانته	ایصیرغان
غیجیرتی	کیمسه	صایي	بشیك	طوزجی	یشیل

Tablo 5

یورغان	ایگنه	ایصلاق	چامور	طوڭدیرمه	صویلی
باغچه	یوجه	چالیشقان	بیلگه	صیجاق	صاندالیه
قالدیریم	ژاپون	پاطلیجان	قاشیق	شیشه	چوملك
رادیو	أوروجك	کوشه	کیراز	قیصه	قره‌قول
واپور	طانیشمق	صالون	تمیزلك	طاقیم	سچیم
گولومسه	اوغلاق	أونملی	سورکلی	اورمان	طیرناق

YAZIYA DAİR

Yazı; dilin eli, elin dilidir. Kafanın mizanı, gönlün tercümanı, iradenin ölçüsü, ruhun aynasıdır. (...) Sinesinde sırlar saklayan, çehresinde göz ve gönül süruru taşıyan, mesafeleri düren, devirleri anlara sokan, geçmişi geleceğe bağlayan sihirli bir bedia, Rabbani bir harikadır.

M. Bedrettin Yazır, *Kalem Güzeli 1*

SIRA SİZDE

1. Aşağıdaki kelimeleri boş bırakılan yerlere örnekteki gibi bakarak yazınız.

سوت	ببك	آننه	اوقو	يازى	أل
.....	.....	.....	.....	.....	أل
رچل	چكيچ	پاشا	صاغلق	گوزل	پينير
.....	.....	.....	.....	.....	.....
سوگى	قيصه	توركجه	كومور	دوشون	آڭلام
.....	.....	.....	.....	.....	.....
اوستون	ايشچى	فيرچه	يورغان	چوجوق	طوغرى
.....	.....	.....	.....	.....	.....
فاصوليه	صارماشيق	شفتالى	پاطليجان	طوپراق	ياغمور
.....	.....	.....	.....	.....	.....
سليمان	حسين	مراد	زينب	زهرا	بتول
.....	.....	.....	.....	.....	.....
قانه په	أشارپ	بالقون	ژاندارمه	پريزمه	منتشه
.....	.....	.....	.....	.....	.....

2. Aşağıdaki atasözlerini okuyup atasözlerinin gölgeli yazıyla verilmiş şekillerini üzerinden geçerek yazınız.

أو آلما، قومشو آل.

أو آلما، قومشو آل.

آغزی وار، دیلی یوق.

آغزی وار، دیلی یوق.

طولی بارداق صو آلماز.

طولی بارداق صو آلماز.

آغاچ یاش ایکن أگیلیر.

آغاچ یاش ایکن أگیلیر.

آلان أل اولما، ویرن أل اول.

آلان أل اولما، ویرن أل اول.

آچ طویمام، طوق آجیقمام صانیر.

آچ طویمام، طوق آجیقمام صانیر.

آغزی آجی اولان، صویه آجی دیر.

آغزی آجی اولان، صویه آجی دیر.

بر بولدی، ایکی ایستر؛ آقچه بولدی، چیقین ایستر.

بر بولدی، ایکی ایستر؛ آقچه بولدی، چیقین ایستر.

آشاغی توکورسەم صاقال، یوقاری توکورسەم بییق.

آشاغی توکورسەم صاقال، یوقاری توکورسەم بییق.

ÜSTÜNDEN GEÇEREK YAZMA ÇALIŞMALARINA BU KAREKODLA ULAŞABİLİRSİNİZ.

3. Aşağıdaki cümleleri boş bırakılan yerlere, bakarak yazınız.

قلم قیلیچدن کسکیندر.

.....

دوست ایسترسه‌ك الله یتر.

.....

هر صودن آبدست آلینماز.

.....

آق آقچه قاره گون ایچوندر.

.....

چوبانسز قویونی قورت قاپار.

.....

صنعتلی بر اثر، صنعتکاری ایجاب ایدر.

.....

بن اکمکسز یاشارم، حرّیتسز یاشایامام.

.....

بسمله‌سز چیقما یوله، باشه گلیر تورلی بلا.

.....

اگر ویرمك ایسته‌مه‌سیدی ایسته‌مك ویرمزدی.

.....

چوغی انسان ذکایه اینانیر، بن چالیشمه‌یه اینانییورم.

.....

قصورینی گورمه مك، او قصوردن داها بویوك بر قصوردر.

.....

سیوری سینگك گوزینی خلق ایدن، گونشی دخی خلق ایتمشدر.

.....

حلال دائره سی گنیشدر، کیفه کافی گلیر، حرامه گیرمه‌یه هیچ لزوم یوقدر.

.....

4. Verilen şehir isimlerini, Osmanlı Türkçesiyle haritadaki uygun alanlara örnekteki gibi bakarak yazınız.

بالیکسر | استانبول | ادرنه | قرقلرایلی

بیله جك | قوجه ایلی | چاناق قلعه | تکیرطاغ

ساقاریه | یالوه | بروسه

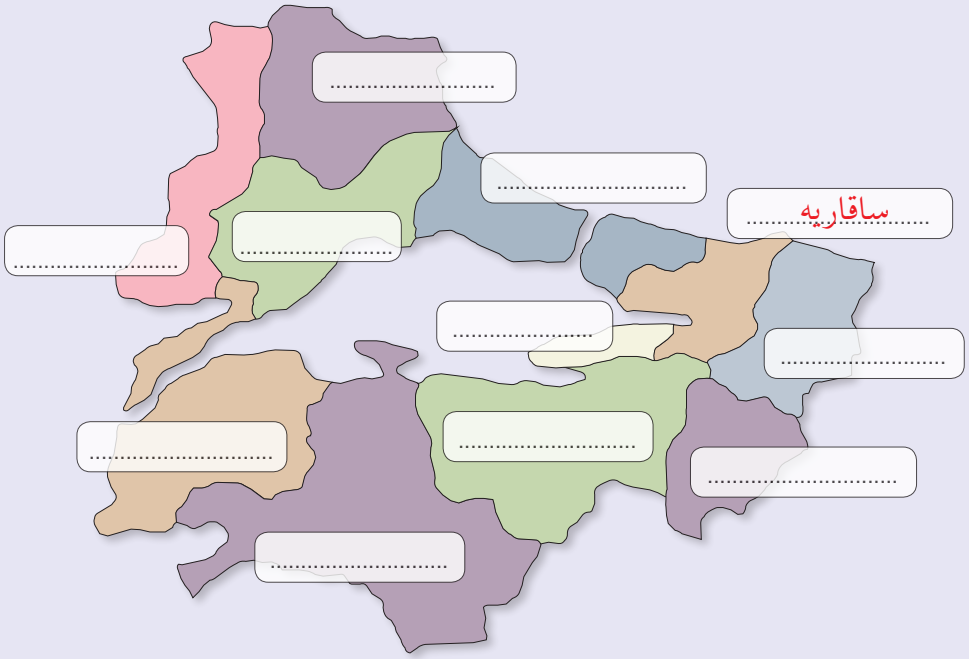

5. Aşağıda istenen bilgileri Osmanlı Türkçesi alfabesiyle boş bırakılan yerlere yazınız. *(Doğru yazım için Osmanlı Türkçesiyle ilgili kaynaklara başvurabilir, öğretmenlerinizden yardım alabilirsiniz.)*

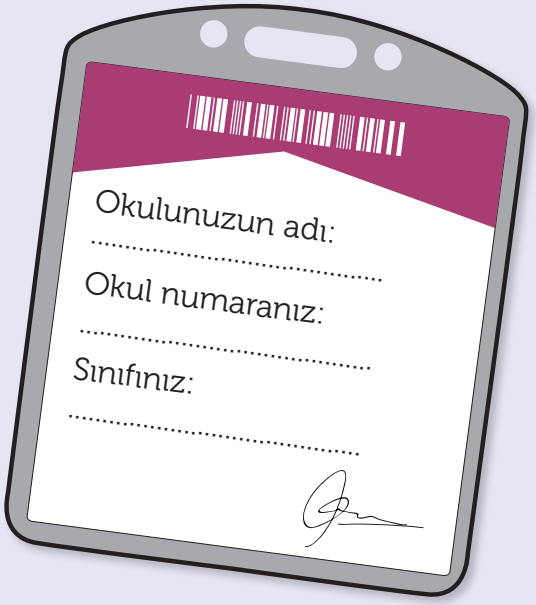

BAKARAK YAZMA ÇALIŞMALARINA BU KAREKODLA ULAŞABİLİRSİNİZ.

SERGİ

Ders kitabınızın 87 ve 88. sayfalarında "Darbımesellerimiz" ve "Durub-ı Emsal" başlıklarıyla verilen atasözlerinden beğendiklerinizi seçip el yazınızla veya dijital ortamda (Osmanlı Türkçesi alfabesiyle) yazarak sınıfınızın / okulunuzun uygun alanlarında sergileyiniz.

YAZIYA DAİR

HAT SANATI: HARFLERDEN DOĞAN ESTETİK

Okuyamadığınız ve anlayamadığınız bir yazıyı hayran bakışlarla uzun uzun seyrediyor, onu özenle çerçeveleyip duvarınıza asıyorsunuz. Arap alfabesine biraz olsun aşinalığınız vardır diyelim. Evet şu çelik yayı andıran, sonra da zarif kıvrımlarla yumuşayıp akan çizgi "lamelif" olabilir diyorsunuz. Belki de bir başkası... İster okuyup anlayın ister bir tek harfini bile söküp çıkartamayın. Hiç önemi yok bunun. Çünkü karşınızdaki gerçek bir sanat eseridir ve ne anlattığı değil, nasıl anlattığıdır önemli olan.

Güzel yazı, bütün yazı dillerinde derece derece önemli olmuş; bazen gerçek bir sanata dönüşmüştür. İslam dininin figüratif sanata koyduğu yasak ve Arap alfabesinin güzel yazı için son derece uygun olan grafik özellikleri ise süsleme sanatları alanındaki engin kültürel birikimle hat sanatının doruklara tırmanmasına yol açmıştır. Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonra gerçekleşen bu yükseliş, tüm İslam camiasında şu sözün tartışmasız kabulüne yol açmıştır: *Kur'an Mekke'de nazil oldu, Mısır'da okundu, İstanbul'da yazıldı.*

İslam yazı sanatının ilk tarzı "makıli" adı verilen ve tüm harflerin düz çizgilerden oluştuğu tarzdır. Daha sonra hem düz hem dairevi hatların birlikte kullanıldığı "kûfi" yazı tarzı doğmuştur. Çoğu tarihçi ve yorumcunun üzerinde birleştiği bir nokta ise sayıları 37'ye kadar çıkan yazı türlerinin tümünün bu iki temel üslubun varyasyonlarından ibaret olduğu yönündedir. Ancak tarz ve üslup ne olursa olsun; harfleri birbirine bağlama ustalığı anlamına gelen "terkip", harfin formunu yorumlama anlamında "tenasüp", aşırı süslemeciliğe düşmeme anlamında "sadelik" ve özellikle dinî sözlerin mealinin bir yansıması olan ''ihtişam" hat sanatının vazgeçilmez temel ilkeleri sayılmıştır.
(...)

(Genel ağdan alınmıştır.)

HAT SANATI ÖRNEKLERİ

Aşağıda verilen hat sanatı örneklerini inceleyerek soruları cevaplayınız.

a) Eserlerin estetik yönüyle ilgili (çekicilik, derinlik, harflerin dizilişi ve uyumu, renk uyumu, sadelik, zarafet vb.) neler söyleyebilirsiniz?

b) Eserlerde yer verilen sözlerin güzelliğine (derin anlamlılık, düşündürücülük, etkileyicilik, geçerlilik, özlülük vb.) ilişkin görüşlerinizi sözlü olarak belirtiniz.

1

Mehmet Özçay, *"Cihan-ârâ cihan içindedir ârâyı bilmezler / Ol mahiler ki derya içredirler deryayı bilmezler"*, nesih hattı

LÜGATÇE

cihan-ârâ: Dünyayı bezeyen.
derya: Deniz.
mahi: Balık.

2

Yusuf Bilen, *"Ahirette seni kurtaracak bir eserin yoksa fâni dünyaya bıraktığın eserlere de kıymet verme"*, sülüs hattı

LÜGATÇE

ahiret: Öteki dünya, öbür dünya.
fâni: Ölümlü.

3

Senem Demirci, *Hoşça bak zatına kim zübde-i âlemsin sen / Merdüm-i dide-i ekvan olan âdemsin sen"*, sülüs hattı

LÜGATÇE

merdüm-i dide-i ekvan: Varlıkların göz bebeği.
zat: Kişi, kendi.
zübde-i âlem: Kâinatın özü.

4

Fatih Özkafa, *"Kendine gel"*, sülüs hattı

5

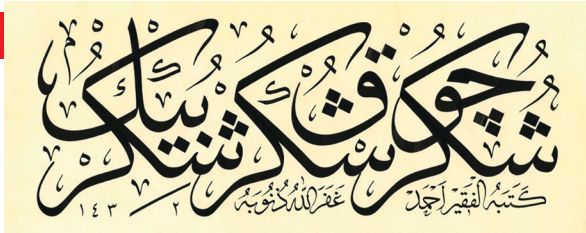

Ahmet Kutluhan, *"Şükür, çok şükür, bin şükür"*, sülüs hattı

6

Hamit Aytaç, *"Akıbetin hayrola"*, talik hattı

LÜGATÇE

akıbet: Bir iş veya durumun sonu veya sonucu.

7

Cemali Gündoğdu, *"Hoş gör / Hoş gör"*, müsenna sülüs hattı

8

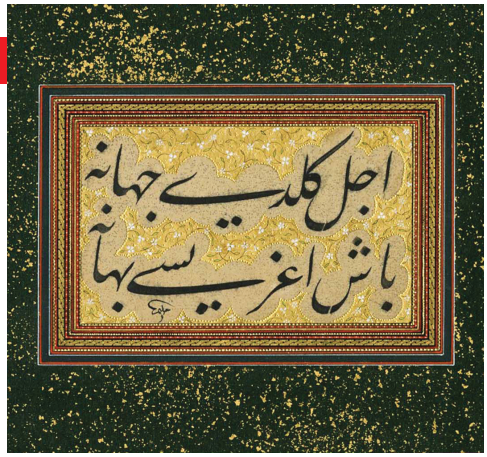

Halim Özyazıcı, *"Ecel geldi cihane / Baş ağrısı bahane"*, talik hattı

9

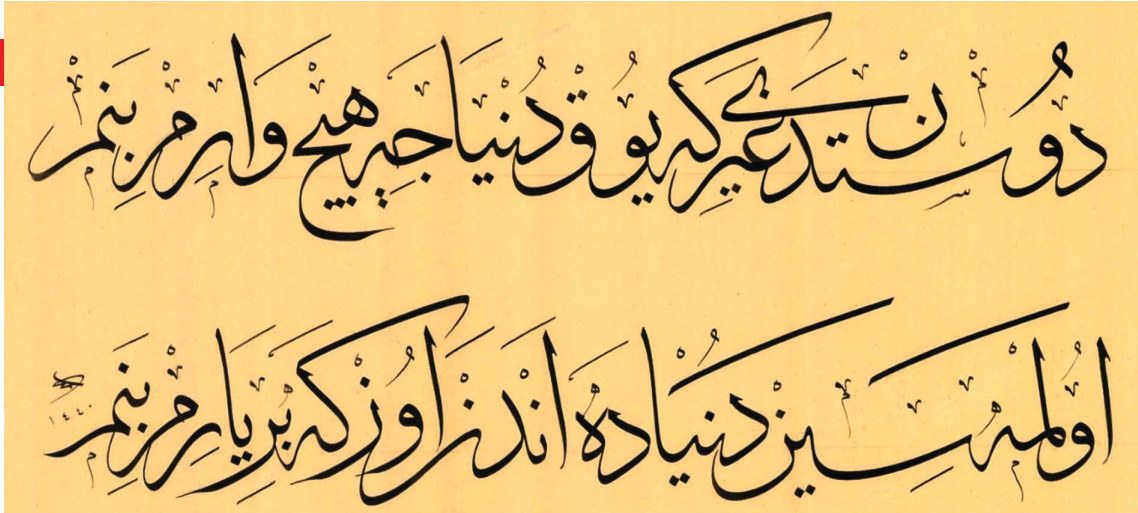

Ahmet Koçak, *"Dosttan gayrı ki yok dünyaca hiç varım benim / Olmasın dünyada andan özge bir yârim benim"*, muhakkak hattı

LÜGATÇE

andan: Ondan.
özge: Başka.

10

Seyyid Abdullah Hamdi, *"Allah birdir iki cihan vahdet üzredir / İbret gözüyle bak hele bir kere yek ten ol / Terk eyle masivayı, gözet sırr-ı vahdeti / Benlik hayalin eyleme zinhar sen, sen ol"*, sülüs hattı

LÜGATÇE

cihan: Dünya, evren.
ibret: Kötü bir olaydan alınması gereken ders, uyarıcı sonuç.
masiva: Allah'ın zatı dışındaki bütün varlıklar.
sırr-ı vahdet: Birlik sırrı, bütün bilgi ve varlıkların Allah'tan zuhur ve tecelli etmesi.
ten: Vücut, insan vücudunun dış yüzü, cilt.
vahdet: Bir olma, tek olma.
yek: Bir.
zinhar: Asla.

11

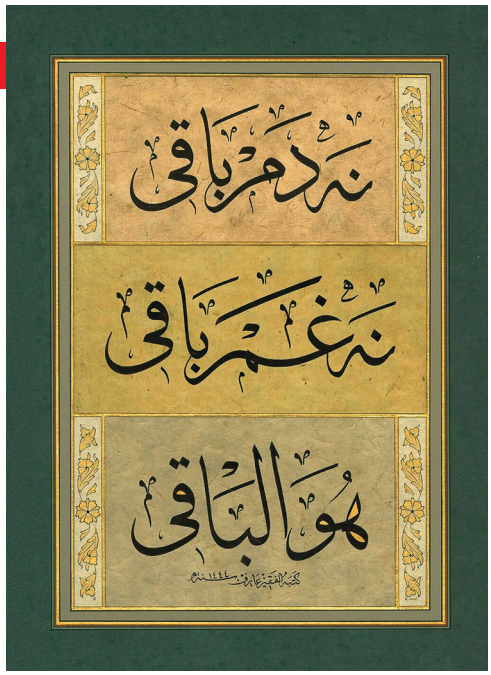

Arif Özden, *"Ne dem baki / Ne gam baki / Hüvelbaki"*, sülüs hattı

LÜGATÇE

baki: Ölümsüz.
dem: Zaman, çağ.
gam: Kaygı.
hüvelbaki: "Baki kalan Allah'tır." anlamında ve genellikle mezar taşlarına yazılan bir söz.

6. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1-4. sorularda verilen yargılardan doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız.

1. (....) Zel harfi kendinden sonraki harflerle bitişir.

2. (....) Osmanlı Türkçesi alfabesi sağdan sola doğru yazılır.

3. (....) Nef harfi, diğer bütün harflerle önden ve sondan bitişir.

4. (....) Hat sanatında harflerin dizilişi ve uyumu sanatçının ruh hâlini yansıtır.

5-8. sorularda boş bırakılan yerlere aşağıda verilen ifadelerden uygun olanları yazınız.

önceki **noktalama** **kelime** **estetik** **sonraki** **cümle**

5. Osmanlı Türkçesinde ..... işaretleri de kullanılır.

6. Hat sanatı, ... ölçülere bağlı kalarak güzel yazı yazma sanatıdır.

7. Osmanlı Türkçesi alfabesinde kimi harfler kendisinden ..... harfle bitişmez.

8. Osmanlı Türkçesi alfabesindeki harflerin ..... başında, ortasında ve sonunda yazılış biçimleri değişir.

9-14. sorularda doğru seçeneği işaretleyiniz.

9. Aşağıdakilerin hangisinde harfin yazılış yönü yanlıştır?

A) د B) لا C) س D) ج E) ق

10. Be, cim, dal, sin ve sad harflerinin baştaki yazılış biçimleri seçeneklerden hangisinde alfabetik sırayla (sağdan sola) ve doğru olarak verilmiştir?

A) ب، ج، د، س، ص B) ت، ج، د، ض، س C) ب، خ، د، س، ص

D) س، ج ، ب، ص، د E) ج ، ب ، د، ص ، س

11. Zı, gayın, kaf, kef ve lam harflerinin ortadaki yazılış biçimleri seçeneklerden hangisinde alfabetik sırayla (sağdan sola) ve doğru olarak yer almaktadır?

A) ظ، ق ، غ، ل، ک B) ق، غ، ک، ل، ط C) ظ، غ، ق، ک، ل

D) ل، ظ، غ ، ف، ك E) ظ، غ، ک، ق، ل

12. Pe, çe, je, gef ve nef harflerinin sondaki yazılış biçimleri seçeneklerden hangisinde alfabetik sırayla (sağdan sola) ve doğru olarak verilmiştir?

A) ب، چ، ژ، ك، گ
B) چ، پ، ژ ، گ، ك
C) ژ، چ، پ، گ، ن
D) پ، چ، ژ، ك، گ
E) پ، چ، ژ، گ، ك

13. Aşağıdaki seçeneklerin hangisinde, "yardımsever" kelimesinin Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazılışı doğrudur?

A) یاردیم صور
B) یاردیم سور
C) یردیم سور
D) یەردیم سور
E) یاردیم سیور

14. "Sana faydası olmayan işi işleme." cümlesinin Osmanlı Türkçesiyle yazılışı, aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

A) ساڭا فائدسی اولمایان ایشی ایشلەمه.
B) سڭا فائدەسی اولمایان ایشی ایشلەمه.
C) سڭا فائدەسی اولمەیان ایشی ایشلمه.
D) صڭا فایدەسی اولمایان ایشی ایشلەمه.
E) ساڭا فائدەسی اولمایاڭ ایسی ایشلەمه.

Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

15. Aşağıdaki metinleri boş bırakılan yerlere Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazınız.

١

آنا باشه تاج ایمش .....
هر درده علاج ایمش .....
بر اولاد پیر اولسه ده .....
آنایه محتاج ایمش .....

٢

یا الهی هدایت أیله بڭا .....
بر غریبم عنایت أیله بڭا .....

16. Osmanlı Türkçesi alfabesinin estetik yönüyle ilgili düşüncelerinizi sözlü olarak açıklayınız.

SÖZLÜK

A

akademik: 1. Akademi ile ilgili olan. 2. Bilimsel niteliği olan.

alamet: Bir olayın veya durumun anlaşılmasına yardım eden şey, belirti.

aşina: Bildik, tanıdık olan; daha önceden bilinen (şey).

atfen: Mal ederek, yükleyerek.

ati: Gelecek.

azami: En çok, en üst, en büyük, en yüksek (derece, nicelik).

B

bâtın: 1. İçyüz. 2. Gizli, görünmeyen.

Battalname: Battal Gazi'ye ait kahramanlık hikâyelerini ihtiva eden menkıbeler mecmuasına Türkler arasında verilen genel ad.

bedia: Yeni ve görülmedik güzel şey.

Beytullah: Allah'ın evi, Kâbe.

C-Ç

camia: Ortak eğilimleri nedeniyle bir araya gelerek birlik oluşturan insan topluluğu.

celis: Birlikte oturan; sohbet arkadaşı, hemdem, refik.

cenkname: Savaş hikâyeleri anlatan kitaplara verilen isim.

cönk: Saz şairlerinin, kendilerinin veya başkalarının şiirlerini derledikleri, uzunlamasına açılan, deri kaplı defter.

cümle: 1. Bütün. 2. Herkes.

çöğür: İri gövdeli, kısa saplı bir tür halk sazı.

D-E

dairevi: 1. Daire ile ilgili. 2. Daire biçiminde olan.

delailü'l-hayrat: Meşhur salavat-ı şerifelerin toplandığı kitap.

divan: Divan edebiyatı şairlerinin şiirlerini topladıkları eser.

ebeveyn: Anne ve baba.

ecdat: Geçmişteki büyükler, atalar.

edip: Edebiyatla uğraşan, edebî eser veren kimse; yazar.

enam: İçinde Enam suresi ile çok okunan bazı Kur'an surelerinin ve duaların bulunduğu kitapçık.

enis: Dost, arkadaş, yâr, hemdem.

evrat: Müslümanlarca belirli zamanlarda okunması âdet olan dualar ve Kur'an ayetleri.

F

fermente etmek: Mayalamak.

figüratif: Dış gerçeği somut biçimde yansıtan, içinde insan, hayvan ve doğa ögeleri bulunan (resim veya heykel).

form: Sanat eserlerinde dış görünüş.

H

Hamzaname: Hz. Hamza'nın menkıbevi hayatı etrafında oluşan halk hikâyelerinin genel adı.

hattat: Hat sanatını kendisine meslek olarak edinen kimse.

hüküm sürmek: Etki, hız vb. sürmek, devam etmek.

İ

ihtiva etmek: İçine almak, içinde bulundurmak, içermek, kapsamak.

indallah: Allah katında.

inşa: Yapı kurma, yapı yapma, kurma.

izah etmek: Açıklamak, ayrıntılı bilgi vermek.

K-L

kaim olmak: Varlığı sürüp gitmek, yerine geçmek.

kat: Kesme, bitirme.

kebair: Büyük şeyler, büyük günahlar.

kemal: Olgunluk.

keyfiyet: Bir şeyin nasıl olduğunu belirten, onu başka şeylerden ayıran özellik; vasıf, nitelik.

koleksiyon: Öğrenme, yarar sağlama veya zevk amacıyla bir araya getirilmiş ve özelliklerine göre sınıflara ayrılmış nesnelerin bütünü.

külliye: Belli bir idari, ekonomik, kültürel ve sosyal amaca yönelik çeşitli kuruluşların toplu bir biçimde bulunduğu yer.

kütüb-i semaviye: İndirilmiş mukaddes kitaplar.

lehçe: 1. Bir dilin tarihsel, bölgesel ve siyasal sebeplerden dolayı ses, yapı ve söz dizimi özellikleriyle ayrılan kolu. 2. Konuşma tarzı.

M

mazi: Bugüne göre geride kalmış olan zaman; geçmiş.

mekanizma: Belli bir sonuca ulaşmak için karmaşık bir biçimde düzenlenmiş organ veya parçalar birleşimi; düzenek, tertibat, sistem.

merhale: Bir olayda birbiri ardınca görülen, bir işte birbiri ardınca beliren, gelişen değişik durumların her biri; evre, aşama, basamak, safha, mertebe.

mesnevi: Her beyti ayrı uyaklı bir divan edebiyatı nazım biçimi. Bu türdeki eserlerin genel adı.

miftah: Anahtar.

mizan: 1. Terazi. 2. Ölçü.

muhteva: Bir şeyin içinde bulunanların bütünü; içerik.

murat: Bir kimsenin dilediği, olmasını istediği şey; dilek. Elde edilmesi gereken, ulaşılmak istenilen sonuç; amaç.

Mushaf: Kur'an.

Münker: İnsanları ölümden sonra sorguya çeken iki melekten biri.

müreffeh: Bolluk, rahatlık ve varlık içinde bir yaşamı olan.

mütenasip: Aralarında orantı bulunan; orantılı.

N

nazil olmak: Yüksekten veya yukarıdan aşağıya doğru gelmek; inmek.

Nekir: İnsanları ölümden sonra sorguya çeken iki melekten biri.

nüsha: 1. Birbirinin tıpkısı olan yazılı şeylerin her biri. 2. Benzer, aynı, kopya.

Ö

özdeyiş: Bir düşünceyi, bir duyguyu, bir ilkeyi kısa ve kesin bir biçimde anlatan, genellikle kim tarafından söylendiği bilinen özlü söz; vecize, kelamıkibar.

S-Ş

safha: Bir olayın gelişmesinde birbiri ardınca görülen değişik durumlardan, dönemlerden her biri; evre, merhale.

sakin: Hareket etmeyen, kımıldamayan. Bir yerde oturan.

sığırdili: Uzunlamasına açılan albüm şeklindeki cilt.

sılayirahim: Anne, baba ve akrabayı ziyaret etme.

söz dizimi: Cümleler oluşturulurken kelime veya kelime gruplarının bir araya geliş kurallarını inceleyen dil bilgisi kolu; cümle bilgisi.

sürur: İstenen veya hoşa giden bir şeyin olmasıyla duyulan coşku; sevinç.

şerif: Kutsal, şerefli.

T

tasavvur: Göz önüne getirme, hayal etme, zihinde canlandırma.

tatbik etmek: Kuramsal bir bilgiyi, ilkeyi, düşünceyi herhangi bir alanda hayata geçirmek; uygulamak.

telif: 1. Kitap yazma. 2. Yazarın kendisinin kaleme aldığı.

teminat: Bir antlaşmada taraflardan birinin sorumluluğu üzerine alması; güvence.

terkip: 1. Birleşim, birleştirme, bir araya getirme. 2. Tamlama.

teşkil etmek: Oluşmasını sağlamak, meydana getirmek; oluşturmak, ortaya çıkarmak.

tezkire: Divan şairlerinin hayat hikâyelerini ve şairliklerini şiirlerinden örnekler vererek anlatan eser.

Ü

ümmet: Bir peygamberin getirdiklerine inanıp ona tabi olanların oluşturduğu topluluk.

V-Y-Z

vâkıf olmak: Bir şey hakkında bilgi sahibi olmak, öğrenmiş bulunmak.

varyasyon: Değişik biçim.

vasıf: Bir şeyin nasıl olduğunu belirten, onu başka şeylerden ayıran özellik; nitelik, keyfiyet.

veciz: Kısa ve etkili (ifade, söz).

velayetname: Tarikat ileri gelenlerinin hayatlarını ve menkıbelerini anlatan kitap.

yadigâr: Bir kimseyi veya olayı anımsatan nesne, anı.

yekûn: Toplama işleminin sonucu; toplam, yekûn.

ziynet: Süslemeye, süslenmeye yarayan şey; süs.

KAYNAKÇA

Abasıyanık, S. F. (1956). *Son kuşlar*. Varlık.

Ahmet Rasim (1306). *Küçük tarih-i islam*. Âlem Matbaası.

Ahmet Tevfik ve Ali Rıza. (1339). *Ağaç dikelim*. Matbaa-i Amire.

Aksoyak, İ. H. (2018). *Osmanlı türkçesi okuma kitabı*. Grafiker.

Ali Nazimâ. (1308). *Talim-i benat 2.* Kasbar.

Ali Vahit. (1927). *Asker ilmihali*. Türk Matbaası.

Ali Vahit. (1928). *Terbiye dersleri*. Hakimiyet-i Milliye.

Atlı, H. H. (2015). *Örnek çözümlemelerle osmanlıca edebî metinler ve arşiv belgeleri*. Hayrat.

Bakiler, Y. B. (2001). *Harman.* Türk Edebiyatı Vakfı.

Banarlı, N. S. (2007). *Türkçenin sırları*. Kubbealtı.

Baş, M. Ş. (2021). *Osmanlı türkçesi okuma-yazma kılavuzu*. Okurakademi.

Boşnakların Durûb-ı Emsâli (1956). *Mecmua-i ebuzziya*. Ebuzziya.

Çağbayır, Y. (2017). Ötüken osmanlı türkçesi sözlüğü. Ötüken.

Çamlıbel, F. N. (1928). *Yeni güzel yazılar*. Şevket, S. (Haz.). Hilal.

Derman, U. (1997). Hat. *TDV İslâm Ansiklopedisi.*

Develi, H. (2022). Osmanlı Türkçesi Kılavuzu 1-2. Kesit.

Ergin, M. (1986). *Türk dil bilgisi*. Boğaziçi.

Erkurt, T. (2022). Yavuz kartallıoğlu ile osmanlı türkçesi ve yabancılara türkçe öğ retimi üzerine. *Türk Dili.* 849, 16-27.

Ersoy, M. A. (2005). *Safahat*. Düzdağ, E. (Haz.). İz.

Eryüksel, A. ve Beyhan, M. A. (2016). *Osmanlı türkçesi dilbilgisi, metinler ve belgeler*. Demavend.

Fatih sultan mehmed'e nasihatler. (1976). Uçman, A. (Haz.). Kervan.

Günalan, R. Ve Candemir, M. (2014). *Yeni metod osmanlı türkçesi.* Kayıhan.

Güneş, F. (2017). Bitişik Eğik ve Dik Temel Yazı Savaşları. *Sınırsız eğitim ve araştırma dergisi*, 2 (3) 1-20.

Heyet. (2012). *Kur'an-ı kerim ve muhtasar meali*. Hayrat.

Hıfzî. (1275). *Durûb-ı Emsâl*. Basmacı.

İbrahim, H. E. (1997). *Divan*. Külekçi, N. ve Karabey, T. (Haz.). Atatürk Üniversitesi.

İhsan Şerif. (1334). *Çocuklara tarih dersleri*. Kanaat.

İlhan, A. (1998). *Arapça yetmez-ulusal kültür savaşı*. Bilgi.

İzmirli İsmail Hakkı. (1927). *Meâni-i kur'an*. Millî Matbaa.

Kalfa, M. (2000). *Noktalama işaretlerinin türk çenin öğretimindeki yeri ve önemi.* [Yayınlanmamış Doktora tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Kanar, M. (2016). *Osmanlı türkçesine giriş.* Say.

Kaplan. M. (1983). *Kültür ve dil.* Dergâh.

Kısakürek, N. F. (2004). *Çile.* Büyük Doğu.

Köprülüzade M. F. (1928). *Yeni güzel yazılar 1.* Şevket, S. (Haz.). Hilal.

Külekci, N. (2015). *Osmanlı türkçesi*. Sahhaflar.

Külekci, N. (2019). *Osmanlı türkçesi dersleri*. Fidan.

Mehmet Esat Efendi. (1327). *Kenzü'l-irfan*. Mahmut Bey.

Mert, M. (2014). *7'den 70'e osmanlı türkçesi*. Babıali.

Mithat Sadullah ve Necmeddin Sadık. (1341). *Cumhuriyet kıraati*. Sadık, N. (Haz.). İkdam.

Muallim Tahsin Nejat. (1918/1334). Komşumun Ninnisi. *Türk Kadını Dergisi*. 1 (8) 120.

Mutluel, O. (2013). İslam düşüncesinde hat sanatı veya kalemin şarkısı. *The Journal of Academic Social Science Studies*. 6 (6) 863-876.

Ortaylı, İ. (2006, Şubat 5). Kabahat devrimde değil. *Milliyet*.

Öz, M. (2015). Osmanlı türkçesi dersi: Medeniyet müktesebatımız ve geleceği inşa. *Türk Yurdu*, 329, 11-12.

Özkan, M. (2007). Osmanlı türkçesi. *TDV İslam Ansiklopedisi*.

Pakdil, N. (2014). *Anneler ve Kudüsler*. Edebiyat Dergisi.

Pakize, N. (1928). *Kız ve erkek çocuklara kıraat kitabı*. Marifet.

Saba, Z. O. (1947). *Geçen zaman*. Varlık.

Salih Saim. (1307). *Ana baba nasihatleri*. Kasbar.

Selanikli Ethem İsmail. (1305). *Çocuklara mektup numunelerim*. Şirket-i Mürettibiye.

Subaşı, E. (2016). *Osmanlı türkçesine giriş*. Çelik.

Şimşek, E. ve Satılmış, S. (2021). *Osmanlı türkçesi rika metinlerini okumaya giriş*. Kesit.

Şinasi, İ. (1966). *Şair evlenmesi*. Remzi.

Şinasi, İ. (1302). *Durûb-ı emsâl-i osmaniye*. Ebuzziya.

Şirâzî, S. (2011). *Bostan ve gülistan seçme öyküler*. Alpgüvenç, C. (Haz.). Nesil.

Tahirü'l-Mevlevi. (1327). Devr-i Peygamberî Tarihçesi. *Sırat-ı Müstakim*. 16 (7) 51-53.

Tahirü'l-Mevlevi. (1330). İslam Askerine: İslam tarihinden bazı bahisler-bedir muharebesi. *Sebilü'r-Reşat*. 288, 24-27.

Tahsin Ömer. (1340). *Darb-ı mesellerimiz hakkında tedkikat*. Evkaf.

Tekin, T. (1997). *Tarih boyunca türkçenin yazımı*. Simurg.

Timurtaş, F. K. (2021). *Osmanlı türkçesine giriş*. Alfa.

Tulum, M. (2009). *Osmanlı türkçesine giriş*. Anadolu Üniversitesi.

Yanık, N. H. (2013). *Kendi kendine osmanlı türkçesi*. Fenomen.

Yazır, M. H. (1972). *Kalem güzeli 1*. Ayyıldız.

Yelten, M. ve Uluçay, M. (2017). *Osmanlı türkçesi*. Der.

Yılmaz, N. (2023). Kur'ân'ın içeriksel açıdan islam hat sanatına etkisi. *BAİD*. 17, 117-137.

Kaynakça yazımında APA 7 yazım kuralları esas alınmıştır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI CEVAP ANAHTARI

GÖRSEL KAYNAKÇASI VE GENEL AĞ KAYNAKÇASI

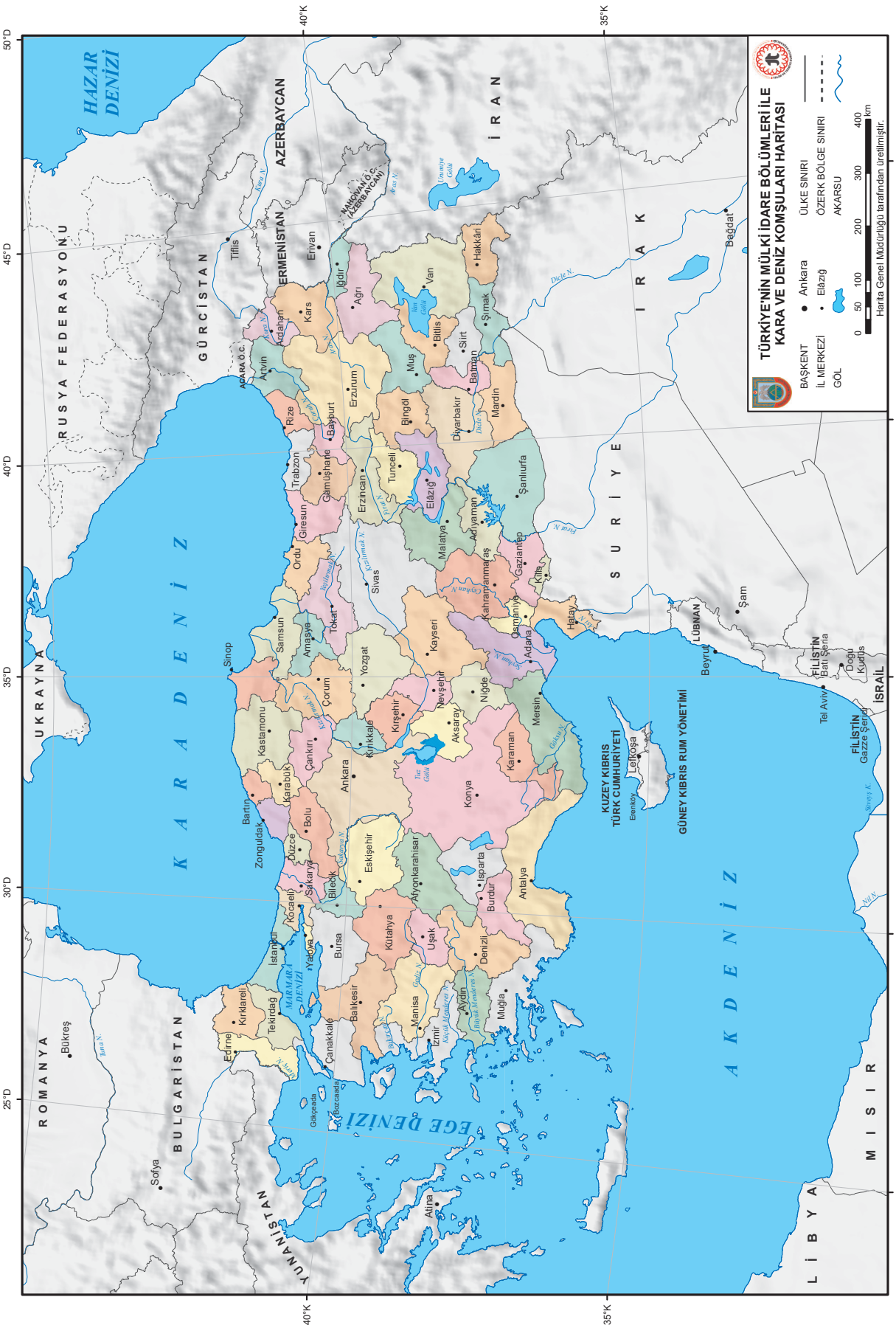
TÜRKİYE'NİN MÜLKİ İDARE BÖLÜMLERİ İLE KARA VE DENİZ KOMŞULARI HARİTASI
BAŞKENT
İL MERKEZİ
GÖL
ÜLKE SINIRI
ÖZERK BÖLGE SINIRI
AKARSU
0 50 100 200 300 400 km
Harita Genel Müdürlüğü tarafından üretilmiştir.
HAZAR DENİZİ
KARADENİZ
AKDENİZ
EGE DENİZİ
MARMARA DENİZİ
RUSYA FEDERASYONU
UKRAYNA
ROMANYA
BULGARİSTAN
YUNANİSTAN
GÜRCİSTAN
AZERBAYCAN
ERMENİSTAN
İRAN
IRAK
SURİYE
LİBYA
MISIR
İSRAİL
FİLİSTİN Batı Şeria
FİLİSTİN Gazze Şeridi
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ
Lefkoşa
Erenköy
Gökçeada
Bozcaada
Sofya
Bükreş
Atina
Tiflis
Erivan
Bağdat
Şam
Beyrut
Tel Aviv
Doğu Kudüs
Van Gölü
Urmiye Gölü
Tuz Gölü
Eğirdir Gölü
Beyşehir Gölü
Sapanca Gölü
Çıldır Gölü
Seyhan N.
Ceyhan N.
Fırat N.
Dicle N.
Aras N.
Kura N.
Nil N.
Tuna N.
Meriç N.
Sakarya N.
Kızılırmak N.
Yeşilırmak N.
Çoruh N.
Göksu N.
Büyükmenderes N.
Küçükmenderes N.
Gediz N.
Porsuk N.
Kızılcahamam N.
Çekerek N.
Kelkit N.
Çoruh N.
Ceyhan N.
Karasu N.
Sakarya N.
Ankara Ö.C.
Nakhçıvan Ö.C. (AZERBAYCAN)
Edirne
Kırklareli
Tekirdağ
Çanakkale
Balıkesir
Manisa
İzmir
Aydın
Muğla
Denizli
Burdur
Isparta
Antalya
Konya
Karaman
Mersin
Adana
Osmaniye
Hatay
Kahramanmaraş
Gaziantep
Kilis
Şanlıurfa
Adıyaman
Malatya
Elazığ
Diyarbakır
Mardin
Batman
Siirt
Bitlis
Van
Hakkâri
Şırnak
Muş
Bingöl
Tunceli
Erzurum
Ağrı
Iğdır
Kars
Ardahan
Artvin
Rize
Trabzon
Gümüşhane
Bayburt
Giresun
Ordu
Erzincan
Sivas
Tokat
Samsun
Amasya
Çorum
Yozgat
Kayseri
Nevşehir
Niğde
Aksaray
Kırşehir
Kırıkkale
Ankara
Çankırı
Karabük
Kastamonu
Bartın
Zonguldak
Düzce
Bolu
Sakarya
Bilecik
Eskişehir
Afyonkarahisar
Kütahya
Uşak
Bursa
Yalova
Kocaeli
İstanbul
Tekirdağ
Kırklareli
Edirne

TÜRK DÜNYASI HARİTASI
Bağımsız Türk Devletleri
Türk Cumhuriyetleri, Türk Bölgeleri
Türk Toplulukları
0 250 500 1.000 1.500 2.000 km
TÜRK CUMHURİYETLERİ, TÜRK BÖLGELERİ
1 GAGAVUZ YERİ
2 KARAÇAY-ÇERKESYA
3 KABARDİN-BALKARYA C.
4 DAĞISTAN C.
5 ÇUVAŞİSTAN C.
6 TATARİSTAN C.
7 BAŞKURT C.
8 KARAKALPAKİSTAN C.
9 ALTAY C.
10 HAKASYA C.
TÜRK TOPLULUKLARI
a Avrupa'daki Türkler
b Kosova Türkleri
c Yunanistan Türkleri
ç Bulgaristan Türkleri
d Romanya Türkleri
e Suriye Türkmenleri
f Irak Türkmenleri
g İran Türkleri
h Afganistan Türkmenleri
ı Pakistan Türkmenleri
i Hindistan Türkmenleri
j Çin H. C. Türkleri
k Moğolistan Türkleri
l Rusya Federasyonu Türkleri
ÜLKE KISALTMALARI
ARNAVUTLUK ARN
BELÇİKA BEL
BOSNA - HERSEK BH
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ GKRY
HIRVATİSTAN HRV
İSVİÇRE İSV
KARADAĞ KRD
KOSOVA KSV
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ KKTC
KUZEY MAKEDONYA KMKD
LİHTENŞTAYN LİH
SIRBİSTAN SRB
TÜRKİYE
KAZAKİSTAN
RUSYA FEDERASYONU
ÖZBEKİSTAN
TÜRKMENİSTAN
KIRGIZİSTAN
TACİKİSTAN
AZERBAYCAN
İRAN
AFGANİSTAN
PAKİSTAN
HİNDİSTAN
MOĞOLİSTAN
ÇİN HALK CUMHURİYETİ
SİNCAN UYGUR ÖZERK BÖLGESİ
SAHA (YAKUT) C.
TUVA C.
UKRAYNA
POLONYA
BELARUS
ROMANYA
BULGARİSTAN
YUNANİSTAN
GÜRCİSTAN
SURİYE
IRAK
SUUDİ ARABİSTAN
YEMEN
UMMAN
BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ
KATAR
BANGLADEŞ
Moskova
Astana
Ankara
Tahran
Bişkek
Taşkent
Aşkabat
Dışanbe
Kabil
İslamabad
Yeni Delhi
Ulanbator
Pekin
Umman Denizi
Yemen Denizi
Ohotsk Denizi
Bering Denizi
Barents Denizi
Kara Denizi
Karadeniz
Hazar Denizi
Akdeniz
Kızıldeniz
Kuzey Denizi
Norveç Denizi
Manş Denizi
Baltık Denizi
Tiren Denizi
Adriyatik Denizi
Cebelitarık B.
Kırım Y.C.
Ural N.
Volga N.
Don N.
Dnepr N.
Ob N.
Yenisey N.
Lena N.
Amur N.
Sırdarya N.
Amu Darya N.
Ganj N.
Nil N.
Fırat N.
Dicle N.
Sarı N.
Mekong N.
Ural G.
Balkaş G.
Baykal G.
Aral G.
Ladoga G.
Onega G.
Rybinsk Bılı. G.
Peipus N.
Usi N.
Irtiş N.
Ob N.
Irtişgıra N.
Hatan N.
Tarımsız Bölge
Lenkoran
Muskat
Doha
Abu Dabi
Riyad
Şam
Amman
Lefkoşa
Kahire
Trablus
Cezayir
Tunus
Madrid
Lizbon
Paris
Berlin
Varşova
Minsk
Kiev
Helsinki
Oslo
Stockholm
Kopenhag
Amsterdam
Brüksel
Londra
Dublin
Reykjavik
Roma
Atina
Sofya
Belgrad
Zagreb
Budapeşte
Bukreş
Prag
Viyana
Ankara
Erivan
Bakü
Tiflis
Taşkent
Bişkek
Dışanbe
Aşkabat
Astana
Moskova
Ulanbator
Pekin
Yeni Delhi
Dakka
Kabil
İslamabad
Tahran
Bağdat
Kuveyt
Doha
Riyad
Muskat
Sana
Ankara
Lefkoşa
Şam
Amman
Kahire
Trablus
Cezayir
Tunus
Madrid
Lizbon
Paris
Berlin
Varşova
Minsk
Kiev
Moskova
Helsinki
Oslo
Stockholm
Kopenhag
Amsterdam
Brüksel
Londra
Dublin
Reykjavik
Roma
Atina
Sofya
Belgrad
Zagreb
Budapeşte
Bukreş
Prag
Viyana